

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Bc. Petr SIXTA

**Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny ve
Středočeském kraji**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš FŇUKAL, Ph.D.

Olomouc 2019

BIBLIOGRAFICKÝ ZÁZNAM

Autor (osobní číslo):	Bc. Petr Sixta (R160127)
Studijní obor:	Regionální geografie
Název práce:	Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny ve Středočeském kraji
Title of thesis:	Analysis of election results to the Chamber of Deputies in the Central Bohemian Region
Vedoucí práce:	RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.
Rozsah práce:	97 stran
Abstrakt:	Diplomová práce se zabývá výsledky voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992 až 2017. Práce vychází z teoretických poznatků o volbách a volebním chování. Cíle práce jsou naplněny pomocí mapového zobrazení a korelační analýzy.
Klíčová slova:	Středočeský kraj, Poslanecká sněmovna, volby, volební chování, prostorová analýza
Abstract:	Diploma thesis deals with the results of elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic from 1992 to 2017. The thesis is based on theoretical knowledge about elections and electoral behavior. The objectives of diploma thesis are achieved by mapping and correlation analysis.
Keywords:	Central Bohemian Region, Chamber of Deputies, elections, electoral behavior, spatial analysis

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně za pomoci pramenů, které jsou uvedeny v seznamu literatury.

.....

V Kolíně dne

.....

Podpis autora

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2016/2017

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Petr SIXTA**

Osobní číslo: **R160127**

Studijní program: **N1301 Geografie**

Studijní obor: **Regionální geografie**

Název tématu: **Analýza výsledků voleb do Poslanecké sněmovny ve
Středočeském kraji**

Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je prostorová analýza volebního chování obyvatel Středočeského kraje při volbách Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v letech 1992-2017. Autor se zaměří na dlouhodobý vývoj volební podpory ve srovnání s výsledky v ČR, na souvislost volební podpory se základními demografickými znaky obyvatelstva (věková struktura, náboženská struktura, ekonomické postavení ?) a analyzuje vývoj geografického rozložení volební podpory tradičních politických stran. Zdrojem prostorových dat bude digitální prostorová databáze ArcČR 500, zdrojem statistických dat databáze ČSÚ.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání

Rozsah pracovní zprávy: 20 000 -24 000 slov

Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

1. práce o volbách a analýze volebních výsledků, především: Blažek, J. - Kostecký, T (1991): Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990. Sborník ČGS, 96, str. 1-14, Praha, Academia; Volby v demokracii (1995). Brno, Mezinárodní politologický ústav Právnické fakulty Masarykovy univerzity; Klíma, M. (1998): Volby a politické strany v moderních demokraciích. Praha, Radix; Klokočka, V. (1991): Politická reprezentace a volby v demokratických systémech. Praha, Aleko; Krejčí, O. (1994): Kniha o volbách. Praha, Victoria Publishing. Kostecký, T. a kol. (2015): Geografie výsledků parlamentních voleb: prostorové vzorce volebního chování v Česku 1992-2013. Praha, Sociologický ústav AV ČR.
2. učebnice politické geografie, namátkou: Short, J. (1993): An Introduction to Political Geography. London, Routledge; Stát, prostor, politika: vybrané otázky politické geografie (2000). Praha, Univerzita Karlova; Baar, V. (1996): Politická geografie. Ostrava, Ostravská univerzita.
3. přehledy výsledků jednotlivých voleb s komentáři o volebních systémech.

Vedoucí diplomové práce: RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.

Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 15. listopadu 2016

Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2018

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Marián Halás, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 15. listopadu 2016

OBSAH

1	ÚVOD	8
2	CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	10
3	VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY, VOLEBNÍ CHOVÁNÍ A VOLEBNÍ GEOGRAFIE.....	12
3.1	<i>VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY</i>	<i>12</i>
3.1.1	Volby a volební právo	12
3.1.2	Volební systémy	12
3.2	<i>VOLEBNÍ CHOVÁNÍ.....</i>	<i>14</i>
3.2.1	Teorie volebního systému	14
3.2.2	Teorie třídního hlasování	15
3.2.3	Teorie stranické identifikace	16
3.2.4	Teorie ekonomického hlasování.....	18
3.2.5	Teorie tematického hlasování.....	18
3.2.6	Teorie valenčního hlasování.....	19
3.2.7	Shrnutí a komparace.....	20
3.3	<i>VOLEBNÍ GEOGRAFIE</i>	<i>20</i>
3.3.1	Teoretická východiska regionálních rozdílů volebního chování.....	21
3.3.2	Přístupy ve volební geografii	23
3.3.3	Volební geografie ve světě.....	24
3.3.4	Volební geografie v českém prostředí.....	24
4	METODOLOGICKÝ RÁMEC	26
4.1	<i>PROSTOROVÁ ANALÝZA</i>	<i>27</i>
4.1.1	Data, územní úroveň, období a aktéři	27
4.1.2	Metody prostorové analýzy	27
4.2	<i>PODMÍNĚNOST HLASOVÁNÍ.....</i>	<i>28</i>
4.2.1	Vysvětlující proměnné	28
4.2.2	Metody analýzy podmíněnosti hlasování	31
5	VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY	32
5.1	<i>OHLÉDNUTÍ ZA VÝSLEDKY VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY.....</i>	<i>33</i>
6	STŘEDOČESKÝ KRAJ A JEHO SPECIFIKA	36
6.1	<i>CHARAKTERISTIKA STŘEDOČESKÉHO KRAJE</i>	<i>36</i>

6.2	<i>OHLEDNUTÍ ZA VÝSLEDKY VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY VE STŘEDOČESKÉM KRAJI</i>	37
7	VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY V PROSTORU A ČASE	41
7.1	<i>VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY ČSSD</i>	41
7.2	<i>VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY KDU-ČSL</i>	49
7.3	<i>VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY KSČM</i>	56
7.4	<i>VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY ODS</i>	64
7.5	<i>VOLEBNÍ PODPORA OSTATNÍCH POLITICKÝCH SUBJEKTŮ</i>	72
7.5.1	Volební podpora TOP 09	72
7.5.2	Volební podpora ANO 2011	74
7.5.3	Volební podpora Úsvitu/SPD.....	76
7.5.4	Volební podpora STAN	78
7.5.5	Volební podpora Pirátů	79
8	PODMÍNĚNOST VOLEBNÍHO CHOVÁNÍ	80
8.1	<i>VOLEBNÍ POTENCIÁL ČSSD</i>	80
8.2	<i>VOLEBNÍ POTENCIÁL KDU-ČSL</i>	81
8.3	<i>VOLEBNÍ POTENCIÁL KSČM</i>	83
8.4	<i>VOLEBNÍ POTENCIÁL ODS</i>	84
9	ZÁVĚR	86
10	SUMMARY	90

1 ÚVOD

Svobodné volby jsou jedním ze základních pilířů moderních demokracií dnešního světa. Občané se tak zapojují do rozhodování v rámci státu, regionu nebo obce a podílí se také na rozhodování o věcech veřejných. Studium voleb, volebních systémů a volebnímu chování (viz kapitola 3) je ve světě, ale i v českém prostředí věnována značná pozornost. Nejvíce se této problematice věnují politologie, psychologie nebo sociologie. Volby a volební chování mají však celou řadu prostorových aspektů, od regionálních rozdílů ve volební podpoře až po regionální rozdíly ve volební kampani. Proto se této oblasti výzkumu věnuje také volební geografie, vědecká subdisciplína stojící na pomezí geografie a politologie, která studuje aspekty organizace, průběhu a výsledků voleb [Johnston a kol., 2009: 187].

Ve světě patří volební geografie k etablovaným vědeckým disciplínám s širokým teoretickým ukotvením. V českém prostředí se spíše jedná o stále se rozvíjející disciplínu, protože odborné práce z této oblasti začaly vznikat až na počátku devadesátých let minulého století. Volební geografie se taktéž snaží objasnit volební chování obyvatelstva. Souvislost mezi společenskou strukturou a volebním chováním se snaží dokázat kompozitní přístup; naopak souvislost mezi prostředím neboli kontextem a volebním chováním se snaží dokázat přístup kontextuální (viz podkapitola 3.3.2). My se v této práci pokusíme vysvětlit volební chování pomocí obou volebně-geografických přístupů. Pokusíme se tedy do analýzy zahrnout nejen prvky tradičního kompozitního přístupu, ale i aspekt prostorovosti.

Pozornost je v této práci věnována volbám do zákonodárného shromáždění České republiky, resp. jeho dolní komory. Sledovaným obdobím jsou volby od roku 1992, tedy všechny dosavadní svobodné volby, kromě prvních voleb do České národní rady v roce 1990. Zájmovým územím je v našem případě Středočeský kraj, tedy region, kde se mísí vliv hl. m. Prahy a ostatních českých krajů. Můžeme tedy předpokládat, že toto mísení se projeví i v případě volebního chování a volebních výsledků jednotlivých politických subjektů.

Záměrem této práce je přiblížení problematiky volebního chování běžnému čtenáři na případě voleb do Polanecké sněmovny PČR ve Středočeském kraji. Pro mnoho lidí jsou totiž volby zajímavým tématem, a tímto způsobem se mohou alespoň

trochu seznámit se studiem této zajímavé oblasti výzkumu, které se věnuje volební geografie, politologie či sociologie.

Středočeský kraj jako zájmové území byl vybrán ze dvou důvodů, a to protože autor práce z tohoto regionu pochází a zároveň studiu volebního chování v tomto regionu nebyla v odborných kruzích věnována téměř žádná pozornost. Volebním výsledkům a souvislostem mezi volebním chováním a strukturálně-kontextovými charakteristikami obyvatelstva byla věnována pozornost pouze v rámci celostátního zkoumání.

Při každých volbách do Poslanecké Sněmovny slyšíme z masových médií, že daný politický subjekt získal oproti očekávání menší či větší podíl platných hlasů. A právě k vysvětlení tohoto fenoménu byla v českém prostředí věnována velká pozornost. Chování českých voličů se snaží moderní věda porozumět již více než dvacet let. K popisu, kdo a proč volí daný politický subjekt, slouží v mezinárodním prostředí několik teorií, které se toto volební chování snaží vysvětlit. Stručný přehled těchto teorií bude představen i v této práci. Jak již bylo řečeno, tento teoretický základ je dále rozšířen o prostorové hledisko, kterému se věnuje volební geografie. My se v analytické části práce zaměříme na volební chování z pohledu volebních geografů, tudíž budeme se věnovat především strukturálně-kontextovým charakteristikám obyvatelstva Středočeského kraje a nebudeme se věnovat dalším proměnným (jako jsou např. volební témata), která taktéž při rozhodování voličů hrají významnou roli.

2 CÍLE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

Hlavním cílem této práce je prostorová analýza volebního chování obyvatelstva ve Středočeském kraji ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR od roku 1992 do současnosti, tedy zjistit ve kterých částech Středočeského kraje dosahují politické subjekty vyšších či nižších preferencí a čím jsou tyto rozdíly způsobeny.

Dílčím cílem práce je zdokumentovat prostorové rozložení volební podpory jednotlivých politických stran. Tomuto bude věnována kapitola 7, kde se podíváme na jednotlivá volební období. Ke splnění tohoto cíle nám pomůže hlavní výzkumná otázka, a to:

1. *Existují regionální rozdíly ve volební podpoře jednotlivých politických subjektů?*

Pokud tyto regionální rozdíly existují, bude třeba odpovědět na další výzkumné otázky, a to:

2. *V jakých regionech se jednotlivé politické subjekty těší nadprůměrné volební podpoře?*
3. *V jakých regionech jednotlivé politické subjekty zaznamenávají podprůměrný volební zisk?*

S tím souvisí i další cíl práce, tedy zdokumentovat vývoj volební podpory jednotlivých politických subjektů. Ke splnění tohoto cíle nám slouží hlavní výzkumná otázka, a to:

4. *Mění se volební podpora jednotlivých volebních stran v prostoru a čase?*

Pokud se volební podpora mění, bude třeba odpovědět na další výzkumné otázky, a to:

5. *V jakých regionech byla volební podpora jednotlivých volebních stran v minulosti vyšší a v současnosti nižší a naopak?*

Na tuto otázku si budeme moci odpovědět díky metodě vymezování území volební podpory a území stabilní volební podpory (více viz kapitola 4).

Dalším cílem práce je porovnat výsledky voleb ve Středočeském kraji s výsledky celostátními. Abychom byli schopni zodpovědět tento cíl, krátce se ohlédneme za výsledky voleb za celou Českou republiku (viz podkapitola 5.1).

Posledním cílem této práce je zjistit, zda existuje souvislost mezi volebním chováním a sociodemografickou strukturou obyvatelstva, popř. prostředním, ve kterém

voliči žijí. K odpovědi na tento cíl je třeba si dále stanovit hlavní výzkumné otázky, a to:

6. *Existuje souvislost mezi volebním chováním a sociální strukturou voličstva?*
7. *Existuje souvislost mezi volebním chováním a prostředím, ve kterém voličstvo žije?*

Pokud dojdeme ke kladnému závěru, pak bude třeba dále odpovědět na dílčí výzkumné otázky, a to:

8. *Jaká sociální skupina volí daný politický subjekt?*
9. *Ve kterém prostředí se volí daný politický subjekt?*

K odpovědím na dílčí výzkumné otázky se přiblížíme již v jednotlivých kapitolách této práce. Ke kompletnímu a ucelenému závěru se však dostaneme až na konci práce, tedy v kapitole 9.

3 VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY, VOLEBNÍ CHOVÁNÍ A VOLEBNÍ GEOGRAFIE

3.1 *VOLBY A VOLEBNÍ SYSTÉMY*

3.1.1 Volby a volební právo

Volby jsou chápány jako mechanismus, ve kterém demokratická společnost projevuje vůli. Při volbách jsou vybírány vhodné osoby do rozhodovacích a řídicích orgánů ve státě. Jedná se tak o jednu ze základních prvků moderních demokratických společností [Klíma, 1998: 184-185; Heywood, 2002: 229-230; Krejčí, 2006: 17; Fňukal, 2013: 69]. Nejčastěji se volbami vybírají členové parlamentů či orgánů místní samosprávy [Fňukal, 2013: 69].

Členové parlamentů, tedy zákonodárných sborů jednotlivých států, jsou nejčastěji voleni ve všeobecných přímých volbách. Jinak řečeno členové těchto sborů jsou přímo voleni občany celého státu [Fňukal, 2013: 69-70].

Volební právo pak označuje právo občanů daných států účastnit se voleb. V moderních demokratických společnostech je za normu považováno volební právo všeobecné (smí volit každý svéprávný občan od určitého věku, stanoveného zákonem), rovné (každý hlas má stejnou váhu) a tajné (volič nezveřejňuje svoji volbu) [Klíma, 1998: 186-189; Krejčí, 2006: 93-98; Fňukal, 2013: 70].

3.1.2 Volební systémy

Volební systém je nejčastěji chápán jako souhrn pravidel, podle kterých volby probíhají a podle kterých jsou rozděleny mandáty politickým stranám nebo jednotlivým kandidátům [Klíma, 1998: 195; Cabada, Kubát, 2002: 271-272; Lebeda, 2004: 19; Krejčí, 2006: 53; Fňukal, 2013: 70]. Už samotný fakt, zda kandidují politické strany nebo jednotliví kandidáti, je ovlivněn rozdílným charakterem a povahou volebního systému [Lebeda, 2004: 19].

Studiu volebních systémů byla věnována řada zahraničních i tuzemských odborných publikací [např. Taagepera, Shugart, 1989; Sartori, 1994; Klíma, 1998; Lebeda, 2004; Krejčí, 2006; Lijphart, 2012], avšak rozdělit tyto systémy do ucelených skupin podobného rázu je dosti komplikované. Některé systematické rozdělení

volebních systémů je dosti podobné, naopak některé se od sebe značně liší. V systematice volebních systémů se prozatím v odborných kruzích nenašel konsensus.

Všeobecně nejčastější rozdělení volebních systémů je na většinové volební systémy a systémy poměrného zastoupení (poměrné systémy) [Sartori, 1994: 3; Klíma, 1998: 195; Lebeda, 2004: 19; Krejčí, 2006: 53; Lijphart, 2012: 130]. Volební systém kombinující jednotlivé prvky a techniky těchto dvou základních systémů se nazývá jako smíšený systém [Sartori, 1994: 5; Klíma, 1998: 201; Krejčí, 2006: 53]. Lijphart [2012: 136] kombinaci většinového a poměrného systému pro změnu nazývá jako systém semiproporční (polopoměrný). Lebeda ve své publikaci [2004: 39] dokonce řadí smíšený volební systém do skupiny polopoměrných systémů.

Můžeme tedy říct, že výzkum volebních systémů prošel v průběhu dekad prudkým vývojem. My se pro rozdělení volebních systémů na hlavní skupiny přidržíme klasifikace českých autorů Chytilka a kol. [2009, 47]:

- VĚTŠINOVÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY jsou systémy, v nichž jsou veškeré mandáty na úrovni volebního obvodu přidělovány jedné kandidátní listině (resp. jednomu kandidátovi, neboť se zpravidla používají v jednomandátových volebních obvodech).
- POMĚRNÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY jsou systémy, ve kterých se na úrovni volebního obvodu dělí mandáty (přibližně) v souladu s poměrem hlasů mezi jednotlivými kandidátkami.
- SEMIPROPORČNÍ VOLEBNÍ SYSTÉMY jsou systémy, u nichž je na úrovni volebního obvodu využita většinová technika ve smyslu přidělení mandátu kandidátům s největším počtem hlasů (tj. bez ohledu na poměr hlasů mezi jednotlivými stranami), ale není zaručeno, že všechny mandáty připadnou jedné kandidátce.
- SMÍŠENÉ VOLEBNÍ SYSTÉMY jsou systémy, ve kterých je část mandátů přidělována podle nominální/většinové a část podle poměrné techniky s dodatečnou podmínkou, že obě techniky by měly mít reálný vliv na výslednou podobu voleného orgánu (tj. vyřazujeme volební systémy, kde většinová složka de facto rozhodne jen o konkrétních osobách poslanců, ale rozložení sil mezi kandidující strany odpovídá logice poměrného systému).

3.2 **VOLEBNÍ CHOVÁNÍ**

Volební chování je složitá oblast výzkumu, které se věnují politické vědy. Snaží se objasnit vztahy a zákonitosti mezi voličstvem a politickými stranami [Rose, McAlister, 1986: 7]. Jinak řečeno, volební chování je zkoumáno, protože tak poznáváme voličstvo a jeho vývoj [Antoszewski, Herbut, 1997: 249-250]. Většina odborníků, věnující se této oblasti výzkumu, se shoduje na tom, že volební chování voličstva je ovlivňováno řadou faktorů dlouhodobého i krátkodobého charakteru [Cabada, Kubát a kol., 2002; Heywood, 2002]. U každého individuálního voliče a jeho volby, tedy komu věnuje svůj hlas a zda vůbec volit bude, samozřejmě mohou rozhodovat různé faktory. Některé voliče dokáže ovlivnit i zdánlivá maličkost, jako je počasí nebo aktuální zdravotní stav [Klíma, 1998; Linek 2013].

Vysvětlit volební chování se snaží politologie, sociologie, psychologie, geografie a jiné vědní disciplíny pomocí mnoha teorií a přístupů. Každá vědní disciplína se na danou problematiku dívá z jiného úhlu. Pro účel této práce, tedy abychom pochopili, na základě kterých proměnných se voliči rozhodují, je vybráno šest všeobecně uznávaných teorií vysvětlujících volební chování. Teorie stručně charakterizujeme a na závěr shrneme a porovnáme.

3.2.1 **Teorie volebního systému**

Chování voličů je ovlivňováno volebními systémy. Volič se rozhoduje podle toho, zda se jedná o systém většinový nebo systém poměrného zastoupení. Ve většinovém systému se jeho volba koncentruje a zužuje se do jedné alternativy, pro něj nejbližší. V systému poměrného zastoupení není volič nucen svůj hlas koncentrovat a sféra volby je tak podstatně širší, tedy nemusí volit pouze alternativu [Sartori, 1994: 3]. Sartoriho tvrzení potvrzuje i Lebeda [2007: 15], který říká, že v systému poměrného zastoupení se volič „*rozhoduje velmi volně a svobodně*“ a ve většinovém systému je naopak „*tlačen ke strategické volbě*“.

Jako jeden z prvních politologů popsal vliv volebního systému na volební chování Duverger [1981, původně 1951]. Ten se ve své publikaci *Les partis politiques* věnuje tzv. psychologickému efektu ve většinovém systému. Psychologický efekt má na voliče vliv až se zpožděním, tedy podle toho, zda jeho hlas změnil stav na politické scéně. Jinak řečeno volič se rozhoduje podle zkušeností z předcházejících voleb. Duvergerovo tvrzení doplňuje Sartori [1976] o působení psychologického efektu i v

systémech poměrného zastoupení. Působení efektu se však liší, volič je v systémech poměrného zastoupení ovlivněn v menší míře. Dopadu volebního systému na voličovo rozhodování se věnovali i další politologové: Taagepera a Shugart [1989], Lijphart [1994] nebo Cox [1997].

V českém prostředí se této oblasti výzkumu věnuje např. Novák [1997], který se často zmiňuje o psychologickém efektu pětiprocentní uzavírací klauzule. Voliči jsou tak nuceni volit strategicky, resp. volit strany, které mají reálnou možnost překročit tuto pětiprocentní hranici. Dalším politologem věnujícím se vlivu volebního systému na volební chování je Lebeda [2003, 2007].

Shrneme-li vliv volebního systému na volební chování, pak má značný vliv právě uzavírací klauzule, která znevýhodňuje malé strany. Podle teorie mají voliči tendenci k odklonu od malých stran. Voliči si na základě předchozích zkušeností totiž uvědomují, že jejich hlas odevzdaný malé straně může propadnout, což se u větších stran pravděpodobně nestane. Další faktor, který ovlivňuje voličovo rozhodování je velikost volebního obvodu. Přičemž platí, že větší volební obvod je výhodnější pro malé strany a naopak [Lebeda, 2007]. Podle Lebedy [2007: 34] vliv volebního systému na volební chování není klíčový, avšak zvyšuje se s tím, jak voliči znají mechanické fungování volebního systému a jak si uvědomují jeho dopad na reprezentaci politických stran.

3.2.2 Teorie třídního hlasování

Mezi zastánce teorie třídního hlasování patří Lipset a Rokkan [1967]. Ti vychází z předpokladu, že voliči nevolí určitou stranu přirozeně, ale volí stranu, která je jejich pozici ve společnosti nejbližší. Voliči jsou do těchto pozic, resp. skupin, rozdělení na základě konfliktních linií¹ (cleavages), které odráží rozdílný vývoj dané společnosti.

Stejného názoru je Evans [2004: 42-48], který tvrdí, že na základě těchto konfliktů vznikaly nejen sociální třídy, ale i politické strany, které zastávaly zájmy jednotlivých sociálních tříd. Společenský kontext, resp. prostředí, ve kterém volič vyrůstá, totiž determinuje jeho zájmy, postoje a hodnoty. Každý člověk patří do dané sociální třídy (ať už si to uvědomuje či nikoli), ta je nejčastěji charakterizována

¹ Lipset a Rokkan [1967] popisují čtyři konfliktní linie, které vznikly v průběhu národní a průmyslové revoluce: centrum – periferie, církev – stát, město – venkov, vlastníci – pracující

příjmem, vírou, věkem či jiným rysem. Politické strany se při volbách spoléhají na podporu těchto sociálních tříd.

Vliv sociální třídy na volební chování je dominantním přístupem již po několik dekád. Je tedy jasné, že značná část specialistů z politologie, sociologie či geografie se věnuje právě této oblasti. Mezi představitele teorie patří kromě zmiňovaného Lipseta a Rokkana [1967] nebo Evanse [2004], také Knutsen [2001], Dalton [2006] či Denver [2007]. V českém prostředí se této oblasti výzkumu věnují např. Řeháková [1999], Hloušek [2000], Vlachová [2009] nebo Kostecký [2014].

Výzkum věnující se vztahu mezi sociální třídou a volebním chováním je založen na předpokladu, že voliči tíhnou k politické straně, která je jim resp. jejich sociální třídě přirozeně bližší. To znamená, že voliči patřící do dělnické třídy budou podporovat levicové politické strany, které jim pomohou zlepšit jejich příjmy na úkor středních a vyšších tříd. Zatímco lidé střední a vyšší třídy budou podporovat pravicové politické strany, které jim pomohou jejich příjmy zlepšit na úkor třídy nižší. Přepokládá se tedy, že lidé si chtějí zlepšit nebo udržet své dosavadní ekonomické postavení na úkor ostatních [Vlachová, Řeháková, 2007: 134].

V současnosti však dochází k nepřirozenému volebnímu chování, a to především u střední třídy společnosti, kdy část voličů inklinuje k volbě levicových stran [Vlachová, Řeháková, 2007: 134]. Podle Knutsena [2001] se tento jev dá vysvětlit tím, že velká část střední třídy je zaměstnána v rozšiřujícím se veřejném sektoru. Pro tuto část voličstva je tedy přirozené volit strany levicové, které podporují růst státu na rozdíl od stran pravicových [Vlachová, Řeháková, 2007]. Podle Hetchera [2004] není v současnosti konflikt založen na sociální třídě, nýbrž na sociálním statusu. Status je pozice určité skupiny lidí ve společnosti, která je charakteristická životním stylem a kulturními hodnotami. Tento jev se projevil až po druhé světové válce, kdy se starosti lidí, resp. voličů přesunuly z oblasti materiální k oblasti ideové. Tím vznikly i nové politické ideologie jako např. environmentalismus nebo feminismus a zároveň nové politické strany a hnutí, např. strany zelených.

3.2.3 Teorie stranické identifikace

Odborná literatura věnující se tématu volebního chování zmiňuje existenci skupiny voličů, kteří podporují stejnou politickou stranu po dlouhé časové období. Tato

silná tendence k podpoře jedné konkrétní strany a neustálé hlasování pro ni ve volbách je nazývána jako stranická identifikace² [Lyons, Linek, 2007a].

Stranickou identifikaci popsali Campbell a kol. [1960, 121] jako „*emocionální vztah jedince k politické straně*“. Tento vztah bývá považován za výsledek rané socializace v nejbližším prostředí, konkrétně v rodině, škole, práci či sousedství, což se následně projevuje při opakovaném hlasování pro tu samou politickou stranu [Campbell a kol., 1960: 134-136]. Politická socializace se pak v pozdějším věku dále posiluje [Heywood, 2002: 242].

Postoj k politickým stranám se podle této teorie vytváří na základě identifikace k dané politické straně. Identifikace se stranou často tvoří stabilitu ve volebním chování voličů. Z toho plyne, že se volební výsledek politické strany víceméně shoduje s mírou lidí ve společnosti, kteří jsou s ní sepeťti. Odchyly těchto dvou hodnot pak mohou být způsobeny krátkodobými faktory. Avšak v současnosti dochází ve světě k oslabení stranické identifikace, což může mít negativní vliv na vzorce volebního chování. [Heywood, 2002: 242-243]. Vztahu stranické identifikace a volebního chování se v odborné literatuře věnuje již zmíněný Campbell [1960], dále např. Heywood [2002], Norris [2004] nebo Eijk a Franklin [2009]. V českém prostředí se této oblasti výzkumu věnuje Vlachová [2003], Linek [2009, 2010, 2013] nebo Kostelecký [2014].

V českém prostředí, resp. v postsocialistických státech, se rozvinula debata, zda je teorie stranické identifikace smysluplná při studiu volebního chování. Tato myšlenka je podložena tvrzením, že jsou v těchto zemích stranické systémy mladé, a voliči si tak nebyli schopni během několika málo volebních období tuto stranickou identifikaci vytvořit [Lyons, Linek, 2007a: 150]. Představa, že je nějaký český volič loajální ke KDU-ČSL nebo KSČM má logiku, jelikož zde tyto strany nebo jejich předchůdkyně existují již mnoho desítek let. Avšak hledat stranickou identifikaci spojenou se stranami vzniklými po roce 1989, jako např. ODS je dosti komplikované [Lyons, Linek, 2007a: 147].

Důležitým tématem při studiu stranické identifikace je existence její pozitivní i negativní formy. Právě negativní stranická identifikace se v postsocialistických zemích vyskytuje více než v zemích západní Evropy. Základní myšlenkou této negativní

² Jedná se o překlad pojmu z americké literatury „party identification“ nebo „party closeness“, což je překládáno jako blízkost k politické straně

identifikace je fakt, že volič nemá rád určitou stranu, např. KSČM a raději volí jinou politickou stranu. Tato motivační síla má v našem prostředí často větší váhu než pozitivní stranická identifikace [Lyons, Linek, 2007a: 150-151].

3.2.4 Teorie ekonomického hlasování

Teorie ekonomického hlasování vychází z konceptu racionální volby. Předpokládá se, že volič vědomě usiluje o co největší zisk [Anderson, 2007: 271-272; Duch, Stevenson, 2010: 106; Evans, 2004: 118]. Anderson [2007: 271] dále zmiňuje, že vztah ekonomiky a volebního chování je již etablovanou oblastí výzkumu a řada politických stran se proto před volbami věnuje právě ekonomickým tématům.

Teorie ekonomického hlasování nepracuje s hospodařením vlád, konfliktními liniemi společnosti ani se sociálními a demografickými charakteristikami voličstva. Pracuje pouze s tezí, že volič vnímá stav národního hospodářství. Volič zpětně hodnotí pozitivně, neutrálně či negativně vládní strany a podle těchto poznatků volí současné vládní strany nebo strany v opozici [Anderson, 2007: 277-280; Evans, 2004: 132-133].

Specialisté věnující se teorii ekonomického hlasování, např. Duch a Stevenson [2010], se shodují na vlivu ekonomických faktorů jako nezaměstnanost, inflace či růst HDP. Avšak říkají, že hypotézy o tomto vlivu je třeba provádět na základě dat individuální úrovně, nikoli na základě dat makroekonomických a plošných volebních výsledků. V českém prostředí této teorii o volebním chování zatím nebyla věnována přílišná pozornost. Výjimkou je např. text Mikešové a Šimona [2015], který se z velké části věnuje vlivu nezaměstnanosti na chování českých voličů.

3.2.5 Teorie tematického hlasování

Teorie tematického hlasování je založena na předpokladu, že každý volič uvažuje pro něj důležitá témata a pomocí kterých mohou politické strany oslovit voliče [Evans, 2004: 92-93]. U stejného voliče se mohou tato témata v čase měnit, tudíž i náklonost k politickým stranám [Highton 2010: 454-455].

Podobně jako teorie ekonomického hlasování je i tato teorie založena na konceptu racionální volby. Předpokládá se, že volič je schopen racionální volby, na základě promyšlené úvahy. Zároveň volič chápe užitek daného tématu v širším pojetí. Tedy např. že snížení daně z příjmu zároveň zvýší jeho měsíční příjem [Carmines, Stimson, 1980: 78].

Toto pojetí doplňují Lyons a Linek [2007b: 178] o tvrzení, že voliči se sice rozhodují na základě blízkosti tématu a programu strany, ale také na základě mnoha dílčích odlišných úvah. Zmiňují např. obecnou sympatii strany, sympatie k jejímu lídrovi nebo dlouhodobou psychologickou vazbu ke straně. Citují také Campbella a kol. [1960], kteří říkají, že volič musí (1.) zastávat postoj k danému tématu; (2.) vědět, jaká je vládní politika k danému tématu; (3.) chápat rozdíly mezi postoji jednotlivých stran k danému tématu; a (4.) hlasovat pro stranu, která je nejbliž na škále pro dané téma [Lyons, Linek, 2007b: 184].

3.2.6 Teorie valenčního hlasování

Velká část voličů se shoduje na určitých tématech, např. že by vláda měla zajistit silnou ekonomiku státu charakterizovanou nízkou mírou nezaměstnanosti a inflace. Dále se shodují na tom, že chtějí fungující veřejné služby, např. zdravotnictví, vzdělávání, bydlení, dopravu, ale i kvalitní životní prostředí, nízkou míru kriminality nebo mezinárodní stabilitu. Na čem se však voliči neshodují, je politická strana, která by tato témata měla realizovat na vládní úrovni [Clarke a kol., 2009: 5]. Na této základní myšlence staví teorie valenčního hlasování.

Linek [2010: 11] o této teorii tvrdí, že „*využívá konkrétní tvrzení ohledně motivací jedinců při jejich rozhodování, zda se voleb zúčastní a pro kterou stranu budou hlasovat*“. Pro volbu strany a volební účast vidí dvě klíčové motivace voliče. První z nich je, že „*volič vnímá rozdílnost mezi stranami z hlediska jejich programových pozic*“ a zároveň, že „*požaduje konkrétní programové řešení nabízené stranou, resp. se mu významně blíží*“. Druhá z motivací je, že volič „*požaduje řešení problému, o jehož řešení není mezi stranami sporu, ale k jehož řešení považuje pouze některou ze stran za kompetentní*“. To znamená, že čím větší je rozdílnost mezi stranami v programu a čím větší je blízkost voliče k jedné z odlišných stran, tím je větší pravděpodobnost, že volič bude pro danou stranou hlasovat.

Clarke a kol. [2009: 30] tvrdí o teorii valenčního hlasování, že se snaží „*vysvětlit volební chování v složitém, dynamickém a nejistém politickém světě*“ jednadvacátého století.

3.2.7 Shrnutí a komparace

Shrňeme-li výše zmíněné teorie vysvětlující volební chování, pak všechny mají určitou vypovídající hodnotu o rozhodování voliče. Volební systém, sociální třída, stranická identifikace, ekonomika, různá volební témata i jejich váha mají na volební chování daný vliv. Na každého člověka však jeden či více těchto faktorů působí intenzivněji než ostatní.

Pokud se podíváme na jednotlivé přístupy, pak podle teorie volebního systému, třídního hlasování a stranické identifikace, na voliče působí jednotlivé faktory dlouhodobě a je spíše nepravděpodobné, že by se jeho rozhodování změnilo. Výhodou těchto teorií je, že pracují s agregátními daty, tudíž jejich sběr je snadný, a mohou se aplikovat na rozsáhlá území. Nevýhodou je, že kvůli využití agregátních dat můžeme pouze odhadovat volební chování a nikoli ho plně vysvětlit.

Naopak teorie ekonomického hlasování, tematického hlasování a valenčního hlasování se zabývají faktory krátkodobého charakteru. Podle těchto přístupů se volební rozhodování voliče může měnit v průběhu života několikrát, a to podle aktuálních vlivů, jako je existenční situace, aktuální témata ve společnosti nebo sympatie vůči lídrům jednotlivých stran. Výhodou těchto teorií je, že se opírají o data individuální úrovně, tedy mají větší vypovídající hodnotu. Naopak nevýhodou je, že ke sběru dat (dotazníkové šetření) a k jejich otestování na větší území je zapotřebí velkého množství financí a času.

3.3 *VOLEBNÍ GEOGRAFIE*

Volební geografie je vědecká subdisciplína stojící na pomezí geografie a politologie, která se věnuje studiu voleb. Jedná se o disciplínu, která studuje aspekty organizace, průběhu a výsledků voleb [Johnston a kol., 2009: 187]. Zároveň zkoumá územní diferenciaci volebního chování a jeho souvislosti s ostatními geografickými jevy, jako je např. vzdělanost, víra, jazyk nebo příjem. Nejčastěji se tento výzkum zaměřuje na prezidentské nebo parlamentní volby [Fňukal, 2013: 74].

První průkopnické studie vznikaly již na počátku dvacátého století [Johnston a kol., 2009: 187]. Za zakladatele volební geografie je často považován představitel francouzské geografické školy Siegfried, který ve své studii [1913] pomocí kartografické metody porovnává mapy volebních výsledků v západní Francii s mapami

možných vysvětlujících faktorů [Madleňák, 2010: 128]. Volební geografie se však plně etablovala až v průběhu 60. let [Madleňák, 2010: 128; Fňukal, 2013: 74], zároveň s rozšiřujícím se trendem kvantitativních metod v geografii [Madleňák, 2010: 128].

Kostecký [1992: 4] shrnuje zájem volebních geografů do tří základních okruhů, a to (1.) hledání regionálních rozdílů ve volebních výsledcích; (2.) hledání příčin způsobujících regionální rozdíly ve volebních výsledcích a (3.) hodnocení významu prostorové diferenciace volebních výsledků a volebních systémů pro vytváření zastupitelských orgánů. Hledání příčin způsobujících regionální rozdíly ve volebních výsledcích jde dále rozdělit na dílčí tři okruhy zájmu, a to (2a) podmíněnost hlasování; (2b) geografické vlivy na hlasování a (2c) vlivy vymezení volebních obvodů a způsobu přepočtu hlasů [Fňukal, 2013: 74].

3.3.1 Teoretická východiska regionálních rozdílů volebního chování

3.3.1.1 Podmíněnost hlasování

Jedná se o nejstarší a zároveň nejběžnější oblast, které se věnují volební geografové [Blažek, Kostecký, 1991: 2]. Tato oblast výzkumu se snaží najít podmíněnost volebního chování ve společenských rozdílech obyvatelstva v jednotlivých regionech [Kostecký, 1991: 2; Fňukal, 2013: 74]. Nejčastěji se tak využívá koncept konfliktních linií Lipseta a Rokkana [1967], která se snaží najít rozdíly ve volebním chování mezi dělnickou třídou a střední a vyšší třídou, mezi venkovem a městem a dalšími tradičně rozdílnými skupinami obyvatel. Tento kompozitní přístup (viz 3.3.2 Přístupy ve volební geografii) byl v 70. a 80. letech podroben kritice ze strany zastánců kontextuálního přístupu (viz 3.3.2) [Blažek, Kostecký, 1991: 2].

3.3.1.2 Geografické vlivy na hlasování

Důležitou skupinou faktorů, které ovlivňují voličovo rozhodování, jsou označovány jako vlivy geografické. Hlavními z nich jsou efekt sousedství, efekt kandidáta, efekt kampaně a efekt hlasování o sporném bodu. Tato oblast tak doplňuje výzkum volebního chování o prostorovou dimenzi.

Efekt sousedství (neboli sousedský efekt) vychází z předpokladu, že volební rozhodnutí jednotlivce je ovlivněno názory lidí, kteří žijí v jeho nejbližším okolí, resp. v jeho sousedství [Blažek, Kostecký, 1991: 2-3; Fňukal, 2013: 75].

Efekt kandidáta vychází z předpokladu, že kandidáti získávají větší volební podporu na domácím území a v jeho nejbližším okolí [Blažek, Kostecký: 3; Fňukal, 2013: 75].

Efekt kampaně odráží prostorově rozdílný vliv volební kampaně. Většinou se uplatňuje ve většinových volebních systémech, kde často rozhoduje několik málo volebních obvodů [Kostecký, 1993: 171]. Zároveň platí, že voliči mají větší tendenci upřednostňovat kandidáty či strany s výraznější předvolební kampaní [Fňukal, 2013: 75].

Efekt hlasování o sporném bodu je založen na existenci velmi výrazné otázky, která během předvolební kampaně utlumuje otázky jiné. Často se jedná o problematiku, která ani není v kompetenci volených orgánů [Kostecký, 1993: 171; Fňukal, 2013: 75]. Vlivem tohoto faktoru nejčastěji získávají volební podporu extrémistické strany [Kostecký, 1993: 171].

3.3.1.3 Vlivy vymezení volebních obvodů a způsobu přepočtu hlasů

Vliv vymezování volebních obvodů je patrný především ve většinových volebních systémech. Vymezení volebních obvodů je totiž jedním z klíčových problémů. Volební obvody by měly mít přibližně stejný počet obyvatel, aby zvolení kandidáti zastupovali stejné množství voličů [Blažek, Kostecký, 1991: 3]. Často však dochází k disproporci počtu voličů (někdy i několiknásobně), což se ve volební geografii nazývá termínem „malapportionment“. S tímto jevem je pak spojen problém tzv. „gerrymanderingu“, což je vědomá manipulace s hranicemi volebních obvodů prováděná momentálně vládnoucími politickými elitami za účelem získání co nejlepšího výsledku v příštích volbách [Blažek, Kostecký, 1991: 3; Fňukal, 2013: 76].

Naopak vliv způsobu přepočtu hlasů na mandáty je patrný v systémech poměrného zastoupení. Existují totiž metody přepočtů hlasů na mandáty, které zvýhodňují jak větší, tak i menší politické strany. Ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky je pak využívána metoda mírně zvýhodňující větší strany (viz kapitola 5) [Fňukal, 2013: 75].

3.3.2 Přístupy ve volební geografii

Ve volební geografii se pro vysvětlení volebního chování používají dva přístupy, přičemž každý z nich je založen na jiném principu. Thrift [1983] ve své studii tyto dva proudy pojmenoval jako přístup kompozitní a kontextuální.

Kompozitní (tradiční a zároveň převládající) přístup předpokládá, že jedinci patřící do jedné sociální skupiny se při volbách chovají podobně. Pro vysvětlení volebního chování tedy stačí znát strukturální charakteristiky obyvatelstva [Evans, 2004: 42-67]. Typickým příkladem kompozitního přístupu je koncept konfliktních linií Lipseta a Rokanna, který byl použit v publikaci Taylora a Johnstona [1979] jako teoretický rámec volební geografie.

Kontextuální (mladší) přístup hledá vysvětlení volebního chování v rozdílnosti prostředí, ve kterém voliči žijí, přičemž je kladen důraz na vztahy jednotlivců a skupin navzájem. To znamená, že při tomto přístupu je analýze podrobeno prostředí jako kontextu, v rámci něhož vznikají politické názory [Johnston, Pattie, 2008: 357].

Příznivci kontextuálního přístupu předpokládají, že volič se rozhoduje na základě vlastního úsudku, tj. zcela samostatně, a reaguje pouze na podněty z médií. Johnston a Pattie [2008: 357] ale tvrdí, že takto jedná pouze zanedbatelná část voličů. Podle nich jsou totiž všichni lidé členy společenských skupin, ve kterých jsou politická témata probírána. Tato politická socializace pak následně determinuje voličovo rozhodování. Zjednodušeně řečeno, pro zastánce kompozitního přístupu je zásadní determinantou volebního chování „kdo“ je volič, a pro zastánce přístupu kontextuálního je touto determinantou „kde“ volič žije.

Přelom tisíciletí je spojen s tzv. „renesancí“ volební geografie, která se snaží zmírnit rozpory mezi kompozitním a kontextuálním přístupem. Začíná se tak zohledňovat prostorový kontext při práci s volebními daty a tradičními sociálními charakteristikami. Vznikají tak nové metody spojující prvky kompozitního i kontextuálního přístupu [Warf, Leib, 2011: 3-8]. Zapojení prostorové struktury do analýzy statistických dat totiž přispívá k rozeznání nových rozměrů volebního chování [Shin, Agnew, 2011: 59-74]. Specifika jednotlivých lokalit, resp. jejich vztah s volebním chováním se tak stávají jedním z hlavních cílů prostorových analýz [Kouba, 2007]. Kostelecký a kol. [2002: 9] nevidí regionální rozdíly v politických orientacích jen jako pouhý odraz rozdílnosti ve složení populace, tedy jako pouhý součet jedinců

žijících v daném regionu. Podle nich se totiž politická orientace jedince nevytváří bez souvislosti s prostředím, ve kterém jedinec žije. Teritoriální kontext tak může výrazně ovlivnit objektivní postavení ve společnosti i jeho subjektivní vnímání osobní situace ve společnosti jako celku.

3.3.3 Volební geografie ve světě

Jak již bylo řečeno, díky renesanci volební geografie dochází k postupnému propojování obou přístupů vysvětlujících volební chování. S touto revitalizací politicko-geografické subdisciplíny dochází také k zájmu o rozvoj nových perspektiv, zároveň dochází k rozvoji nových technologií a nových metodologických možností používaných ve volební geografii. Současný volebně-geografický výzkum tak umožňuje detailní pohled na volební chování a prostor.

Stejně jako v minulém století je však velká část odborných prací věnována britskému a americkému prostoru [např. Johnston, Pattie, 2006, 2011; Shelley, Hollen, 2011; Warf, 2011; Chen, Rodden, 2013]. Méně prostoru je pak věnováno kontinentální západní Evropě [např. Adams, 2007; Nicley, 2011; Shin, Agnew, 2011; Gent a kol., 2014]. Ještě méně prostoru ve volební geografii je pak věnováno střední a východní Evropě [např. Zarycki, Nowak, 2000; Madleňák, 2012] a zbytku světa [např. Sánchez-Ayala, 2011; McGowin, 2011].

3.3.4 Volební geografie v českém prostředí

V českém prostředí nemá volební geografie dlouhou tradici. Výzkum věnující se volebnímu chování byl kvůli omezení demokratických voleb až do roku 1989 prakticky zbytečný. První práce tak začaly vznikat až po prvních demokratických volbách v roce 1990 [Jehlička, Sýkora, 1991; Blažek, Kostelecký, 1991].

Obnova demokratických voleb vyvolala zájem u odborníků z geografie a politologie. Z volební geografie se pak stala dynamicky se rozvíjející subdisciplína stojící na pomezí těchto dvou věd. I přes nedostupnost nástrojů, používaných ve volební geografii západní Evropy a Spojených států, tak dosáhla prostorová analýza volebního chování velmi dobré úrovně.

Avšak je nutné říci, že značná část odborných prací je spíše popisného charakteru a hledání vysvětlujících faktorů volebního chování je často opomíjeno. Často

tak vznikají velmi dobře popsané volební mapy bez vysvětlujících proměnných, což je jednou z největších slabin současné volební geografie.

Pokud studie volební geografie zkoumají otázky regionálních rozdílů ve volebním chování, pak většina z nich vychází z kompozitního přístupu opírajícího se o strukturální charakteristiky obyvatelstva daného území. Řada těchto studií tak při zkoumání volebního chování české populace dochází k závěru, že český prostor je značně homogenní. Někteří autoři ve svých studiích přichází k závěru, že kontextové efekty nehrají ve volebním chování téměř žádnou roli [např. Kouba, 2007; Smith, Matějů, 2011]. Tyto studie však pracují s daty na vyšší agregátní úrovni (nejčastěji okresy). Pokud bychom se zaměřili na studie vysvětlující volební chování na úrovni obcí, pak řada z nich se zabývá tzv. efektem kandidáta. Existenci efektu kandidáta potvrdili např. Voda a Pink [2009] na příkladu preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR v roce 2006.

Z hlediska kontextu můžeme zmínit celou řadu vlivů, které působí na voličovo rozhodování. Jedná se o sociální, ekonomické, historická i fyzicko-geografická specifika jednotlivých regionů. Musíme však říct, že tyto vlivy stojí v pozadí těch tradičních, které upřednostňuje kompozitní přístup. O kombinaci kompozitního a kontextuálního přístupu se pokusili např. Kostecký a Čermák [2004] nebo Kouba [2007], avšak jedná se spíše o ojedinělé studie v českém prostředí.

4 METODOLOGICKÝ RÁMEC

Jak již bylo zmíněno, volební chování je ovlivňováno celou řadou krátkodobých i dlouhodobých faktorů, kvantitativního i kvalitativního charakteru. Abychom alespoň nastínili, podle čeho se voličstvo ve Středočeském kraji rozhoduje, bude zapotřebí do naší analýzy zanést několik faktorů. Jak jsme si řekli již v úvodu práce, pokusíme se zahrnout do analýzy prvky kompozitního i kontextuálního přístupu, tudíž obou teoretických proudů volební geografie.

Práce si dala za cíl zjistit, zda existují regionální rozdíly ve volební podpoře jednotlivých stran, což se budeme snažit dokázat pomocí geografické analýzy. U každého politického subjektu vytvoříme mapové pole, které nám ukáže volební podporu daného subjektu ve sledovaném regionu. Zdrojem statistických dat, resp. volebních výsledků jednotlivých politických subjektů, bude digitální databáze Českého statistického úřadu. Zdrojem prostorových dat, resp. mapových polí, bude digitální databáze ArcČR 500. Zda existuje podmíněnost volebního hlasování, se pokusíme vysvětlit pomocí statistických metod jako je např. korelační analýza.

V českém prostředí se kvantitativní metody používají již tradičně [např. Blažek, Kostecký, 1991; Řeháková, 1999; Kouba, 2007; Kunštát, 2007; Vlachová, Řeháková, 2007; Kostecký, 2009; Vlachová, 2009; Bernard a kol., 2014 a další]. Kvantitativní metody budou použity i při testování faktorů kontextuálního charakteru, jelikož budeme používat nezávisle proměnné mající charakter kvantitativních dat. Kromě statistických metod použijeme také metodu Jehličky a Sýkory [1991], tedy metodu vymezování území volební podpory a území stabilní volební podpory (jádra volební podpory). Stejně jako v případě mnoha studií zmíněných autorů, i my tedy provedeme výzkum pracující s kvantitativními daty.

Je třeba si uvědomit, že i přes kritiku používání kvantitativních metod ve společenských vědách [např. Soukup, Rabušic, 2007], má právě statistika v případě volební geografie stále co nabídnout.

4.1 PROSTOROVÁ ANALÝZA

4.1.1 Data, územní úroveň, období a aktéři

Při zkoumání voleb a volebního chování můžeme využívat několik územních úrovní, od volebních obvodů, přes okresy či obce, až k jednotlivým volebním okrskům. Naše analýza bude provedena na úrovni obcí a to z toho důvodu, že většina kvantitativních statistik ze Sčítání lidu, domů a bytů (SLDB) je agregována právě na úroveň obcí. Dalším důvodem tohoto rozhodnutí je taktéž vizualizace volebních výsledků a území volební podpory, která tak bude dostatečně přehledná, a zároveň se jedná o dostatečně velký soubor sledovaných subjektů pro statistické metody vysvětlující volební chování.

V práci se zaměříme pouze na volby do dolní komory zákonodárného shromáždění České republiky, tedy na volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Sledované období začíná volbami v roce 1992 a končí prozatím posledními volbami v roce 2017. Při našem zkoumání budeme brát zřetel pouze na tyto politické subjekty: Českou stranu sociálně demokratickou (dále jen ČSSD), Křesťanskou a demokratickou unii – Československou stranu lidovou (dále jen KDU-ČSL), Komunistickou stranu Čech a Moravy (dále jen KSČM) a Občanskou demokratickou stranu (dále jen ODS). Tyto strany jsou totiž dlouhodobě nejsilnější parlamentní strany. Volební výsledky těchto politických stran budeme sledovat po celé vytyčené období. Čtveřici dále doplníme o mapové zobrazení volebních výsledků politických subjektů, které mají zastoupení v současné Poslanecké sněmovně. Těmito subjekty jsou TOP 09, které se poprvé dostalo do Poslanecké sněmovny v roce 2010; dále ANO 2011, které se tam dostalo poprvé v roce 2013; a STAN, SPD a Piráti.

4.1.2 Metody prostorové analýzy

Abychom mohli na mapových polích znázornit, ve kterých obcích lidé více podporují určitý politický subjekt, zvolíme si metodu, kterou využívají Jehlička a Sýkora [1991: 84]. Metoda této analýzy vychází ze zachycení intenzity volební podpory jednotlivých stran v daných územních jednotkách. Oblasti, které představují koncentraci 50 % z celkového počtu hlasů získaných daným politickým subjektem, nazýváme území volební podpory politického subjektu.

U každých voleb a pro každý politický subjekt jednotlivé obce sestupně seřadíme podle relativní hodnoty volební podpory, tedy podle podílu platných získaných hlasů. Podle této řady, vyjadřující pokles intenzity volební podpory, načítáme absolutní počty hlasů až do výše 50 % z celkového počtu platných hlasů, které získal daný politický subjekt. Obce, které spadají do 50% limitu, pak označujeme za území volební podpory [Jehlička, Sýkora, 1991: 84].

Jako další postup, který Jehlička a Sýkora [1991: 84] používají, je znázornění volební podpory ve všech sledovaných volebních obdobích. Oblasti, které sem spadají, nazývají jako území stabilní volební podpory. V našem případě se tedy jedná o obce, které ve všech volbách spadají do území volební podpory, a je v nich tedy určité kulturní a sociální klima, které determinuje orientaci na určitý politický subjekt. Území stabilní volební podpory, vzniklá překrytím území volební podpory, jsou tak často nazývána jako jádra politických sil.

4.2 *PODMÍNĚNOST HLASOVÁNÍ*

Souvislost mezi volební podporou a základními demografickými znaky se pokusíme vysvětlit na volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013. Právě tento volební rok byl vybrán, protože složení politických subjektů se současným stavem v Poslanecké sněmovně PČR je obdobné. Zároveň se jedná o volby, které se konaly pouze dva roky po cenzu v roce 2011, takže budeme předpokládat, že statistiky z tohoto cenzu mají dobrou výpovědní hodnotu.

Jak již bylo řečeno, statistická data, která nám budou sloužit k vysvětlení souvislosti mezi volebním chováním a strukturálně-kontextovými charakteristikami voličstva, budou získána z digitální formy cenzu SLDB 2011, konkrétně z webových stránek Českého statistického úřadu. Volební výsledky z jednotlivých volebních období budou získány z portálu volby.cz, který taktéž spravuje Český statistický úřad.

4.2.1 Vysvětlující proměnné

Pro vytyčení jednotlivých nezávisle proměnných, které by mohly ovlivňovat volební chování, vycházíme z kompozitního i kontextuálního přístupu. Vytyčení strukturálních nezávisle proměnných, které charakterizují populaci Středočeského kraje, není složitá, jelikož se tyto proměnné v českém prostředí tradičně používají již více než

dvacet let [např. Řeháková, 1999; Kouba, 2007; Kunštát, 2007; Kostecký, 2009; Vlachová, 2009 a další].

My se pro vytyčení nezávisle proměnných budeme inspirovat již zmíněnými autory Lipseta a Rokanna, tedy pokusíme se rozdělit obyvatelstvo Středočeského kraje na základě teorie konfliktních linií. V současnosti jsou základem tohoto konfliktu odlišné ekonomické preference, a to zejména přerozdělení veřejných financí. Zjednodušeně řečeno je tato linie vyjadřována štěpením na levíci a pravici. Levicovými stranami jsou v našem případě strany ČSSD a KSČM. Pravicovými stranami jsou v českém prostředí ODS a KDU-ČSL.

Prvním souborem nezávisle proměnných, které budeme využívat, jsou proměnné ekonomického charakteru, resp. vyjadřující pozici na trhu práce. První nezávisle proměnnou bude *podíl zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných*. Druhou nezávisle proměnnou jsme si zvolili *podíl nezaměstnaných*. Třetí nezávisle proměnnou, která nám vyjadřuje určitou zaměstnaneckou strukturu, je podíl lidí pracujících v sekundárním sektoru hospodářství, tedy v *sekundéru*.

Druhým souborem nezávisle proměnných, které budeme využívat, jsou proměnné sociálního charakteru. První proměnnou z tohoto souboru bude *podíl osob římskokatolického vyznání*. Jsme si vědomi, že konfliktní linie stát-církev je upozaděna ekonomickými otázkami. My však tuto proměnnou do naší analýzy zahrneme, a to s ohledem na politické subjekty, kterým se budeme v analýze věnovat (především KDU-ČSL). Další konfliktní linie, kterou zahrneme do naší analýzy, bude město-venkov. Venkov může reprezentovat podíl lidí pracujících v zemědělství. Vzhledem k tomu, že statistická data pouze pro tuto skupinu obyvatel jsou značně omezena, bude venkov reprezentovat podíl lidí pracujících v primárním sektoru národního hospodářství, tedy v *priméru*. U této proměnné jsme si vědomi mírného zkreslení, my ji však do naší analýzy zahrneme s ohledem na politické subjekty, kterým se budeme v naší analýze věnovat (především KDU-ČSL a KSČM).

Zmíněné tradiční nezávisle proměnné doplníme ještě věkovou a vzdělanostní strukturou. Do naší analýzy tak zahrneme ještě proměnnou *index stáří*, který nám naznačuje stupeň demografického stáří obyvatelstva. Vzdělanost obyvatelstva pak charakterizujeme *podílem lidí se základním vzděláním a podílem lidí s vysokoškolským vzděláním*.

Vytyčení kontextových nezávisle proměnných, které charakterizují obyvatelstvo Středočeského kraje, je podstatně složitější než u strukturálních proměnných. Z předchozí kapitoly je zřejmé, že většina volebních geografů upřednostňuje kompozitní přístup. Naopak u kontextuálního přístupu zatím volební geografové nenašli jednoznačnou shodu [porovnej např. Johnston a kol., 1988; Kostecký, Čermák, 2004; Kouba, 2007]. Abychom byly schopni kvantifikovat prostor, ve kterém obyvatelstvo Středočeského kraje žije, musíme si zvolit takové proměnné, u kterých jsme schopni sehnat dostatečně velký soubor dat. V naší práci se budeme inspirovat souborem nezávisle proměnných, které použili Novák a Netrdová [2011: 727].

Jako první nezávisle proměnnou, který popisuje charakter sídel ve Středočeském kraji, jsme si zvolili *počet obyvatel*. Velikost obce nebo také stupeň urbanizace samozřejmě používají i zastánci kompozitního přístupu, avšak pouze jako konfliktní linii město-venkov. My se však přidržíme chápání velikosti obce jako kontextu, stejně jako Novák a Netrdová [2011]. Užití ukazatele počtu obyvatel v prosté formě by však mohlo narušit naši analýzu, jelikož soubor dat v našem případě nemá normální rozdělení. Pouhá pětina obcí Středočeského kraje dosahuje průměrné hodnoty počtu obyvatel. Proto jsme se rozhodli proměnnou počet obyvatel logaritmovat.

Další ukazatel, který zahrneme do naší analýzy, by nám měl nastínit ekonomickou kondici a rozvinutost dané obce. Rozvinuté obce disponují občanskou vybaveností a nabízejí lepší pracovní podmínky a rozvinutou infrastrukturu. V současnosti ekonomicky neposilují pouze velká a středně velká sídla, ale i menší obce v jejich zázemí. Obyvatelé rozvinutých oblastí v českém prostředí inklinují spíše k volbě liberálních či pravicových politických stran. Naproti tomu obyvatelé z méně rozvinutých oblastí spíše podporují levicové politické strany a strany stojící na okraji politického spektra. I my se tento trend pokusíme ověřit v naší práci. Ekonomickou kondici obcí pak vyjádříme stejně jako Novák a Netrdová [2011] ukazatelem *bytové výstavby*, konkrétně se jedná o průměr dokončených bytů v letech 2011 až 2015 na tisíc obyvatel.

Další nezávisle proměnnou, kterou do naší analýzy zaneseme, je ukazatel migrace. Stejně jako Novák a Netrdová [2011] tento ukazatel definujeme jako migrační saldo, tj. rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých, k celkovému počtu obyvatel. Pro naši práci pak určíme průměr z migračního salda v letech 2011 až 2015,

tedy ze stejného období jako jsme určili bytovou výstavbu. Tento ukazatel pojmenujeme jako *tradičnost* dané obce. Poslední nezávisle proměnnou kontextového charakteru pak nazveme jako *občanská angažovanost*. Stejně jako Novák a Netrdová [2011] tuto proměnnou chápeme velmi problematicky. Jedná se spíše o kvalitativní proměnnou, u které je agregace dat nemožná. Jediným dostupným indikátorem občanské angažovanosti kvantitativního charakteru je volební účast v komunálních volbách. V naší práci budeme pracovat s průměrnou hodnotou volební účasti do obecních zastupitelstev v letech 2010 a 2014.

4.2.2 Metody analýzy podmíněnosti hlasování

Abychom zjistili vztah mezi nezávisle proměnnými a volebními výsledky vybraných politických subjektů, zvolili jsme si korelační analýzu. Ta zkoumá vzájemný vztah mezi dvěma proměnnými. Pokud se mění jedna, mění se i druhá. Pokud mezi dvěma proměnnými existuje korelace, pak je pravděpodobné, že proměnné jsou na sobě závislé. Nelze však rozhodnout o kauzalitě. Případnou závislost je vždy nutné logicky i teoreticky zdůvodnit [Harmáček, 2015: 64]. My jsme si této skutečnosti vědomi. Budeme tedy předpokládat, stejně jako volební geografové, že volební výsledek strany neovlivňuje např. vzdělanostní a věkovou strukturu obyvatelstva nebo počet obyvatel v obci.

Pro měření závislosti mezi dvěma proměnnými použijeme Pearsonův korelační koeficient, který není závislý na jednotkách měření. Pearsonův korelační koeficient měří sílu asociace a nabývá hodnot od -1 do 1 včetně. Čím více se hodnota koeficientu blíží hodnotě -1 a 1, tím více je vztah dvou proměnných silnější. Hodnota 1 značí, že proměnné jsou na sobě dokonale pozitivně závislé, naopak hodnota -1 značí, že proměnné jsou na sobě dokonale negativně závislé. Standardně se hodnoty koeficientu interpretují tak, že pokud je absolutní hodnota koeficientu menší než 0,3, pak se jedná o slabou korelaci. Je-li absolutní hodnota koeficientu od 0,3 do 0,7, pak se jedná o středně silnou korelaci. Pokud je absolutní hodnota vyšší než 0,7, jedná se o silnou korelaci. Je-li hodnota koeficientu 0, pak mezi dvěma proměnnými neexistuje žádná asociace [Harmáček, 2015: 66]. Asociaci proměnných budeme testovat ve statistickém programu STATA pomocí funkce `pwcorr`. Ta nám pomůže také rozpoznat statisticky významné nezávisle proměnné. K tomu abychom identifikovali korelační koeficient jako statisticky významný na 5% hladině významnosti, použijeme volbu `star(5)`.

5 VOLBY DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY PARLAMENTU ČESKÉ REPUBLIKY

Demokratické parlamentní volby, resp. volby do zákonodárného sboru České republiky, se konají od roku 1990. Zákonodárným sborem v letech 1990 až 1992 byla Česká národní rada, která byla následně přetransformována do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky (dále jen Poslanecká sněmovna) [Článek 106, Ústava České republiky]. Volby do dolní komory Parlamentu České republiky se konají tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva, podle zásady poměrného zastoupení [Článek 18, Ústava České republiky]. Ve sledovaném období, tj. ve volebních letech 1992 až 2017, se přidělování mandátů řídilo podle dvou rozdílných metod.

Ve volbách v letech 1992, 1996 a 1998 bylo území České republiky rozděleno do osmi volebních krajů, resp. volebních obvodů. Na úrovni volebních krajů byly rozdělovány mandáty v prvním skrutiniu [§ 42, Zákon č. 47/1990 Sb.]. Tyto mandáty byly přerozděleny mezi politické strany, které překročily pětiprocentní uzavírací klauzuli, pomocí Hagenbach-Bischoffovy kvóty³ [§ 43, Zákon č. 47/1990 Sb.]. Ve druhém skrutiniu byly zbylé mandáty rozděleny podle stejné metody na celostátní úrovni, dále pak podle metody nejvyšších zbytků [§ 44, Zákon č. 47/1990 Sb.].

Po novelizaci volebního zákona v roce 2002 se změnil i způsob přerozdělování mandátů. Zásadní změnou bylo zvýšení počtu volebních krajů z osmi na čtrnáct. Došlo také ke změně metody, která přiděluje poslanecké mandáty jednotlivým stranám. Od voleb v roce 2002 do současnosti (tj. volby 2017) se využívá D'Hondtův dělitel⁴, který mírně zvýhodňuje větší strany [Lebeda, 2004a: 235]. Tato metoda rozděluje všechny mandáty již v prvním skrutiniu [§ 49-50, Zákon č. 247/1995 Sb.]. Uzavírací klauzule se změnila pouze pro koalice politických stran a to, ze sedmi na deset procent (dvoučlenné

³ Hagenbach-Bischoffova kvóta je modifikací a vylepšením Hareovy kvóty*. Vychází z teoretického předpokladu, jako by rozdělovala o jeden mandát více. Tím se sníží velikost kvóty, která umožní rozdělit více mandátů, než v případě Hareovy formule [Lebeda, 2001: 433]

⁴ D'Hondtův dělitel je původní metodou volebního dělitele, který jako jediný můžeme bezesporu označit za metodu největšího průměru. Vychází ze zásady, že není spravedlivé, aby jakákoli strana obdržela mandát dříve, dokud má nižší průměrný počet hlasů na jeden mandát, než kterákoli jiná strana. Alokační procedura probíhá následovně: Počet platných hlasů každé strany je vydělen řadou celých čísel (dělitelů) počínaje jedničkou 1; 2; 3; 4 [Lebeda, 2001: 436].

*Hareova kvóta dělí počet všech platných hlasů počtem všech mandátů, které mají být přiděleny, aby z nich zjistila, kolik hlasů připadá na jeden mandát, jinými slovy, aby zjistila výši kvóty. Přidělování mandátů probíhá tak, že strana obdrží tolik mandátů, kolikrát se celá kvóta vejde do počtu hlasů, které strana získala [Lebeda, 2001: 432].

koalice); z devíti na patnáct procent (tříčlenné koalice); z jedenácti na dvacet procent (vícečlenné koalice). Pro jednotlivé strany zůstala volební klauzule na pětiprocentní hranici [Lebeda, 2004a: 236-237].

5.1 *OHLÉDNUTÍ ZA VÝSLEDKY VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY*

Ohlédneme-li se do historie voleb do Poslanecké sněmovny (viz Tabulka 1), pak zjistíme, že ve sledovaném období, tj. v letech 1992 až 2017, jich proběhlo již osm. Dvoje volby byly předčasné, a to v letech 1998 a 2013. Dalších šest proběhlo v termínu řádném.

Tabulka 1: Základní údaje o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR od roku 1992

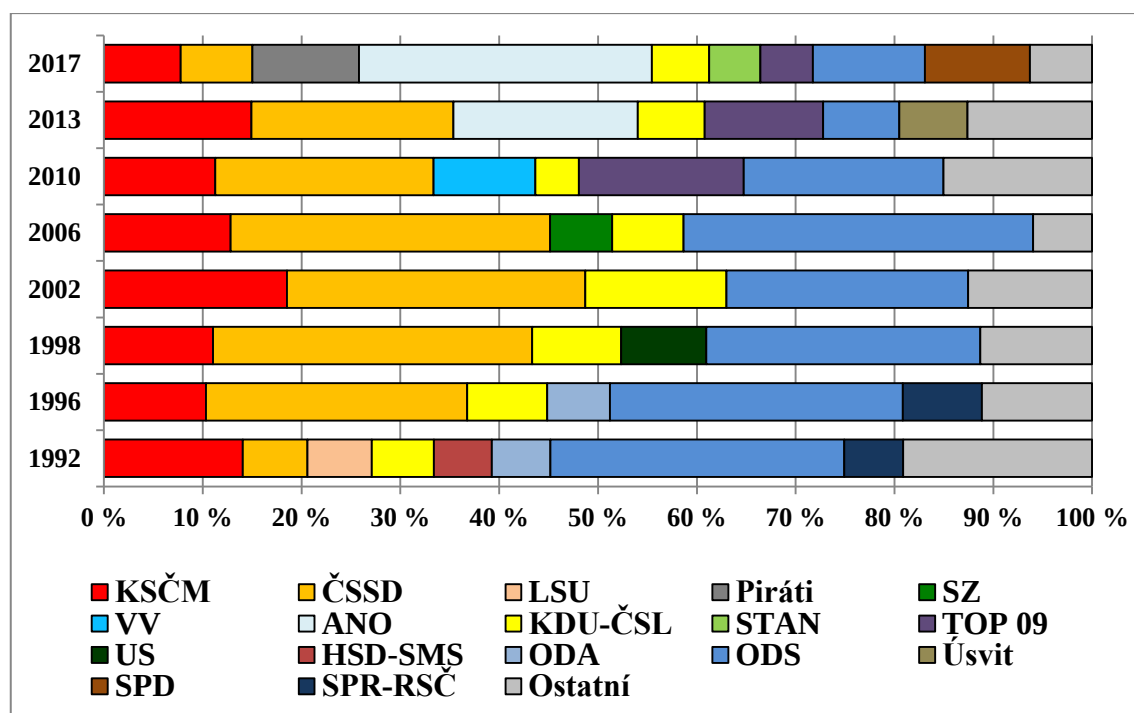
XXXXXXXXXX	1992	1996	1998	2002	2006	2010	2013	2017
Termín konání voleb	5. - 6.6.	31.5. - 1.6.	19. - 20.6.	14. - 15.6.	2. - 3.6.	28. - 29.5.	25. - 26.10.	20. - 21.10.
Celkem volebních okrsků	15 034	14 776	14 776	14 868	14 866	14 894	14 873	14 865
Voliči v seznamu	7 738 981	7 990 770	8 116 836	8 264 484	8 333 305	8 415 892	8 424 227	8 374 501
Volební účast v %	85,08	76,41	74,03	58,00	64,47	62,60	59,48	60,84
Počet platných hlasů	6 473 250	6 059 215	5 969 505	4 768 006	5 348 976	5 230 859	4 969 984	5 060 745
Podíl platných hlasů v %	98,44	99,39	99,58	99,56	99,64	99,37	99,26	99,40
Počet kandidujících subjektů	19	20	18	29	26	27	24	31
Volební strana, která získala nejvíce hlasů	ODS	ODS	ČSSD	ČSSD	ODS	ČSSD	ČSSD	ANO

Zdroj dat: Český statistický úřad

Volební účast se ve sledovaném období pohybovala od 58 % do 85 %. Nejvyšší zmíněná volební účast byla již v roce 1992. V dalších volebních letech klesala až na nejnižší hodnotu v roce 2002. Mezi volbami v letech 1998 a 2002 došlo k největšímu propadu volební účasti, a to o šestnáct procentních bodů. V následujících čtyřech volbách pak volební účast fluktovala mezi 60 až 64 %.

Poslední volby do Poslanecké sněmovny se vyznačují největším počtem kandidujících subjektů, konkrétně jednatřiceti. Zmíněné poslední volby se vyznačují také tím, že poprvé nevyhrála ČSSD nebo ODS. Ve volbách 1992 až 2013 totiž vždy získala největší podíl hlasů jedna ze zmíněných stran. Tímto můžeme volby 2017 nazvat jako výjimečné.

Pokud se podíváme na volební podporu jednotlivých politických subjektů (viz Obrázek 1), pak můžeme konstatovat, že tři politické strany ve sledovaném období vždy získaly potřebných pět procent platných hlasů pro získání poslaneckých mandátů. Těmito stranami jsou ČSSD, KSČM a ODS. Čtvrtou politickou stranou, která měla zastoupení v Poslanecké sněmovně v sedmi sledovaných volebních obdobích, je KDU-ČSL. Ostatní z politických stran nezískaly poslanecké mandáty ve více než třech volbách.

Obrázek 1: Podíl hlasů pro politické subjekty ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017
(Zdroj dat: Český statistický úřad)

Ve volbách v roce 1992 se ODS⁵ stala vítězem s téměř třiceti procenty. Druhou nejsilnější stranou se čtrnácti procenty pak byla KSČM⁶. Ostatní politické subjekty, které překročily uzavírací klauzuli, získaly okolo šesti procent platných hlasů. V těchto volbách propadl rekordní podíl platných hlasů, a to téměř dvacet procent.

Volby v letech 1996, 1998, 2002 a 2006 jsou typické dominancí ČSSD a ODS. Obě strany získaly ve zmiňovaných volbách vždy více než dvacet čtyři procent platných hlasů (ČSSD získala v průměru 30 %; ODS 29 %). V poslanecké sněmovně je vždy doplňovaly také KSČM a KDU-ČSL. V roce 2002 se do Poslanecké sněmovny dostal

⁵ V roce 1992 kandidovala ODS v rámci koalice společně s KDS.

⁶ V roce 1992 kandidovala KSČM v rámci koalice nazvané Levý blok společně s Demokratickou levicí ČSFR a jinými menšími levicovými politickými subjekty.

nejmenší počet politických subjektů v historii. V těchto volbách totiž KDU-ČSL kandidovala v rámci koalice s US-DEU⁷.

KDU-ČSL ve volbách v roce 2010 poprvé nepřekročila uzavírací klauzuli a nezískala tak jediný poslanecký mandát. Volební preference ČSSD a ODS se snížily na dvaadvacet, resp. dvacet procent. Naopak nově vzniklé středopravé strany TOP 09 a VV získaly šestnáct, resp. deset procent platných hlasů.

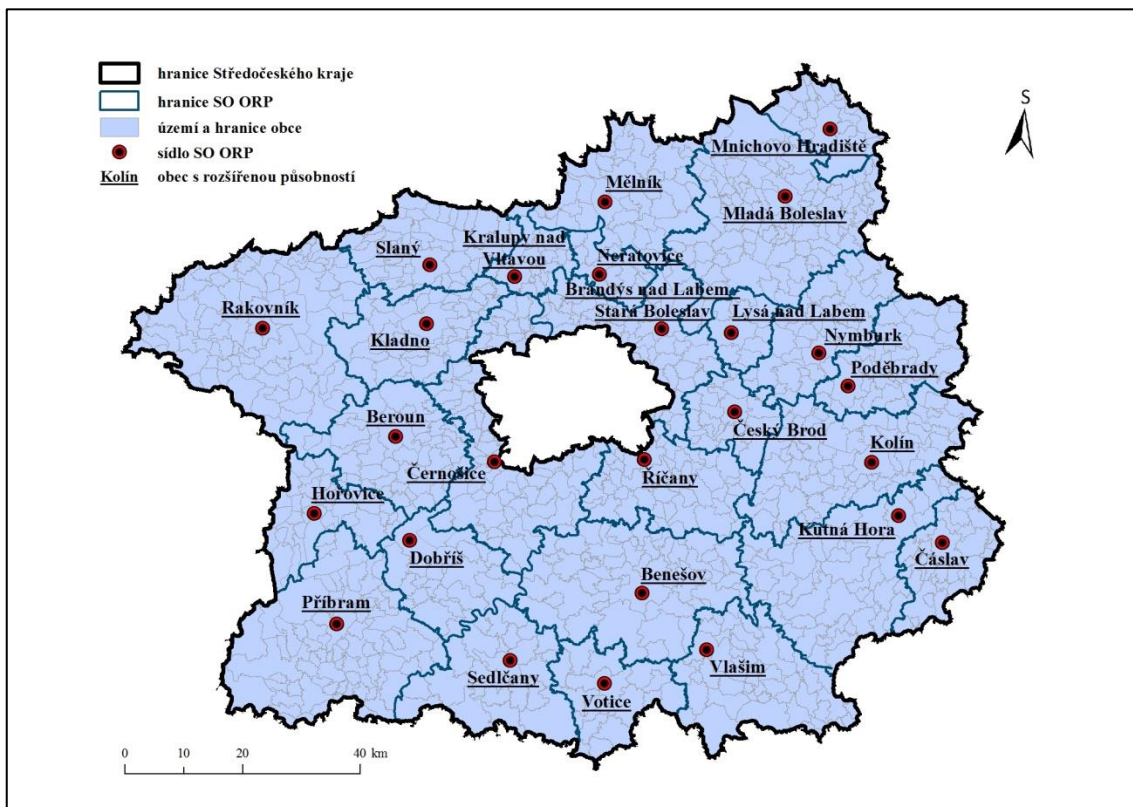
Volby v roce 2013 byly významným mezníkem hned v několika bodech. ODS, nejsilnější česká pravicová strana, téměř nepřekročila uzavírací klauzuli. Získala necelých osm procent platných hlasů, což byl propad o více než dvanáct procentních bodů oproti předchozím volbám. KDU-ČSL se opět dostala (po předchozím neúspěchu) do Poslanecké sněmovny, což se do té doby žádnému politickému subjektu nepodařilo. Od voleb v roce 1996 to bylo poprvé, co se do Poslanecké sněmovny dostala krajně pravicová strana, a to Úsvit. Poslední z hlavních změn oproti předchozím volbám, byl úspěch centristického hnutí ANO, které získalo téměř devatenáct procent platných hlasů.

Volby v roce 2017 jsou pak pokračováním v úspěchu politického subjektu ANO. Stalo se dominantním vítězem, a to se ziskem téměř třiceti procent. Druhou nejsilnější stranou byla ODS se ziskem jedenácti procent. Volební preference ČSSD klesly na sedm procent, což byl propad o více než třináct procentních bodů oproti předchozím volbám. Můžeme tak říct, že značně kopíruje neúspěch ODS ve volbách v roce 2013. Celkově se do Poslanecké sněmovny dostalo devět politických subjektů. Kromě tří zmiňovaných to byly ještě KSČM, KDU-ČSL, TOP 09 a nově také STAN, krajně pravicové SPD a liberální Piráti.

⁷ V roce 1998 kandidovala US (od roku 2001 US-DEU) samostatně.

6 STŘEDOČESKÝ KRAJ A JEHO SPECIFIKA

Středočeský kraj leží v jádru historického území Čech. Rozprostírá se okolo katastrálního území hlavního města Prahy a kromě Karlovarského kraje sousedí se všemi českými kraji⁸. Území kraje je tvořeno 12 okresy, 26 správními obvody obcí s rozšířenou působností (viz Obrázek 2) a 55 správními obvody obcí s pověřeným obecním úřadem [ČSÚ, 2017].

Obrázek 2: Administrativní členění Středočeského kraje k 1. 1. 2017

(Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500)

6.1 CHARAKTERISTIKA STŘEDOČESKÉHO KRAJE

Středočeský kraj je s rozlohou 10 929 km² největší a s téměř 1,4 mil. obyvatel nejlidnatější kraj v České republice. Rozlohou největším ze SO ORP je obvod Rakovník (8,2 % rozlohy kraje) a nejmenším je obvod Neratovice (1 % rozlohy kraje). Podle počtu obcí spadajících do SO ORP je s 98 obcemi největším obvodem Mladá Boleslav a nejmenším je obvod Lysá nad Labem, do kterého spadá pouze 9 obcí. Z celkového

⁸ Jsou myšleny ostatní kraje ležící na historickém území Čech; tedy kraje Jihočeský, Královohradecký, Liberecký, Pardubický, Plzeňský, Ústecký, Vysočina a hl. m. Praha.

počtu 1 144 obcí má 84 statut města; Kladno a Mladá Boleslav jsou navíc statutárními městy [ČSÚ, 2017].

Nejlidnatějšími městy střeďočekského kraje jsou pak Kladno, Mladá Boleslav, Příbram, Kolín a Kutná Hora. Střeďočekský kraj je také charakteristický nízkým podílem obyvatelstva žijícího ve městech. Pouze 52,4 % obyvatel žilo (k 1. 1. 2017) ve městech, což je nejnižší hodnota ze všech krajů České republiky. Téměř 41 % Střeďočeků žilo v obcích s počtem do dvou tisíc obyvatel [ČSÚ, 2017].

Tabulka 2: Vybraná statistická „nej“ v roce 2016

Střeďočekský kraj v mezikrajském srovnání	Správní obvody ORP ve Střeďočekském kraji
▫ rozlohou největší kraj ▫ nejlidnatější kraj ▫ nejvyšší podíl zemědělské půdy na celkové výměře ▫ nejnižší průměrný věk obyvatel ▫ nejnižší hrubá míra úmrtnosti (společně s Prahou) ▫ nejnižší podíl lidí zaměstnaných v průmyslu ▫ třetí nejnižší míra nezaměstnanosti	▫ nejvyšší přirozený přírůstek na tisíc obyv. v obvodu Lysá nad Labem ▫ nejvyšší přírůstek stěhování na tisíc obyv. v obvodu Brandýs nad Labem - Stará Boleslav ▫ nejvyšší podíl 65letých a starších lidí v obvodech Poděbrady, Vlašim a Votice ▫ nejvyšší nezaměstnanost v obvodech Příbram, Poděbrady a Dobříš

Zdroj dat: Český statistický úřad

6.2 *OHLÉDNUTÍ ZA VÝSLEDKY VOLEB DO POSLANECKÉ SNĚMOVNY VE STŘEDOČESKÉM KRAJI*

Ohlédneme-li se za výsledky voleb za Střeďočekský kraj (viz Tabulka 3), pak zjistíme, že oproti celostátním hodnotám jsou zde dva zásadní rozdíly. Jedním z nich je nadprůměrná volební účast ve všech osmi volebních obdobích. Pokud se budeme zabývat, který politický subjekt získal nejvíce platných hlasů, tak zjistíme, že ve volbách v roce 2010 a 2013 vyhrála ve Střeďočekském kraji jiná politická strana než úroveň celostátní.

Zajímavým údajem je také počet lidí, kteří disponují volebním právem. Ve Střeďočekském kraji totiž neustále stoupá počet voličů, a to téměř o třicet tisíc v průměru za volební období.

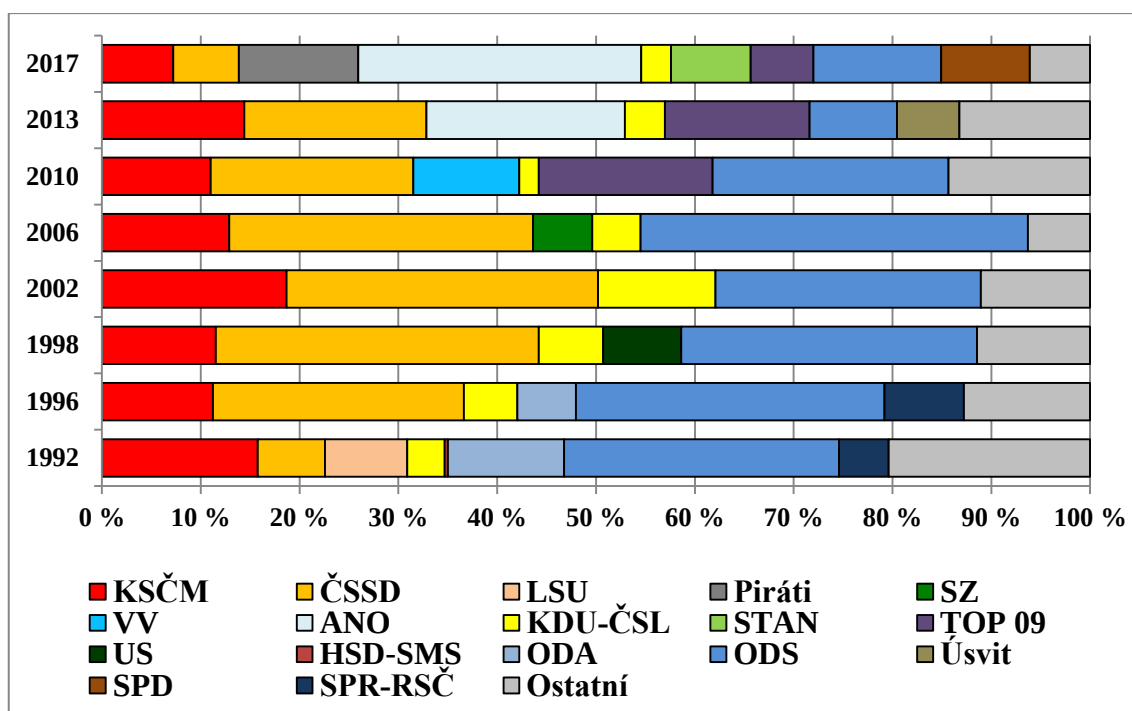
Tabulka 3: Základní údaje o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR od roku 1992 za Středočeský kraj

XXXXXXXXXX	1992	1996	1998	2002	2006	2010	2013	2017
Termín konání voleb	5. - 6.6.	31.5. - 1.6.	19. - 20.6.	14. - 15.6.	2. - 3.6.	28. - 29.5.	25. - 26.10.	20. - 21.10.
Celkem volebních okrsků	2 078	2 051	2 052	2 047	2 047	2 051	2 160	2 172
Voliči v seznamu	841 009	867 085	882 554	918 747	943 840	986 970	1 029 440	1 047 853
Volební účast v %	87,75	78,35	76,38	58,78	65,96	64,26	61,47	63,44
Počet platných hlasů	724 999	673 796	668 819	537 201	620 047	630 203	627 492	660 619
Podíl platných hlasů v %	98,35	99,34	99,53	99,57	99,65	99,44	99,23	99,45
Počet kandidujících subjektů	19	14	12	22	19	20	20	26
Volební strana, která získala nejvíce hlasů	ODS	ODS	ČSSD	ČSSD	ODS	ODS	ANO	ANO

Zdroj dat: Český statistický úřad

Pokud se zaměříme na volební výsledky jednotlivých politických subjektů (viz Obrázek 3), tak zjistíme, že téměř kopírují výsledky na celostátní úrovni.

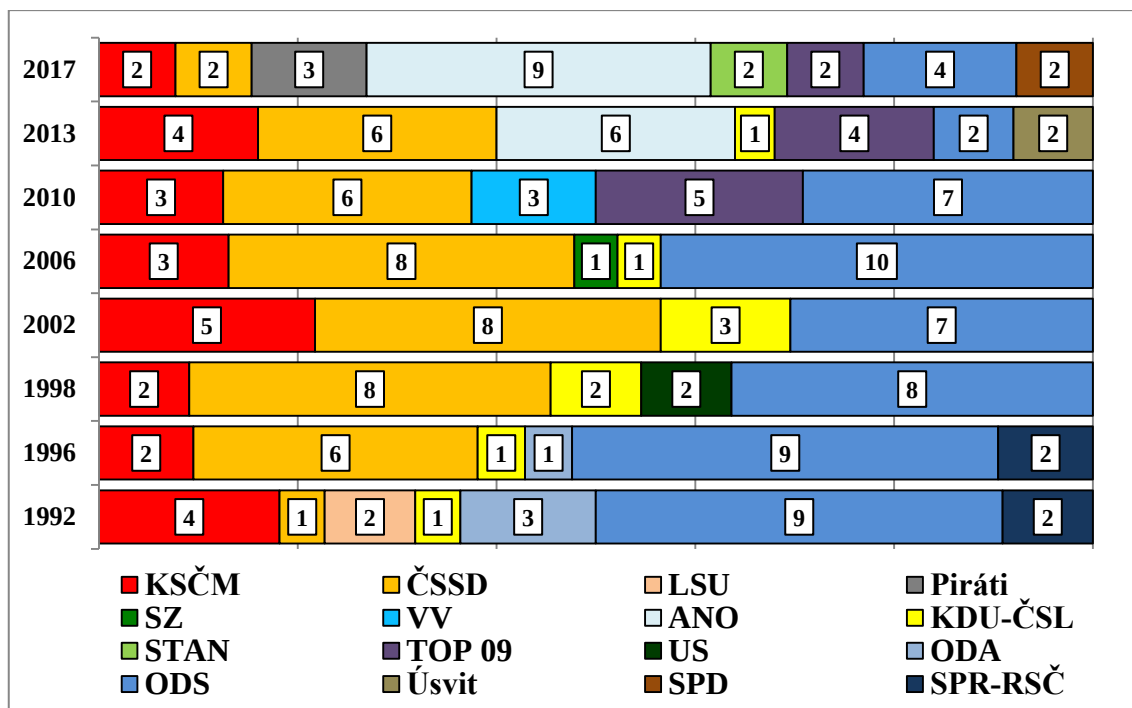
Ve Středočeském kraji jsou však patrné drobné rozdíly, a to ve volebních preferencích pro politické strany stojící na středolevé a středopravé pozici politického spektra. Konkrétně pak KDU-ČSL ve Středočeském kraji získalo v každém volebním období menší podíl platných hlasů a ostatní strany politického středu (např. STAN nebo Piráti) získaly větší podíl platných hlasů než na celostátní úrovni. Nejvýraznějším rozdílem ve Středočeském kraji je volební neúspěch HSD-SMS (Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko) v roce 1992, což se logicky dalo očekávat.

Obrázek 3: Podíl hlasů pro politické subjekty ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj

Zdroj dat: Český statistický úřad

Podíváme-li se na přerozdělování mandátů ve Středočeském kraji (viz Obrázek 4), pak zjistíme, že nejmenší počet (jedenadvacet mandátů) bylo přerozděleno v roce 1996 a nejvíce pak v roce 2017 (šestadvacet). Jak můžeme vidět, ve volbách 1996 až 2010 vždy většinu volebních mandátů získaly strany ČSSD a ODS. Pro ODS byly zlomové volby v roce 2013, kdy za Středočeský kraj získala pouze dva mandáty, oproti sedmi až deseti v minulých volebních obdobích. Stranu ČSSD potkal stejný scénář v roce 2017, což však není historické minimum, jelikož v roce 1992 získala ve Středočeském kraji pouze jeden poslanecký mandát. Zaměříme-li se na volební rok 2017, pak zjistíme, že KDU-ČSL nezískala ani jeden poslanecký mandát, přestože na celostátní úrovni překročila pětiprocentní uzavírací klauzuli. Naproti tomu STAN získala mandáty dva, což je třetina z celkového počtu mandátů na celostátní úrovni. Stejně tak TOP 09 získala dva z celkových sedmi mandátů právě ve Středočeském kraji.

Obrázek 4: Přidělené mandáty politickým subjektům ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj

Zdroj dat: Český statistický úřad

Pro zjištění geografického rozložení volební podpory v jednotlivých obcích a regionech Středočeského kraje je vyhrazena následující část práce. Zjistíme tak, ve kterých částech Středočeského kraje získávají větší podíl platných hlasů strany ČSSD, KDU-ČSL, KSČM a ODS. Následně se podíváme také na rozložení volební podpory ostatních vybraných politických subjektů.

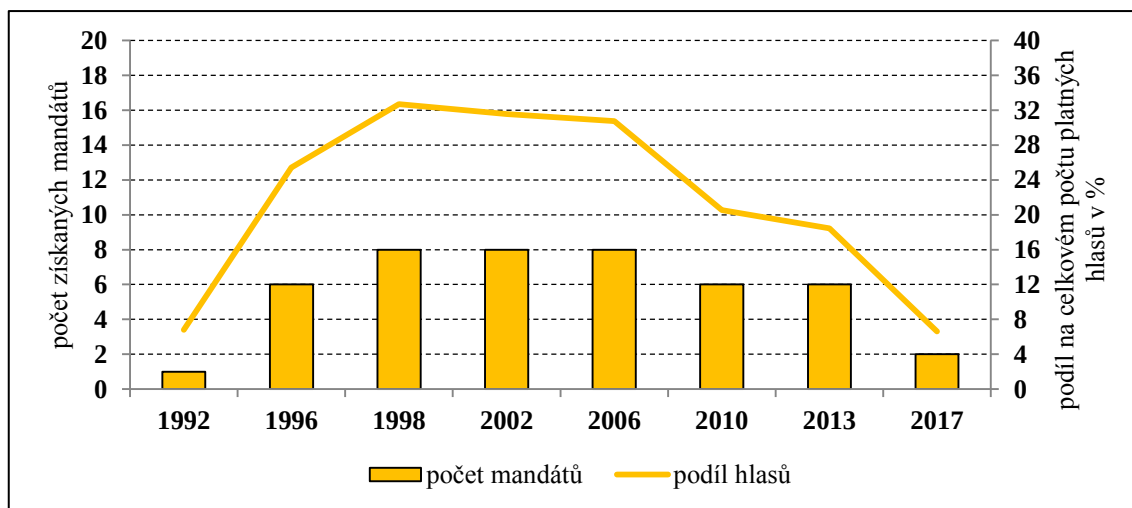
7 VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY V PROSTORU A ČASE

Jak již bylo řečeno, v této části práce se zaměříme na volební podporu tradičních politických stran, tedy ČSSD, KDU-ČSL, KSČM a ODS ve Středočeském kraji. Čtveřice tradičních politických stran je dále doplněna o politické subjekty, které mají v současnosti zastoupení v Poslanecké sněmovně, nebo jiné vybrané politické subjekty z předcházejících volebních období.

Pro přehlednější orientaci v mapových polích jsou na území Středočeského kraje vyznačeny kromě obcí také hranice současných SO ORP, i přes to že existují až od roku 2003.

7.1 VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY ČSSD

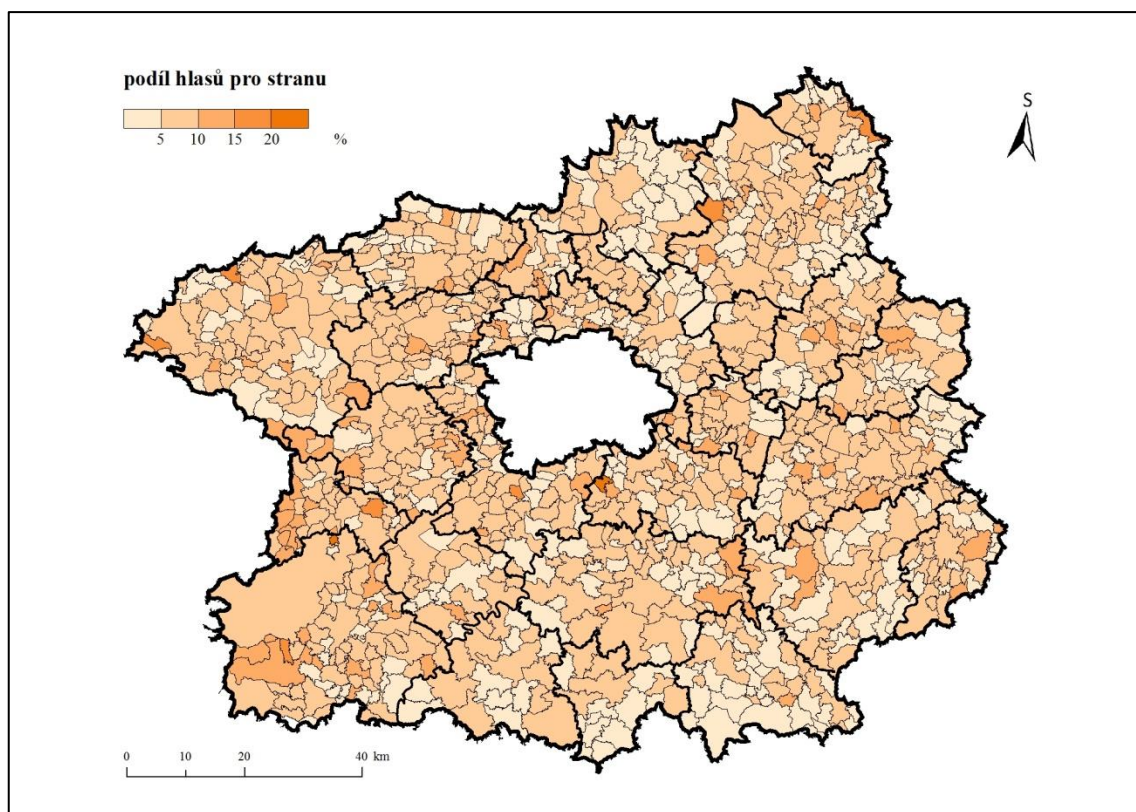
Podíváme-li se na volební zisk ČSSD z časového hlediska (viz Obrázek 5), pak zjistíme, že v současnosti se dá úspěch této strany přirovnat k situaci v roce 1992, kdy strana dosahovala velmi nízkých hodnot v počtu poslaneckých mandátů i podílu hlasů. Naopak největší úspěch zaznamenala ČSSD ve volbách v letech 1998, 2002 a 2006, kdy za Středočeský kraj získala shodně po osmi mandátech, což byla celá třetina z počtu přerozdělovaných mandátů v tomto kraji.

Obrázek 5: Vývoj volebních výsledků ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj

Zdroj dat: Český statistický úřad

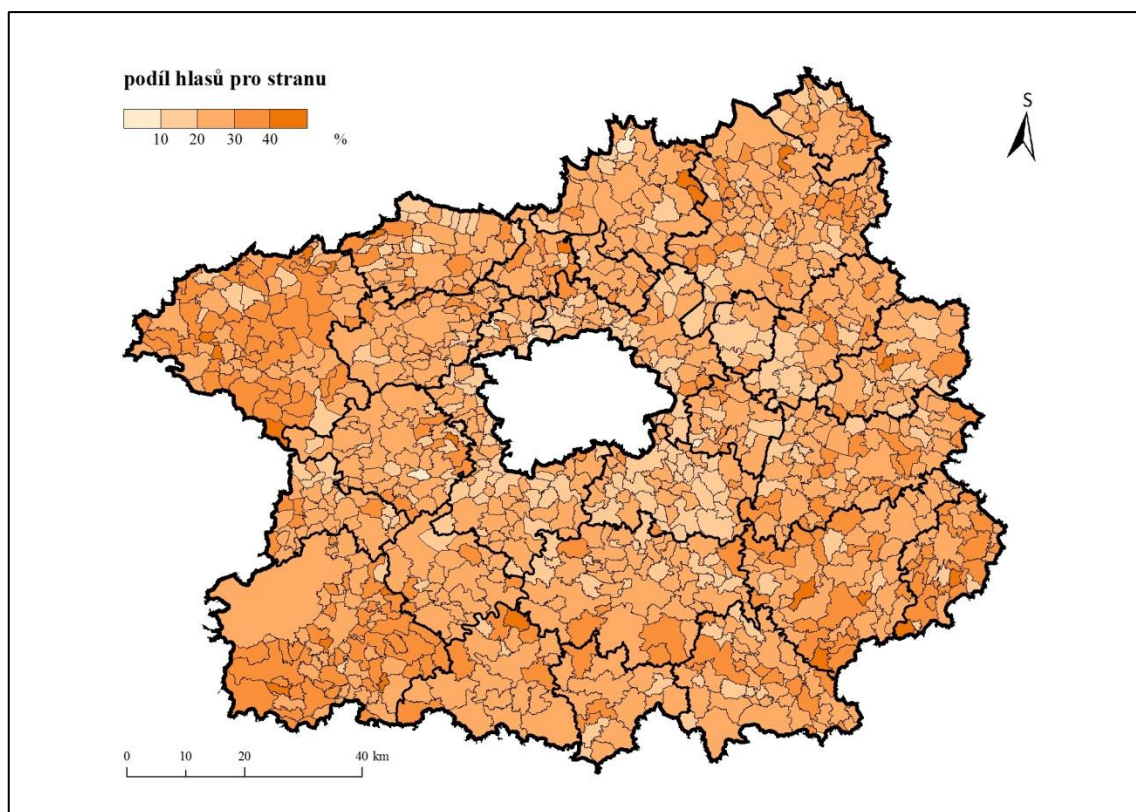
Volební zisk ČSSD ve volbách 1992 byl prostorově značně rovnoměrný (viz Obrázek 6). Volební podpora této strany se pohybovala ve většině obcí mezi 5 až 10 procenty. V části obcí nedosahoval volební zisk ČSSD ani 5 procent. Naproti tomu v několika málo obcích dosáhl volební zisk této strany více než 15 procent. Pokud bychom měli zhodnotit, kde byla volební podpora ČSSD nejvyšší, pak se jedná SO ORP Hořovice, Mladá Boleslav a Příbram.

Obrázek 6: Volební zisk ČSSD ve volbách do České národní rady v roce 1992

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

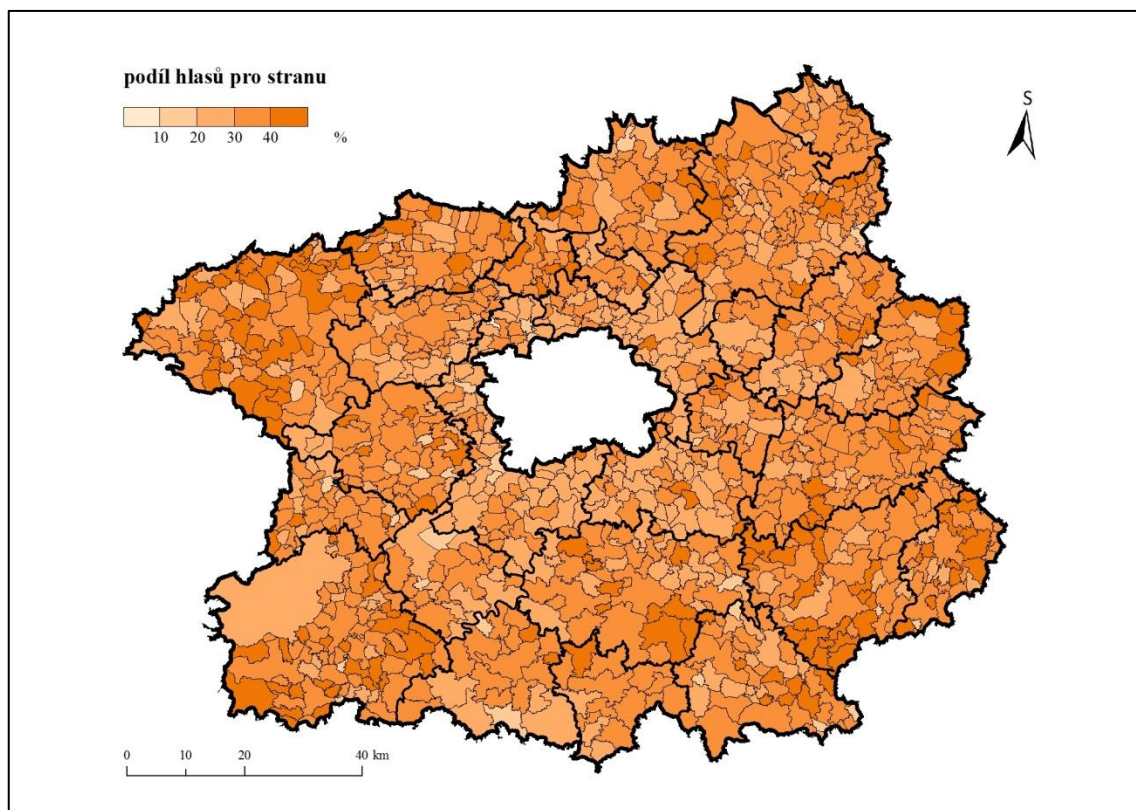
Ve volbách v roce 1996 byl volební zisk ČSSD již podstatně vyšší (viz Obrázek 7). Ve většině obcí volební zisk překračoval hodnotu 20 procent. Značný je zde také nárůst prostorové diferenciace. Oproti předcházejícím volbám totiž dochází ke koncentraci volební podpory v regionech na okraji Středočeského kraje. Nejvyšší volební podpora tak byla koncentrována v SO ORP Rakovník, Čáslav, Příbram nebo Mladá Boleslav. Naopak nejmenší zisk můžeme pozorovat v okolí hl. m. Prahy.

Obrázek 7: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996

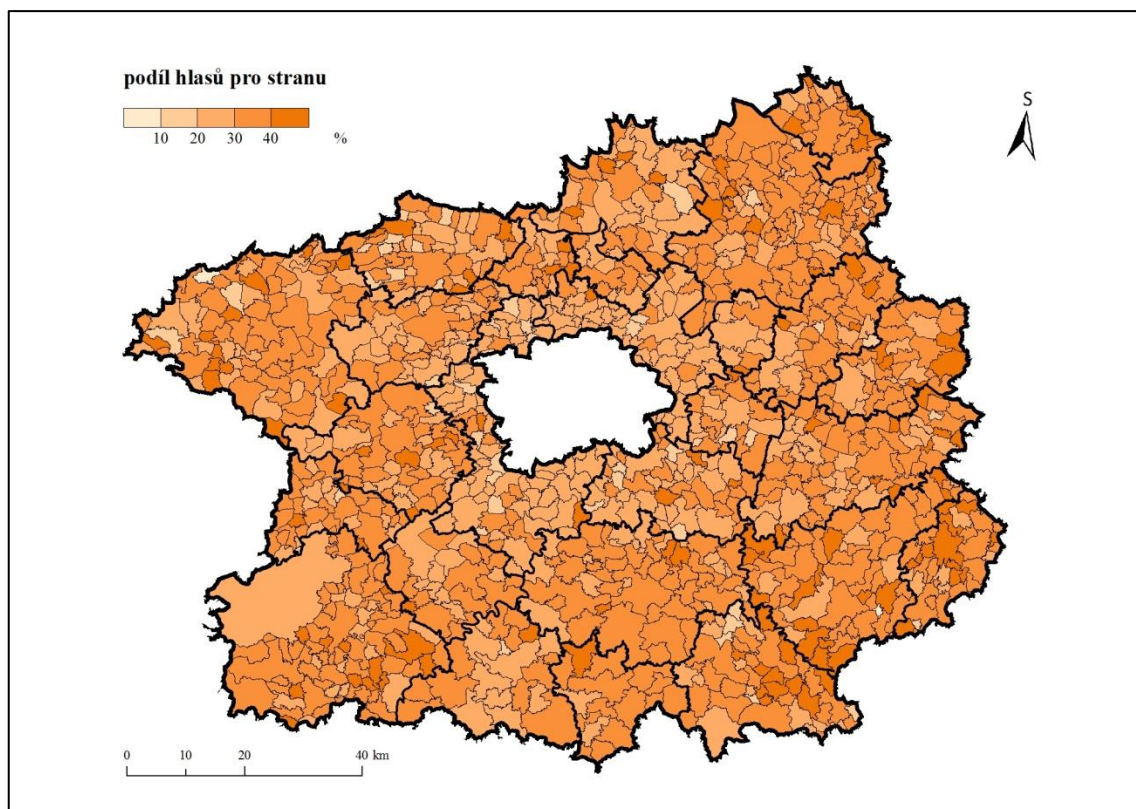
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Ve volbách v letech 1998, 2002 a 2006 dosahoval volební zisk ČSSD nejvyšších hodnot (viz Obrázek 8-10). Nejvyšší volební podpora této strany se koncentrovala v okrajových oblastech Středočeského kraje. V těchto obcích dosahoval volební zisk této strany přes 30 procent. Naopak obce v okolí hl. m. Prahy se vyznačovaly podprůměrným volebním ziskem okolo 15 procent.

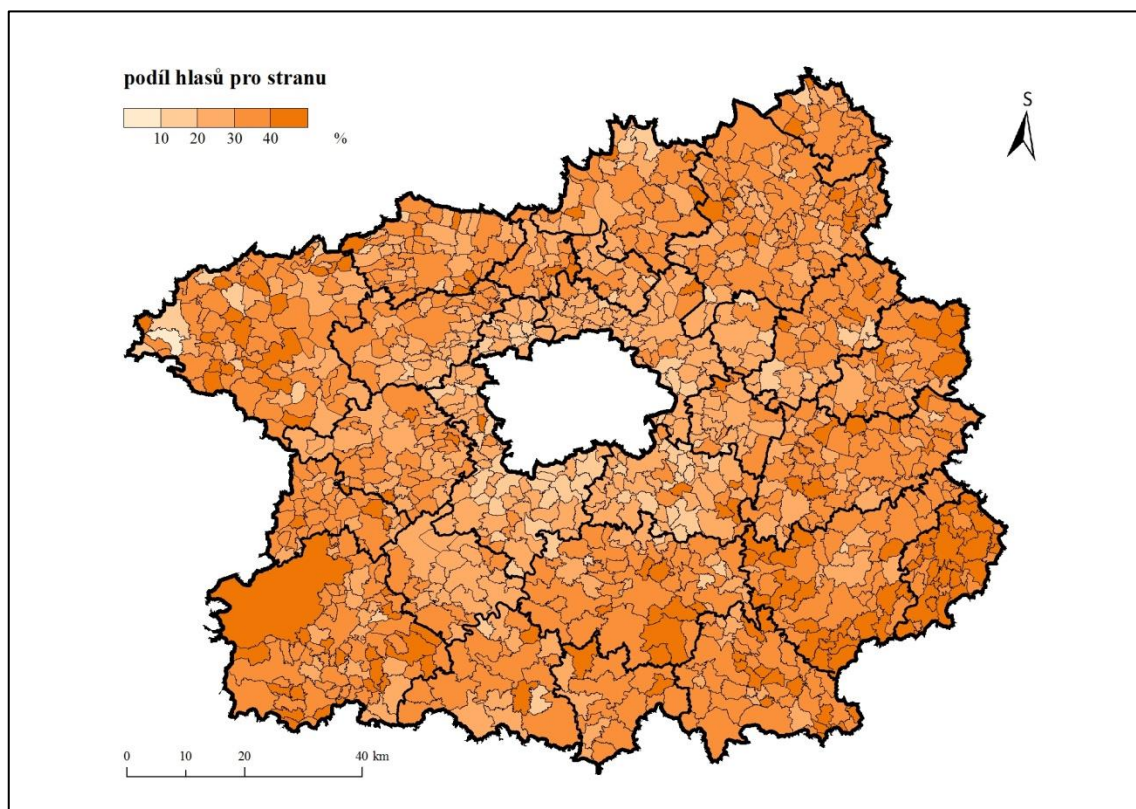
Obrázek 8: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 9: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002

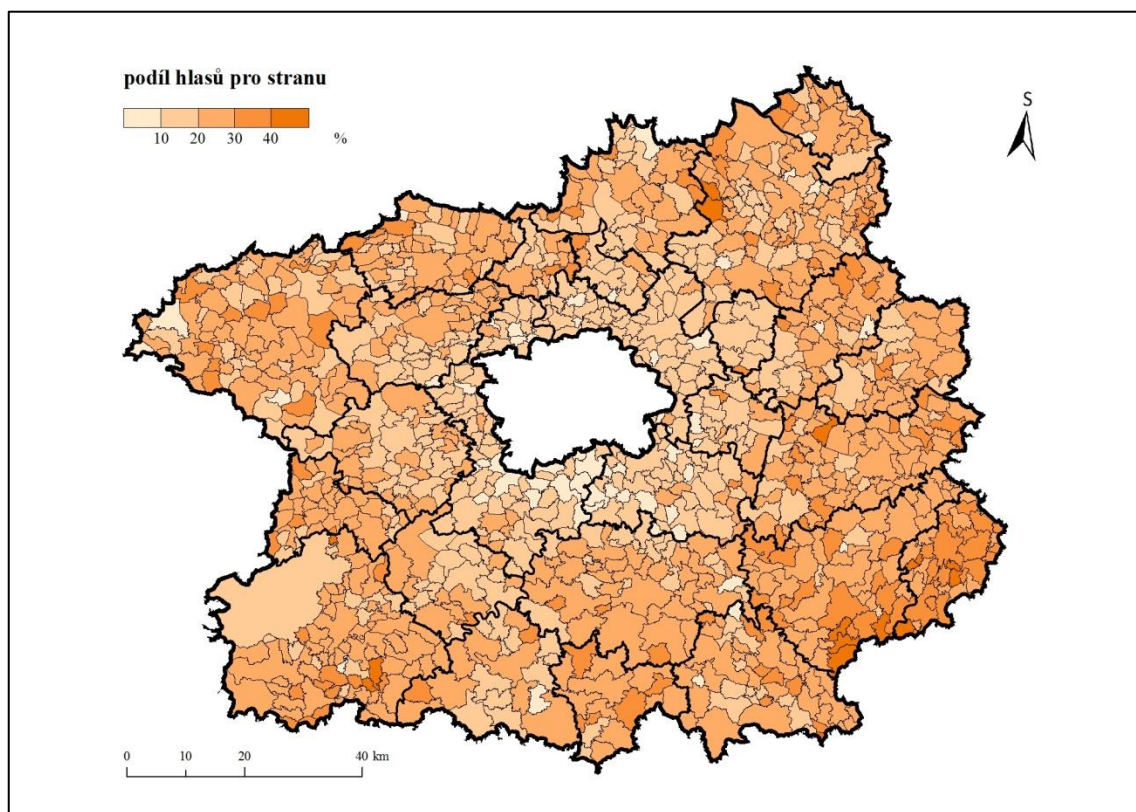
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 10: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

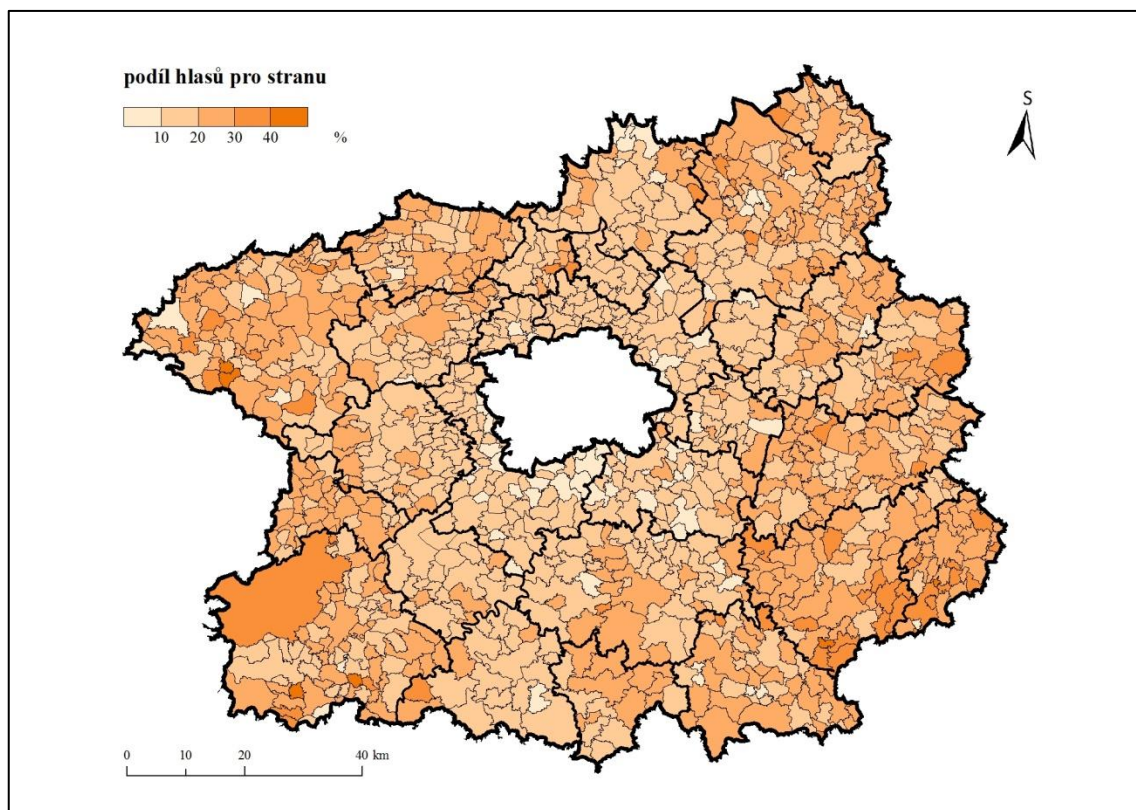
Volby v roce 2010 znamenaly pro ČSSD propad ve volební podpoře, což je vidět i na případu Středočeského kraje (viz Obrázek 11). Nižší volební zisk je znatelný na území celého kraje. V některých regionech však došlo pouze k nepatrnému propadu volebních preferencí, a to v SO ORP Čáslav a Kutná Hora a částečně i na Kolínsku.

Obrázek 11: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

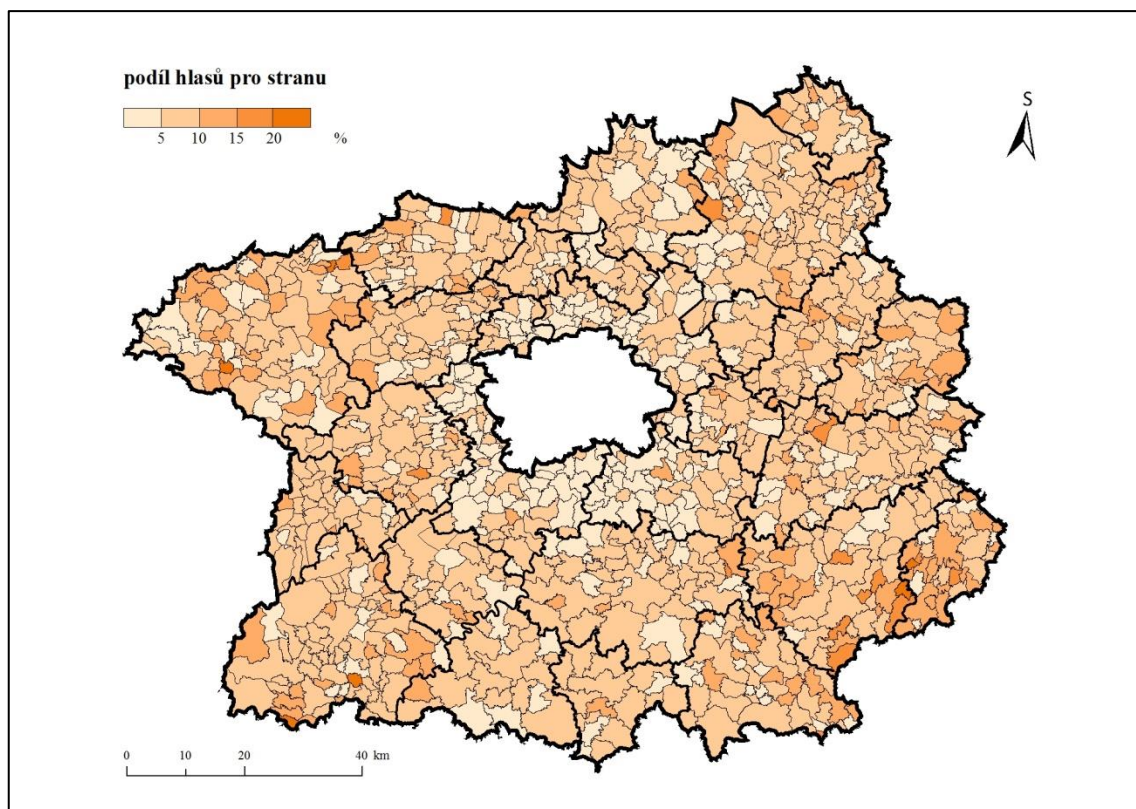
Ve volbách v roce 2013 volební zisk ČSSD (viz Obrázek 12) značně kopíruje výsledek v předchozím volebním období. Jak můžeme vidět, ve většině obcí volební podpora nepřekračuje hodnotu 20 procent. Jedinými regiony, které se vyznačovaly nadprůměrnou volební podporou, byly okrajové oblasti Středočeského kraje, tedy např. SO ORP Čáslav, Kutná Hora, Mnichovo Hradiště, Kolín, Příbram nebo Mladá Boleslav.

Obrázek 12: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

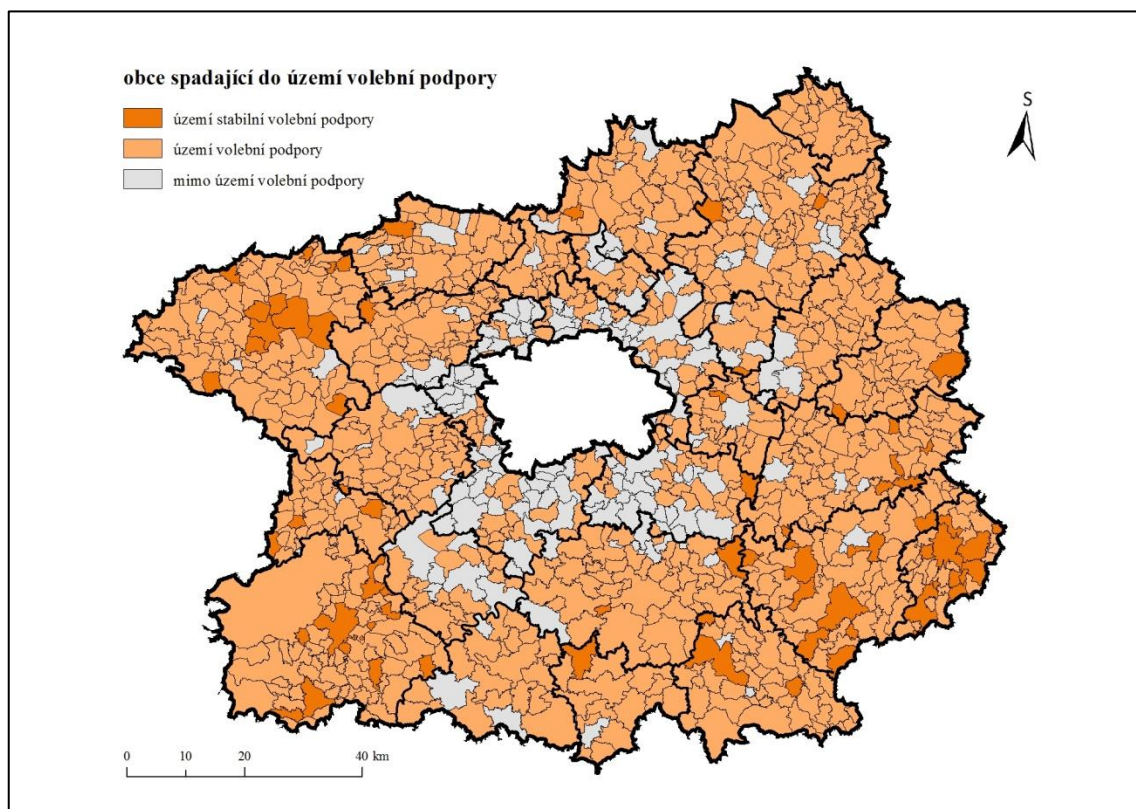
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Volby v roce 2017 znamenaly pro ČSSD propad na hodnoty volební podpory v roce 1992, tedy okolo 7 procent, což můžeme vidět i na případě Středočeského kraje (viz Obrázek 13). Ve většině obcí se volební zisk opět pohyboval mezi 5 až 10 procenty. Pouze v některých obcích dosahoval volební zisk více než 15 procent, a to především na Čáslavsku a Kutnohorsku. Jen v několika obcích v okolí hl. m. Prahy byl volební zisk ČSSD vyšší než 5 procent.

Obrázek 13: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

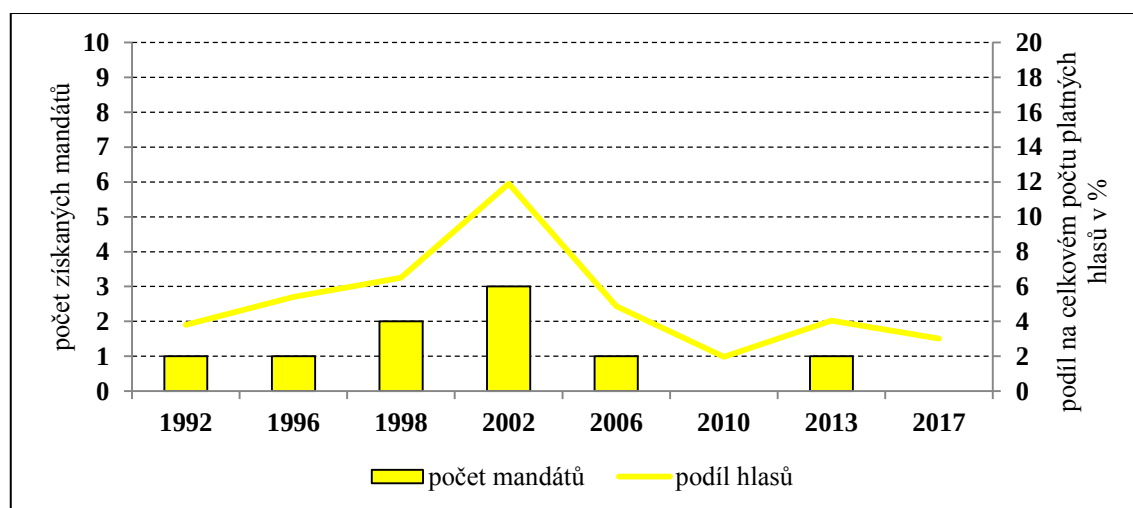
Obrázek 14: Území volební podpory ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Podíváme-li se na prostorové rozložení volební podpory ČSSD (viz Obrázek 14), pak zjistíme, že je velmi rovnoměrně rozložené. Je tedy patrné, že většina obcí patřila alespoň v jednom volebním období do území volební podpory této strany. Obce, které patřily ve všech sledovaných volbách do území volební podpory, se nacházejí především na periferii Středočeského kraje. Nejvíce těchto obcí se nachází v SO ORP Čáslav, Kutná Hora, Benešov a Rakovník. Naopak obce, které nepatřily ani jednou do území volební podpory ČSSD, leží v okolí hl. m. Prahy, tedy v SO ORP Černošice, Říčany a Brandýs nad Labem - Stará Boleslav.

7.2 VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY KDU-ČSL

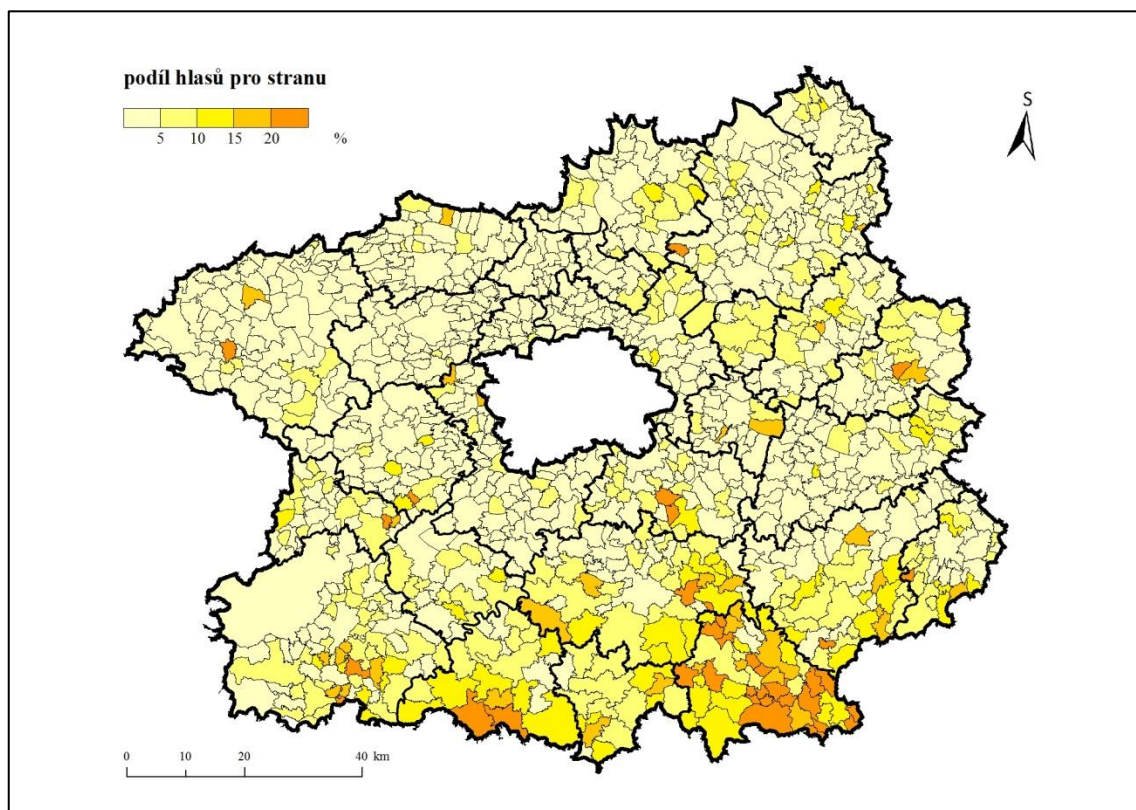
Podíváme-li se na volební zisk KDU-ČSL z časového hlediska (viz Obrázek 15), pak zjistíme, že tato strana se ve Středočeském kraji netěší velkým úspěchům. Největším úspěchem této strany byly volby v roce 2002, kdy utvořily koalici společně se stranou US-DEU, což se projevilo na podílu platných hlasů i na počtu získaných mandátů. V ostatních volebních obdobích kandidovala KDU-ČSL samostatně, což je viditelné ze znázorněných hodnot. V roce 2017 nezískala dokonce ani jeden poslanecký mandát i přes to, že na celostátní úrovni překročila pětiprocentní uzavírací klauzuli. Shrme-li volební zisk KDU-ČSL v rámci Středočeského kraje, pak se jedná spíše o neúspěšnou stranu, kromě již zmiňovaných voleb v roce 2002, popř. voleb v roce 1998 kdy získala více než šest procent platných hlasů a byly jí přiděleny dva poslanecké mandáty.

Obrázek 15: Vývoj volebních výsledků KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj

Zdroj dat: Český statistický úřad

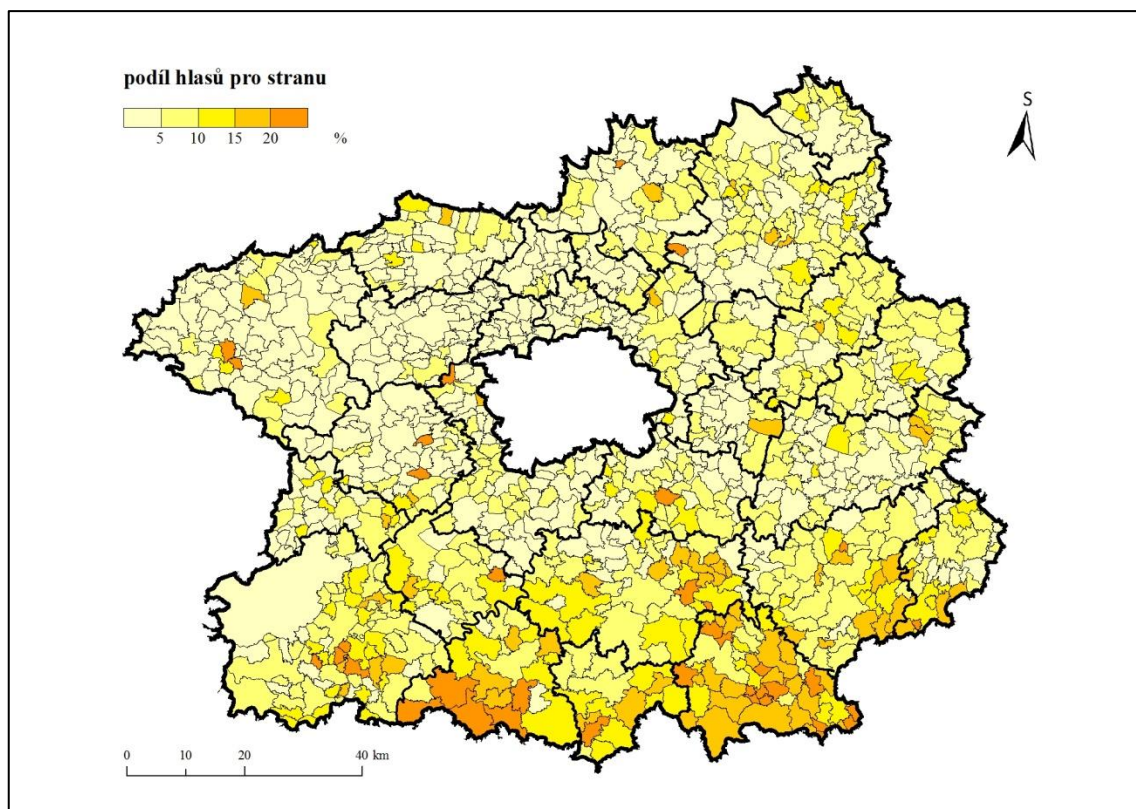
Volební zisk KDU-ČSL v roce 1992 byl z prostorového hlediska značně nerovnoměrný (viz Obrázek 16). Ve většině obcí totiž tato strana nedosáhla ani na 5 procent z celkového počtu platných hlasů, avšak v některých obcích, především na jihu Středočeského kraje, získala tato strana více než 20 procent hlasů. Největší podpora této straně se koncentrovala především v SO ORP Vlašim, Sedlčany, Benešov a Votice. Naopak v SO ORP Kralupy nad Vltavou strana nezískala pět procent hlasů ani v jedné z obcí správního obvodu.

Obrázek 16: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do České národní rady v roce 1992

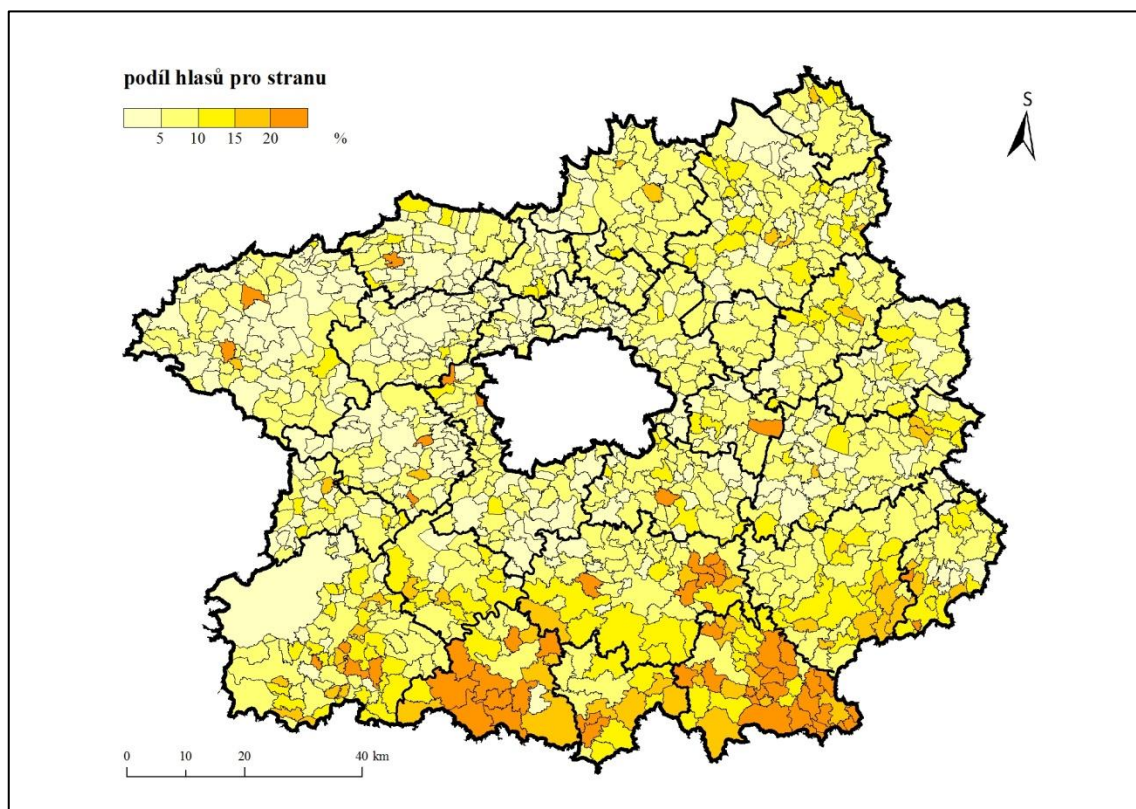
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Volby v roce 1996 a 1998 (viz Obrázek 17 a 18) značně kopírují výsledek z voleb v roce 1992. Největší podpoře se KDU-ČSL těšila na jihu Středočeského kraje, tedy v SO ORP Vlašim, Votice, Sedlčany a také v SO ORP Kutná Hora, Příbram a Benešov. Naopak na severu kraje byl pouze nepatrný počet obcí, kde strana získala více než 5 procent platných hlasů.

Obrázek 17: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996

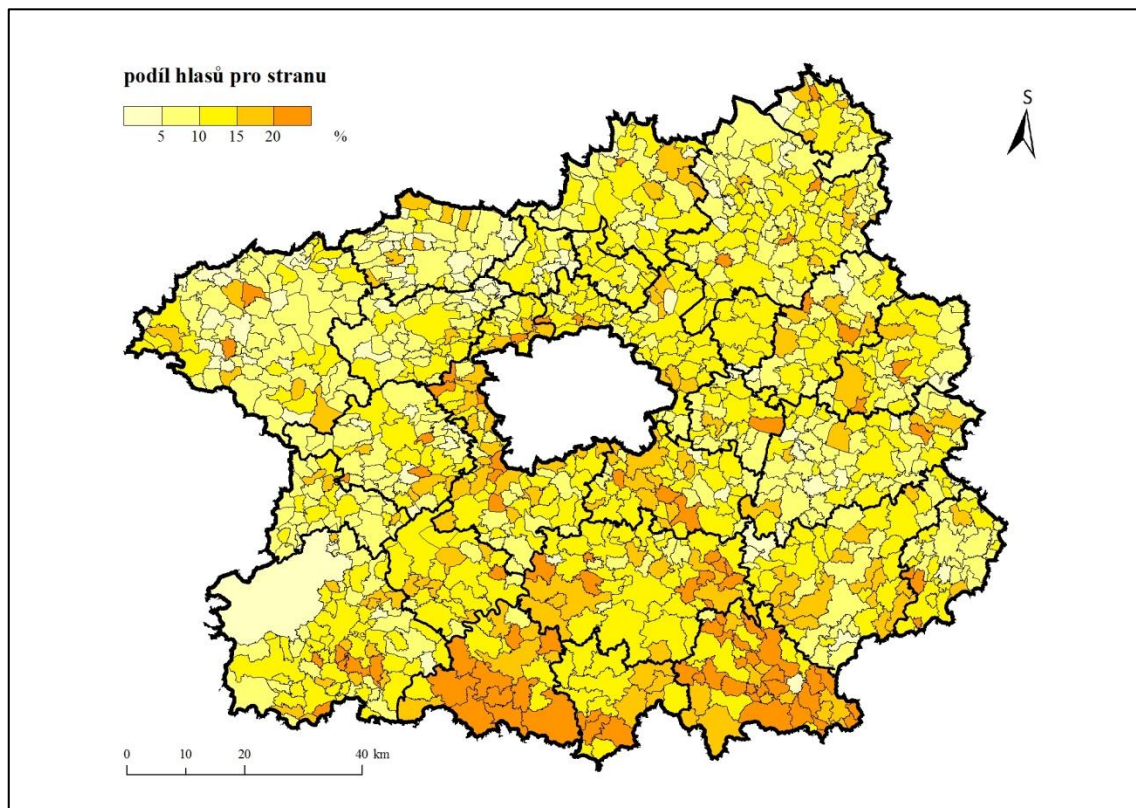
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 18: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

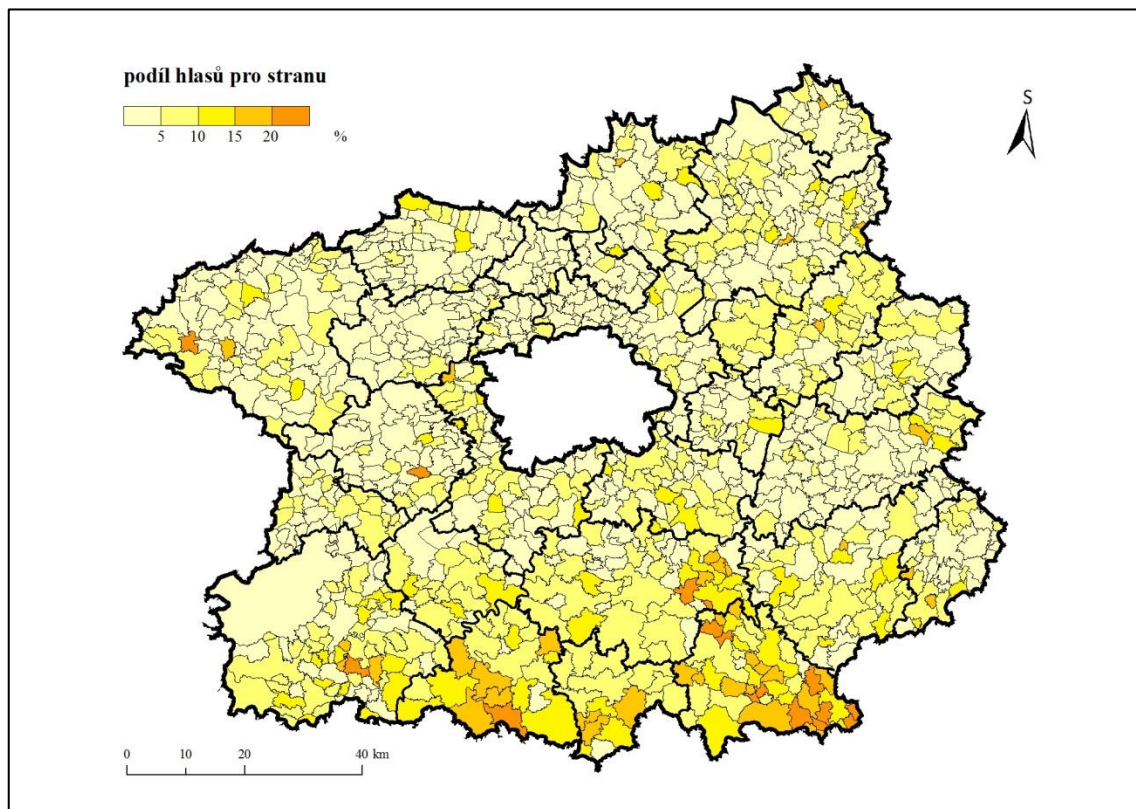
Volby v roce 2002 (viz Obrázek 19) jsou specifické tím, že KDU-ČSL kandidovala v rámci koalice s US-DEU, což se projevilo také v prostoru Středočeského kraje. Ve většině obcí totiž tato koalice získala více než 10 procent platných hlasů. Kromě jihu Středočeského kraje také v obcích v okolí hl. m. Prahy získala koalice více než 15 procent, což můžeme přisoudit většímu volebnímu potenciálu US-DEU, která se obracela především na obyvatelstvo ze středně velkých obcí hlásících se k liberálním hodnotám.

Obrázek 19: Volební zisk koalice KDU-ČSL a US-DEU ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

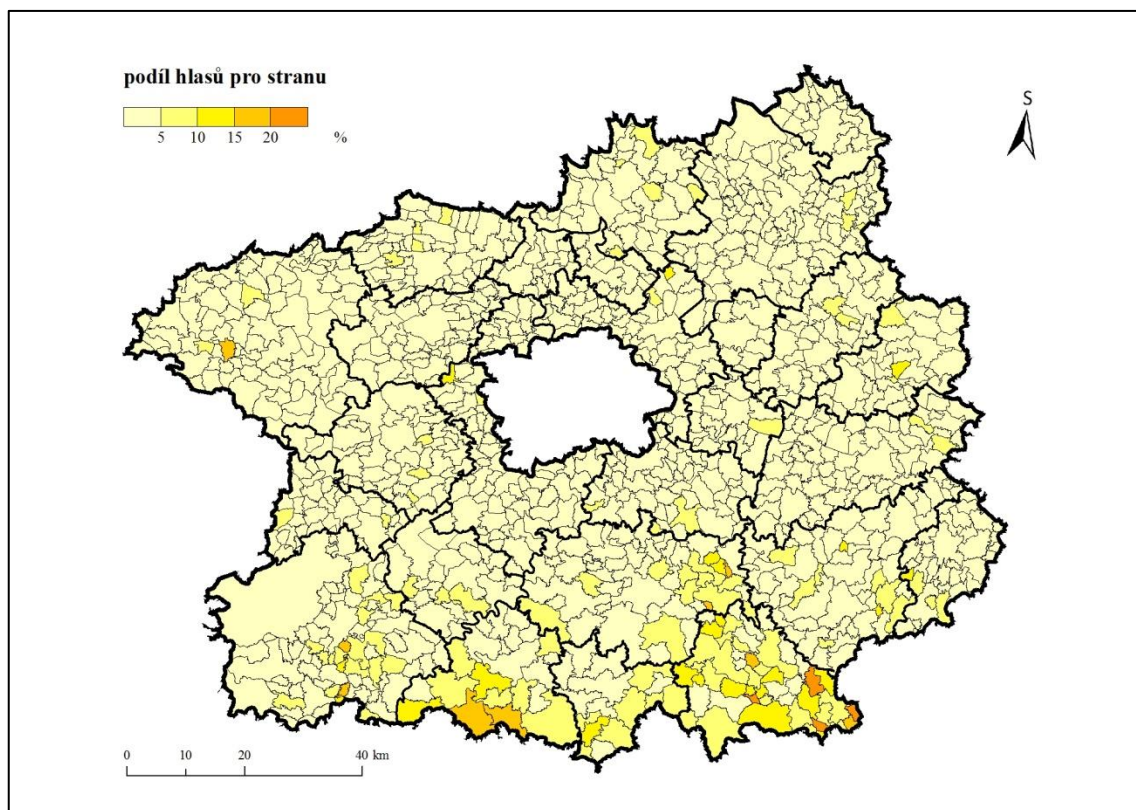
Volební zisk v roce 2006 (viz Obrázek 20) se opět vrátil k hodnotám v letech 1996 a 1998. Jasně můžeme vidět, že volební podpora této strany se opět koncentrovala na jihu Středočeského kraje.

Obrázek 20: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

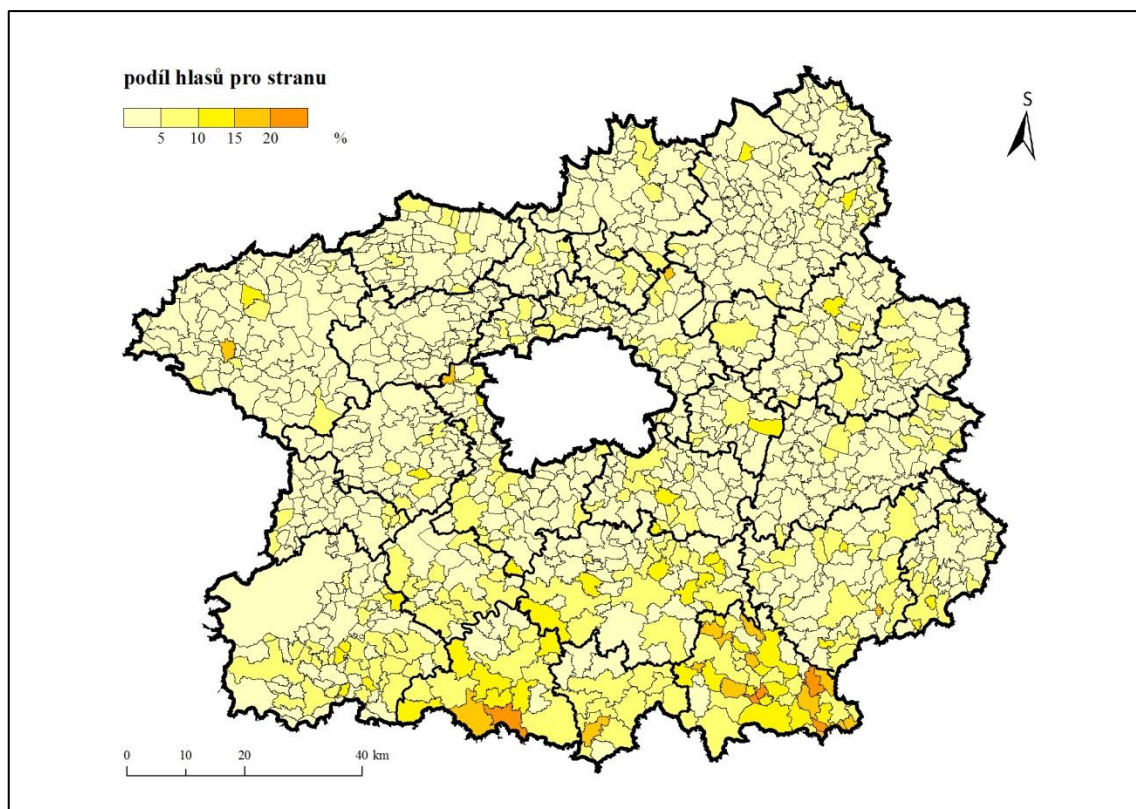
Nejméně úspěšné byly pro KDU-ČSL volby v roce 2010 (viz Obrázek 21), kdy strana nepřekročila pětiprocentní uzavírací klauzuli na celostátní úrovni. Stejně tak můžeme tento propad sledovat i v případě Středočeského kraje, kdy v mnoha obcích, tradičně podporujících tuto stranu, na jihu Středočeského kraje nezískala KDU-ČSL ani 5 procent z platných hlasů.

Obrázek 21: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010

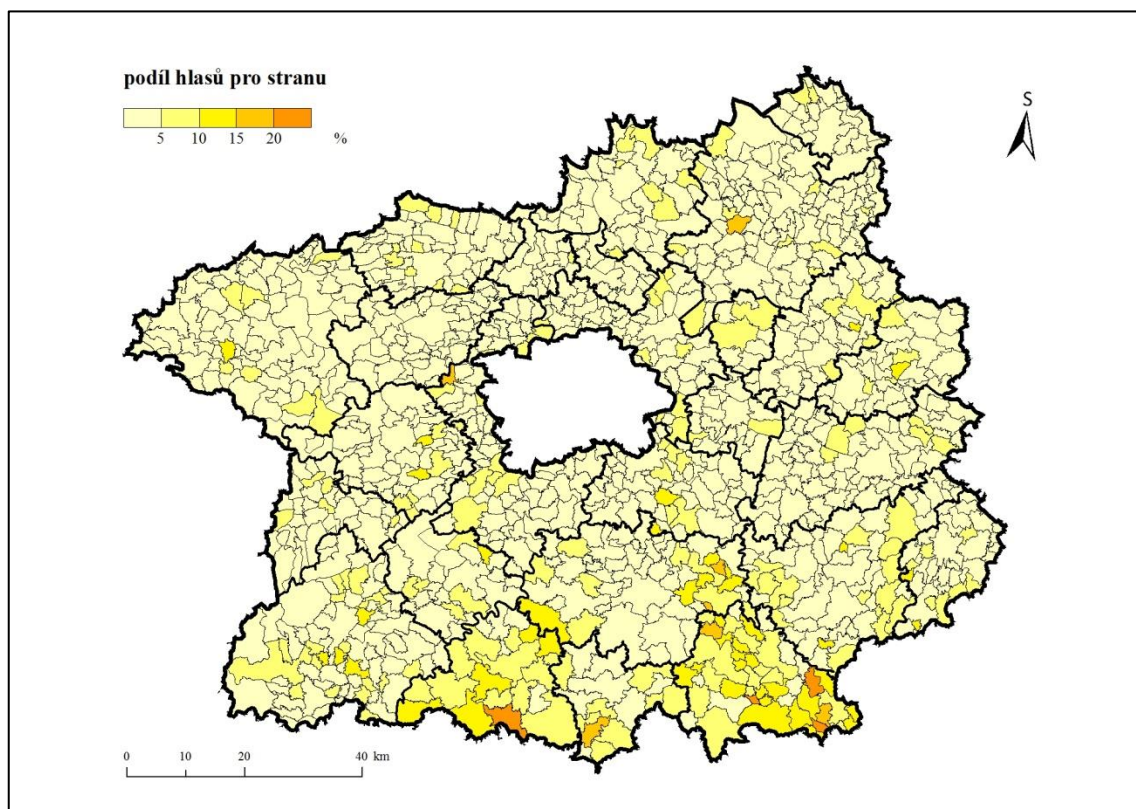
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Volební zisk KDU-ČSL v letech 2013 a 2017 (viz Obrázek 22 a 23) je velmi podobný jako v roce 2006. Na většině území Středočeského kraje dosahovala volební podpora této strany minima, ale na jihu kraje se těšila strana zisku okolo 10 (rok 2017) až 15 (rok 2013) procent platných hlasů. Avšak volební zisk v roce 2017 byl pro KDU-ČSL druhý nejméně úspěšný po roce 2010, což je patrné i z faktu, že nezískala jediný poslanecký mandát za Středočeský kraj.

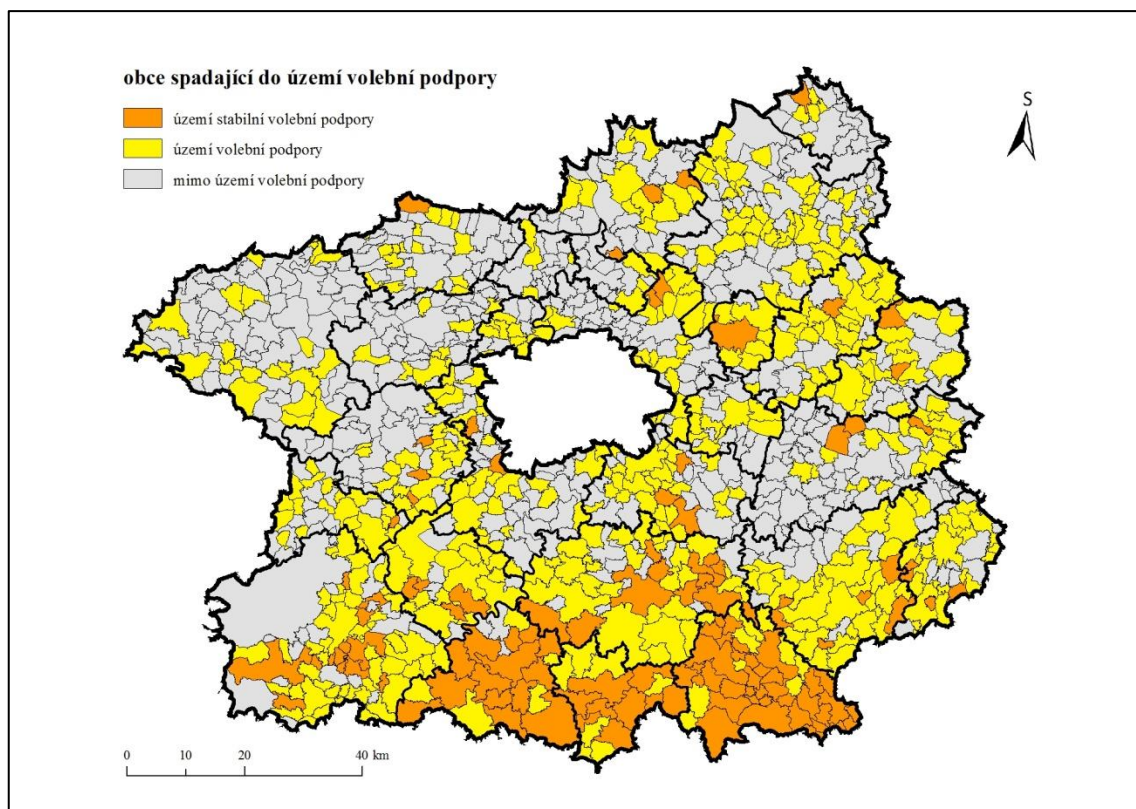
Obrázek 22: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 23: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 24: Území volební podpory KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017

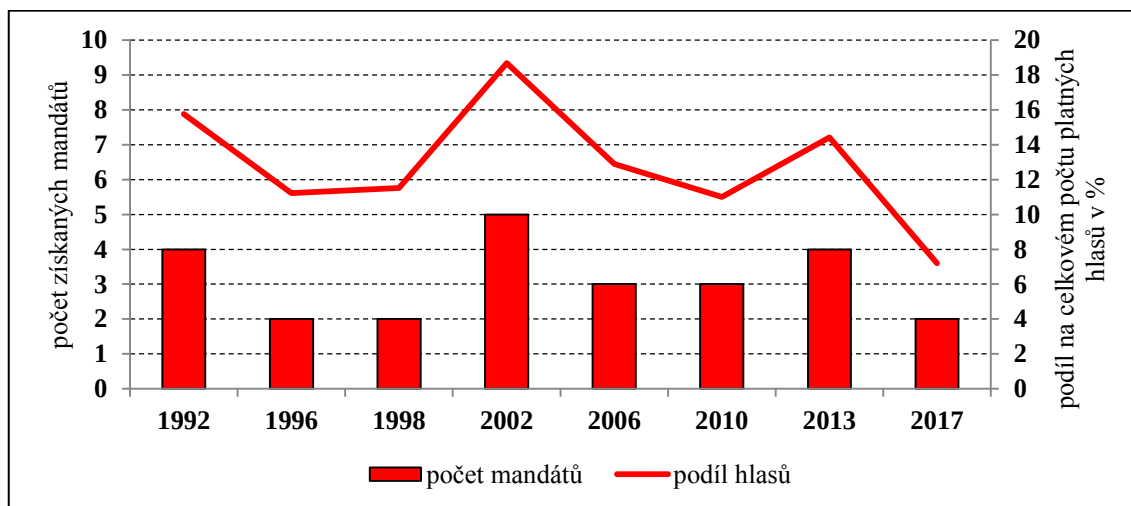
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Podíváme-li se na prostorové rozložení volební podpory KDU-ČSL (viz Obrázek 24), pak zjistíme, že je značně diferenciované. Vidíme, že největší oblibě se tato strana těší především na jihu Středočeského kraje. Nejvíce obcí, které patřily ve všech sledovaných volbách, můžeme nalézt v SO ORP Vlašim, Votice a Sedlčany. Výraznou volební podporu zaznamenala tato strana v průběhu volebních období také v SO ORP Kutná Hora, Dobříš nebo Benešov. Naopak nejmenší volební podporu v dosavadních volbách zaznamenala KDU-ČSL na severozápadě Středočeského kraje, tedy v SO ORP Rakovník, Slaný, Kladno nebo Kralupy nad Vltavou.

7.3 VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY KSČM

Podíváme-li se na volební zisk KSČM z časového hlediska (viz Obrázek 25), pak zjistíme, že v průběhu sledovaného období výrazně kolísá. Lepšího výsledku strana vždy dosáhla jednou za tři volební období. Největším úspěchem této strany byly volby v roce 2002, kdy ve Středočeském kraji obdržela téměř devatenáct procent platných hlasů a bylo jí tak přiděleno pět poslaneckých mandátů. Naopak nejhorším výsledkem pro KSČM byly poslední volby v roce 2017, kdy získala sedm procent platných hlasů a byly

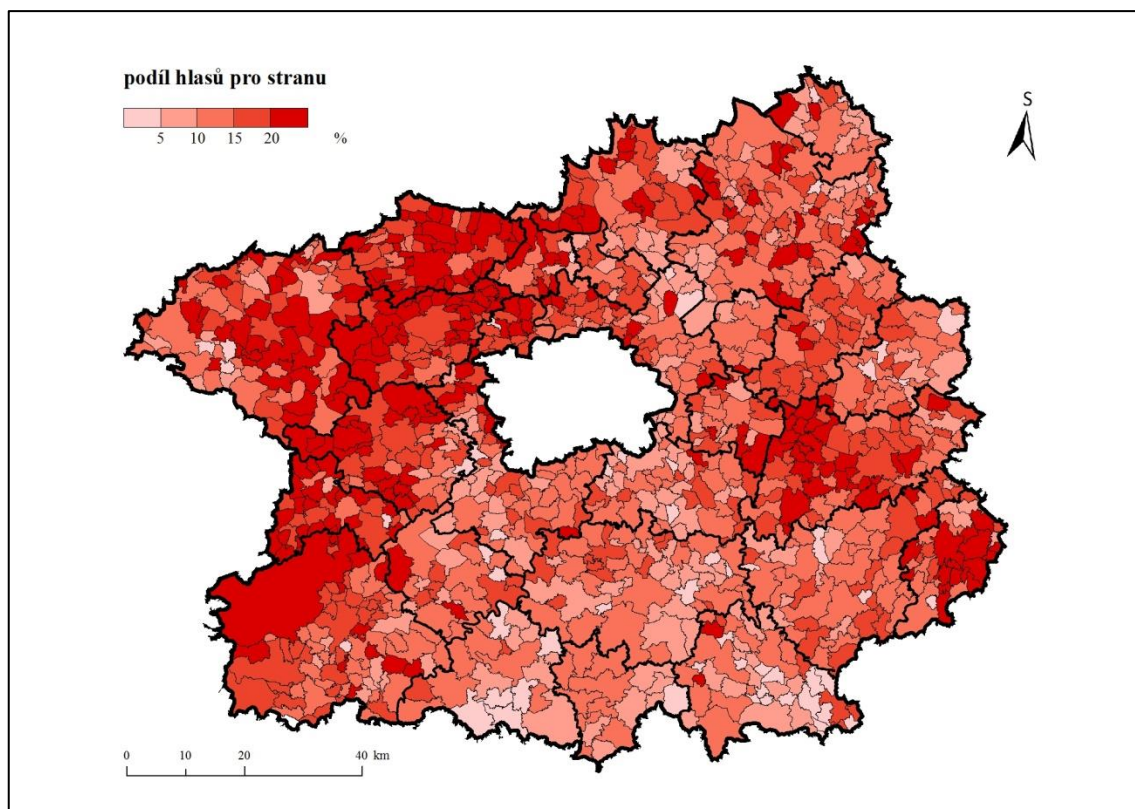
jí přiděleny pouze dva poslanecké mandáty. Stejný počet mandátů obdržela strana také v letech 1996 a 1998 i přes to, že se jejich volební výsledek pohyboval okolo jedenácti procent. Můžeme však konstatovat, že i přes výkyvy výsledků v určitých volbách, patří KSČM ke stranám, které ve Středočeském kraji dosahují spíše horších výsledků.

Obrázek 25: Vývoj volebních výsledků KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj

Zdroj dat: Český statistický úřad

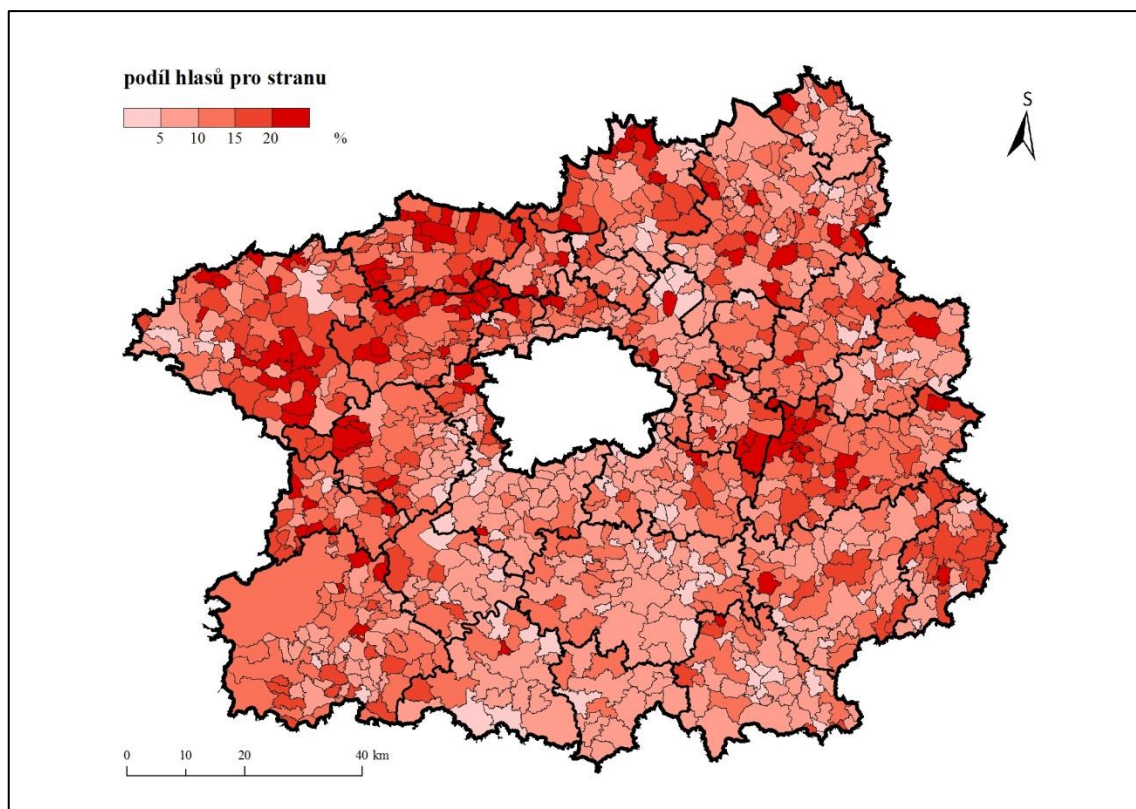
Ve volbách v roce 1992 byl volební zisk KSČM značně nerovnoměrný (viz Obrázek 26). Největší oblibě se tato strana těšila na severozápadě Středočeského kraje, kde ve většině obcí získala více než 20 procent platných hlasů. Podobně tomu bylo na jihovýchodní periferii kraje, tedy v obcích SO ORP Čáslav nebo v obcích na západě SO ORP Kolín. Naopak nejmenší podporu strana zaznamenala na jihu Středočeského kraje, tedy v SO ORP Vlašim, Votice a Sedlčany, tedy v regionu, který dlouhodobě podporuje KDU-ČSL.

Obrázek 26: Volební zisk KSČM ve volbách do České národní rady v roce 1992

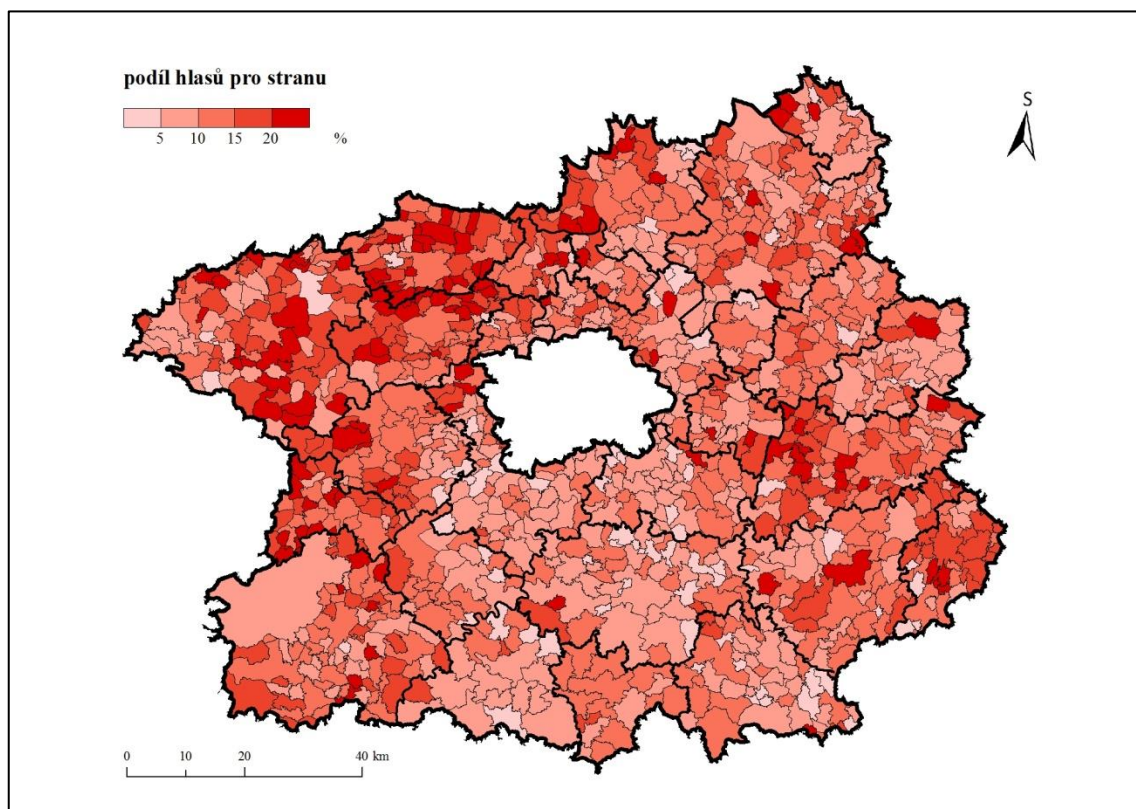
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Výsledky ve volbách 1996 a 1998 byly velmi podobné (viz Obrázek 27 a 28). Prostorové rozložení volební podpory se oproti roku 1992 nikterak nezměnilo. Největší podpoře se straně dostalo na severozápadě Středočeského kraje, avšak značně klesl podíl platných hlasů. Pouze v některých obcích byl zisk KSČM vyšší než 20 procent, především v SO ORP Kolín, Rakovník, Kladno a Slaný. Ve většině obcí Středočeského kraje dosahoval výsledek této strany okolo 10 procent. Nejmenší podíl platných hlasů obdržela strana na jihu Středočeského kraje, stejně ve volbách v roce 1992. Podobný výsledek, tedy mezi pěti a deseti procenty, KSČM zaznamenala (až na výjimky) také v zázemí hl. m. Prahy.

Obrázek 27: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996

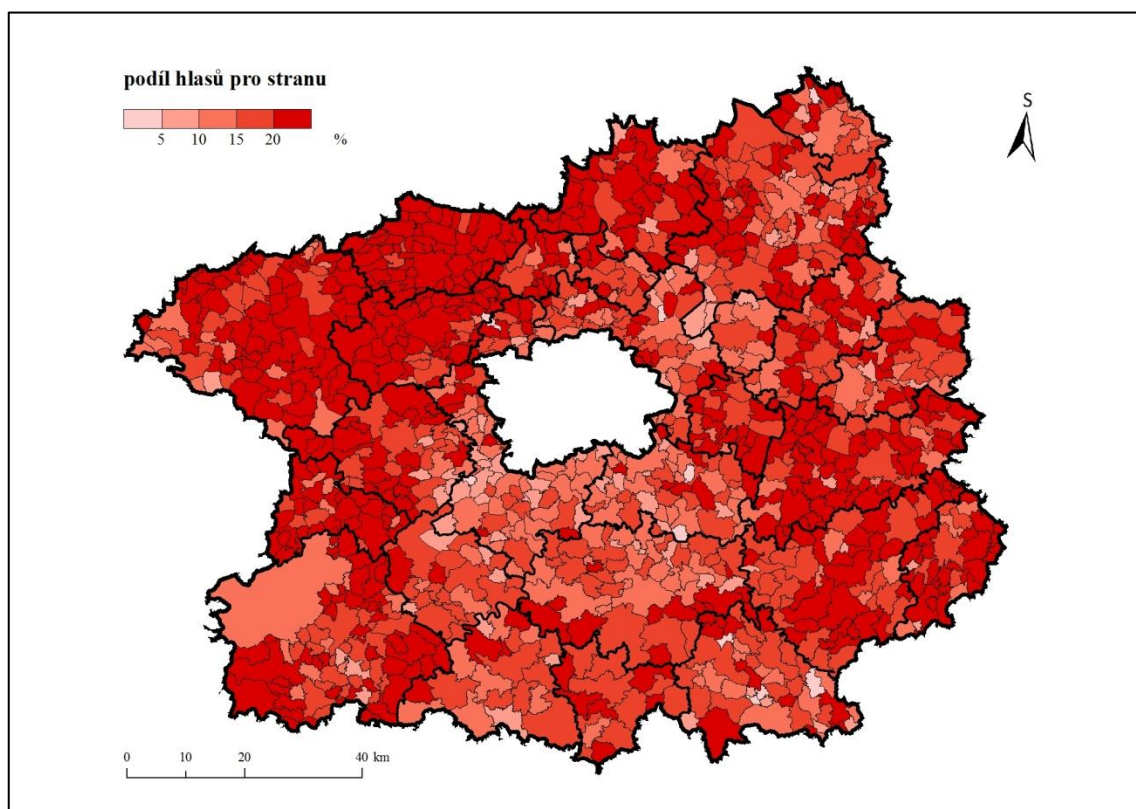
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 28: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

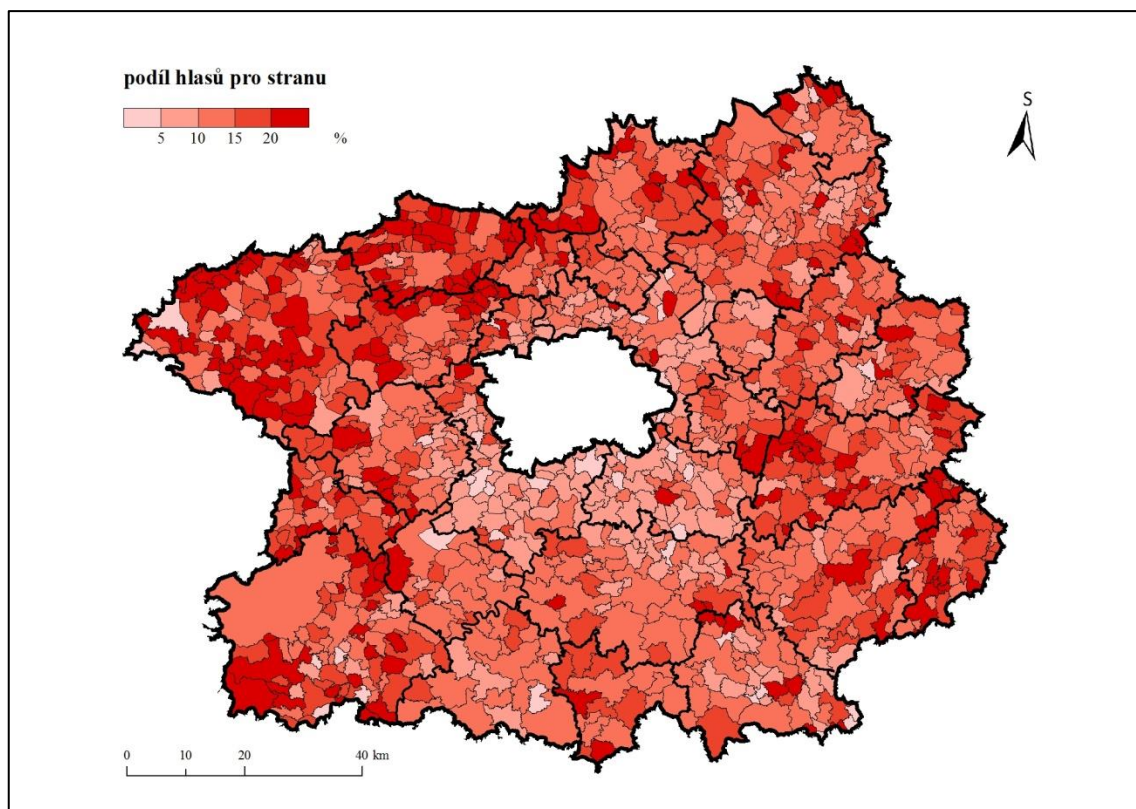
Největším úspěchem KSČM byly volby v roce 2002 (viz Obrázek 29), což můžeme vidět i v případě Středočeského kraje. V tradičně podporujících obcích na severozápadě kraje získala strana více než 20 procent. Prakticky ve všech obcích v SO ORP Rakovník, Slaný a Kladno získala strana téměř čtvrtinu platných hlasů. Podobných výsledků dosáhla také v SO ORP Mělník, Hořovice, Beroun nebo Kolín a Čáslav. Dokonce i v některých obcích na jihu Středočeského kraje získala KSČM více než 20 procent platných hlasů. Naopak podprůměrných výsledků dosáhla strana v SO ORP Černošice, Říčany a v obcích na severu SO ORP Benešov.

Obrázek 29: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002

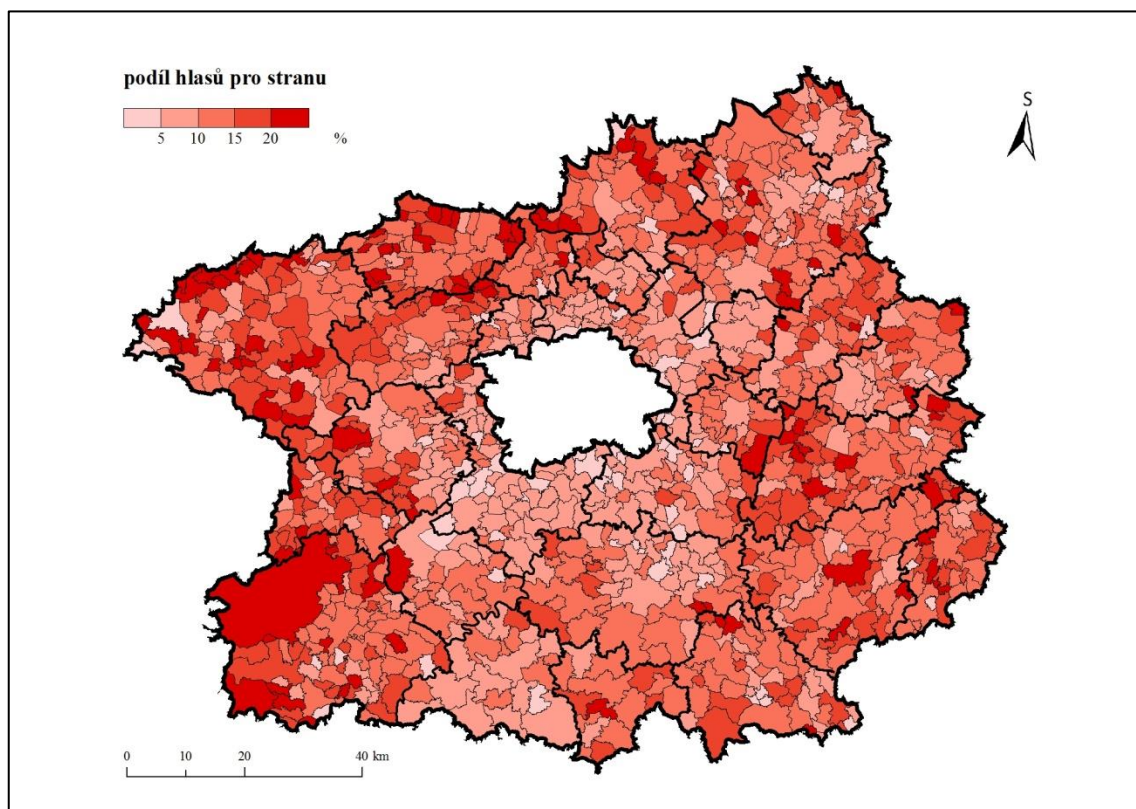
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Volby v letech 2006 a 2010 (viz Obrázek 30 a 31) znamenaly pro KSČM pokles volebního zisku na hodnoty z voleb 1996 a 1998. Pouze v některých obcích z regionů tradičně podporujících KSČM dosáhl podíl platných hlasů více než 20 procent. Většinou se jednalo o obce ležící na periferii Středočeského kraje, dále na západě SO ORP Kolín a v SO ORP Kladno, Rakovník a Slaný. Naopak nejmenší podíl platných hlasů byl tradičně koncentrován v obcích v okolí hl. m. Prahy.

Obrázek 30: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006

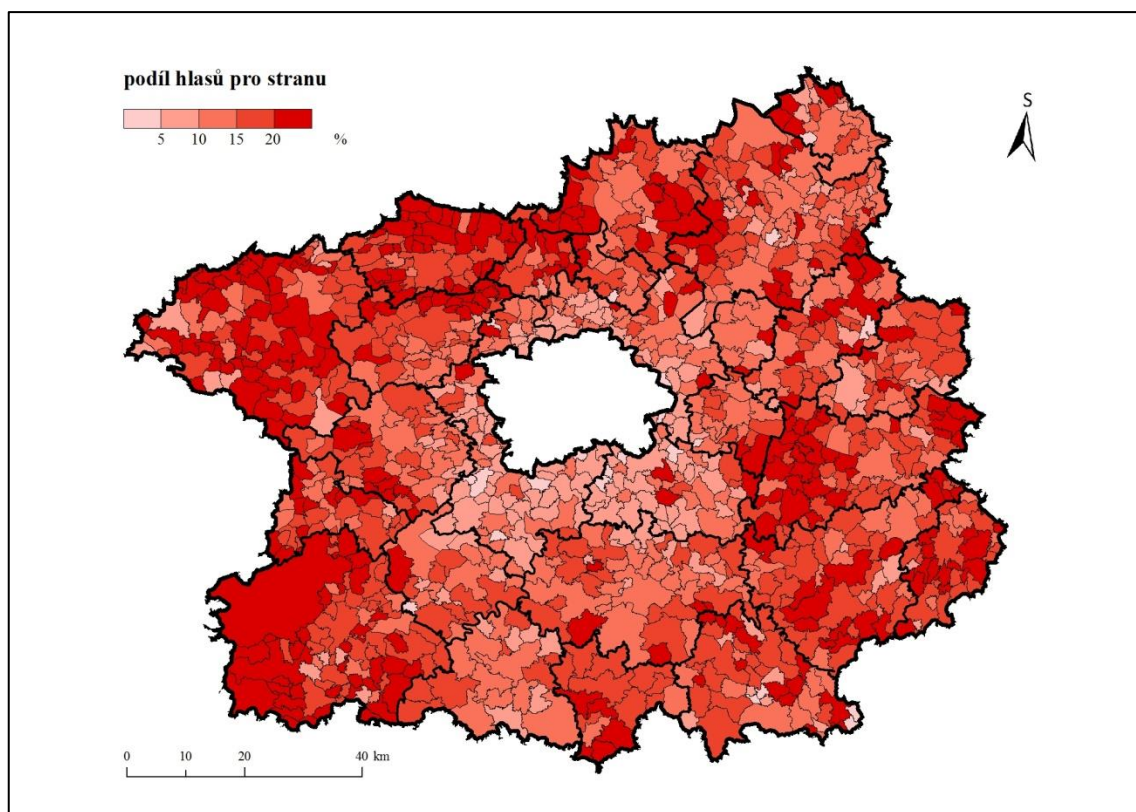
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 31: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

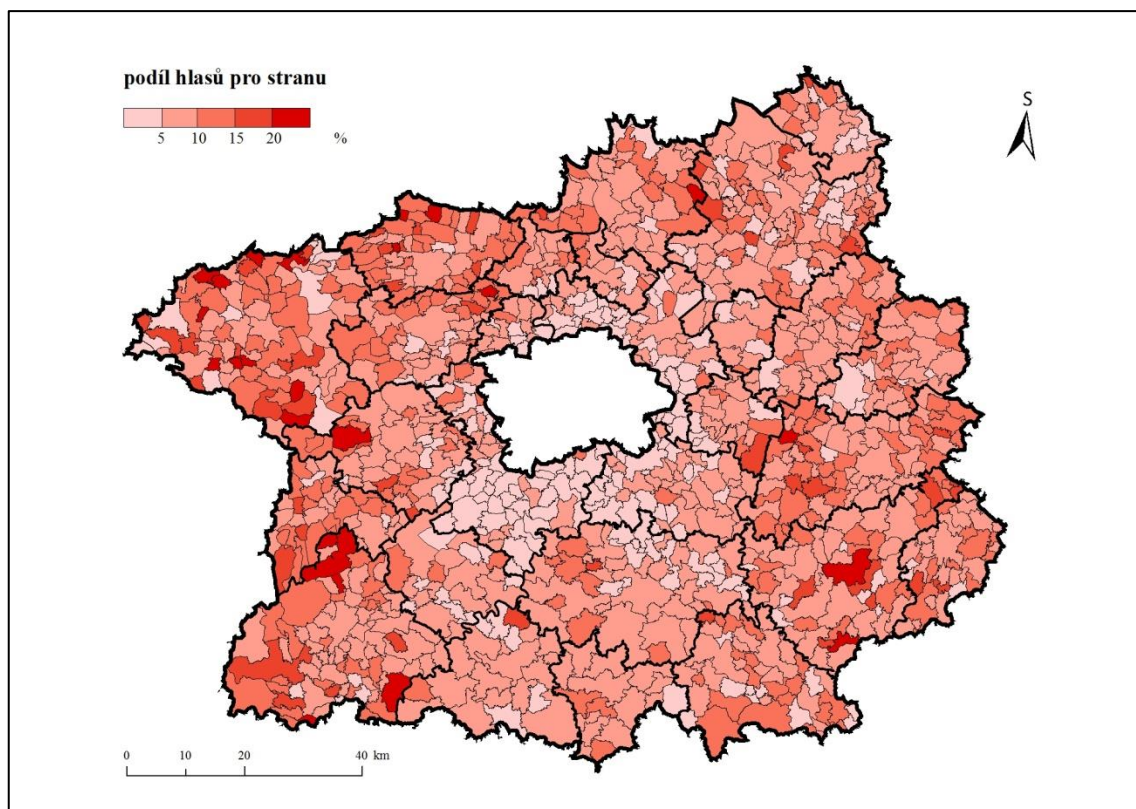
Volby v roce 2013 patřily k těm více úspěšným (viz Obrázek 32), což můžeme vidět i v případě Středočeského kraje. Největší oblibě se strana těšila tradičně na severozápadě a jihovýchodě Středočeského kraje. Téměř v polovině obcí SO ORP Rakovník, Kladno, Slaný, Kolín, Kutná Hora a Čáslav získala strana více než 20 procent platných hlasů. Velmi dobrý výsledek zaznamenala KSČM také v SO ORP Příbram a Mělník. Naopak nejméně procent získala strana v okolí hl. m. Prahy.

Obrázek 32: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

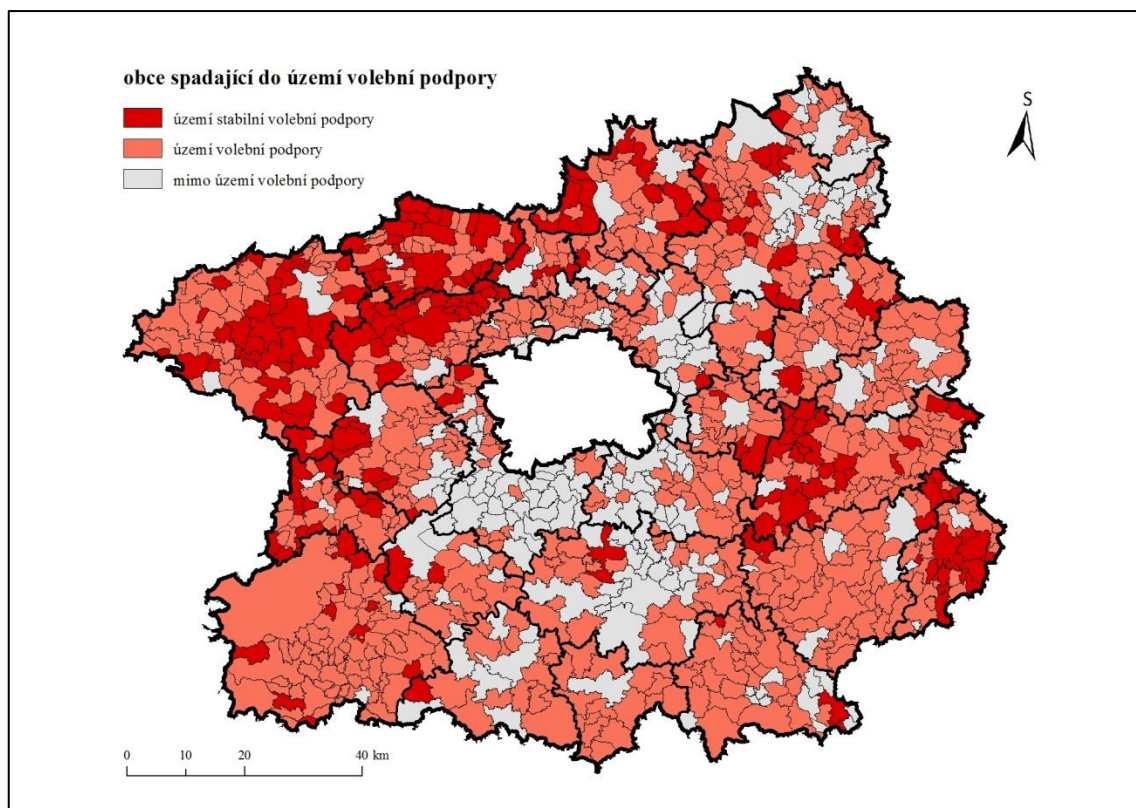
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Nejméně úspěšné byly pro KSČM volby v roce 2017 (viz Obrázek 33), což se projevilo i na území Středočeského kraje. Pouze v několika málo obcích, nejčastěji ležících na periferii Středočeského kraje, získala strana přes 20 procent platných hlasů. I v regionech tradičně podporující KSČM, získala strana pouze okolo 10 procent. Ve většině obcí ležících v zázemí hl. m. Prahy, pak nezískala KSČM ani 5 procent platných hlasů. Nejvíce obcí, které podpořily stranu v těchto volbách alespoň deseti procenty platných hlasů, leží v SO ORP Rakovník, Kladno, Slaný, Hořovice a Kolín.

Obrázek 33: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

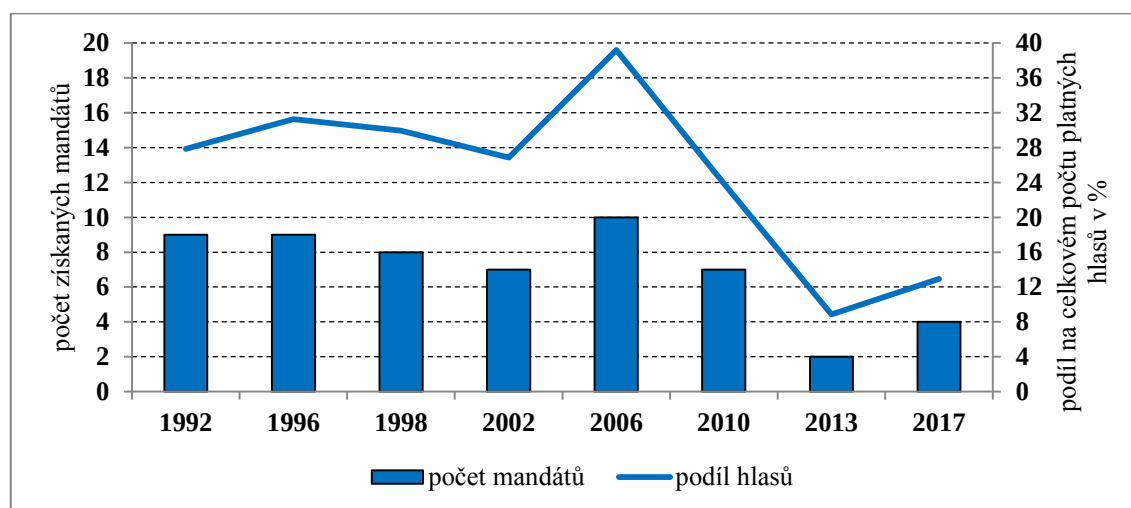
Obrázek 34: Území volební podpory KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Podíváme-li se na prostorové rozložení volební podpory KSČM (viz Obrázek 34), pak zjistíme, že je značně diferenciované. Většina obcí středočeského kraje spadala alespoň v jednom volebním období do území volební podpory. Největší oblibě se tato strana těší na severozápadě a jihovýchodě Středočeského kraje, konkrétně pak v SO ORP Rakovník, Kladno, Slaný, Kolín a Čáslav. Samotná města Rakovník, Kladno, Slaný a Čáslav patří do území stabilní volební podpory KSČM. Naopak nejmenší podporu zaznamenala strana v průběhu sledovaného období v obcích SO ORP Benešov, Černošice, Říčany, Mladá Boleslav a Brandýs nad Labem - Stará Boleslav.

7.4 VÝVOJ VOLEBNÍ PODPORY ODS

Podíváme-li se na volební zisk ODS z časového hlediska (viz Obrázek 35), pak zjistíme, že ve volbách 1992, 1996, 1998 a 2002 dosahovala strana okolo třiceti procent platných hlasů. Nejúspěšnější volby pro ODS byly v roce 2006, kdy získala téměř čtyřicet procent hlasů a bylo jí přiděleno 10 poslaneckých mandátů za Středočeský kraj, tedy téměř polovina z celkového počtu. Naopak nejhůře strana dopadla v roce 2013, kdy v těchto volbách získala pouhých osm procent a byly jí přiděleny pouze dva mandáty. V roce 2017 došlo k mírnému zlepšení, avšak úspěšným hodnotám z předchozích volebních období se ODS zdaleka nepřibližuje.

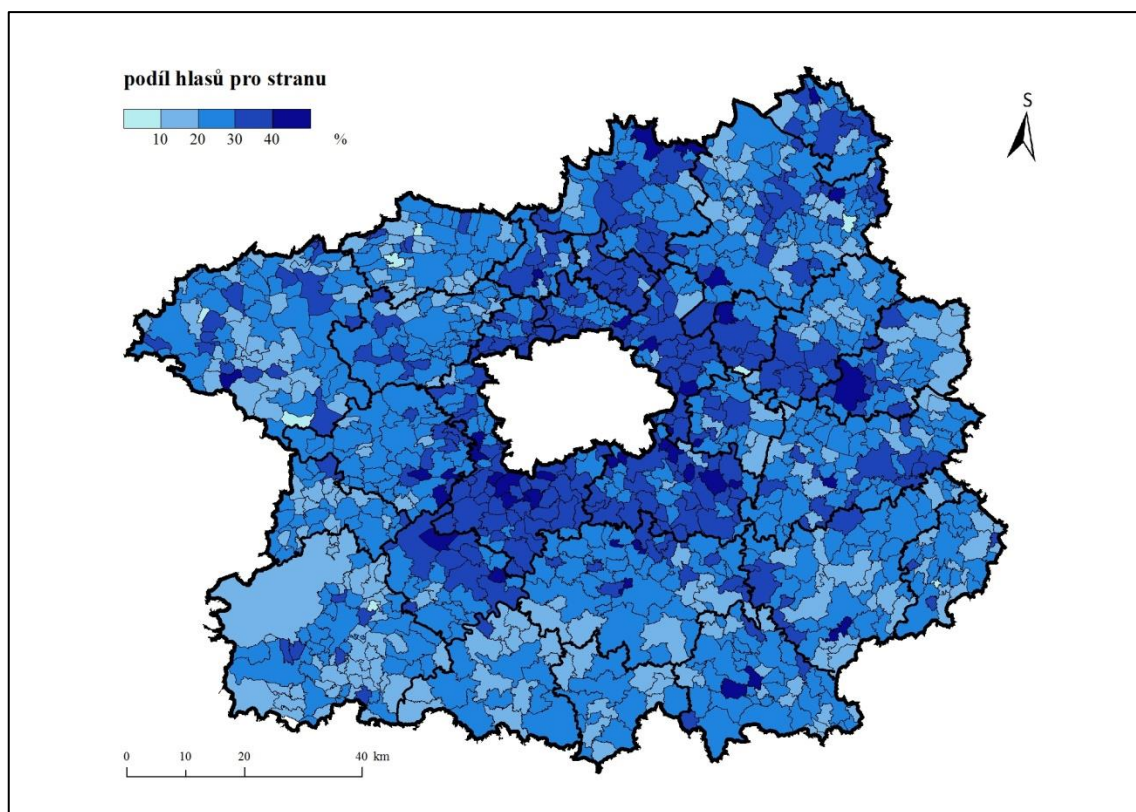

Obrázek 35: Vývoj volebních výsledků ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj

Zdroj dat: Český statistický úřad

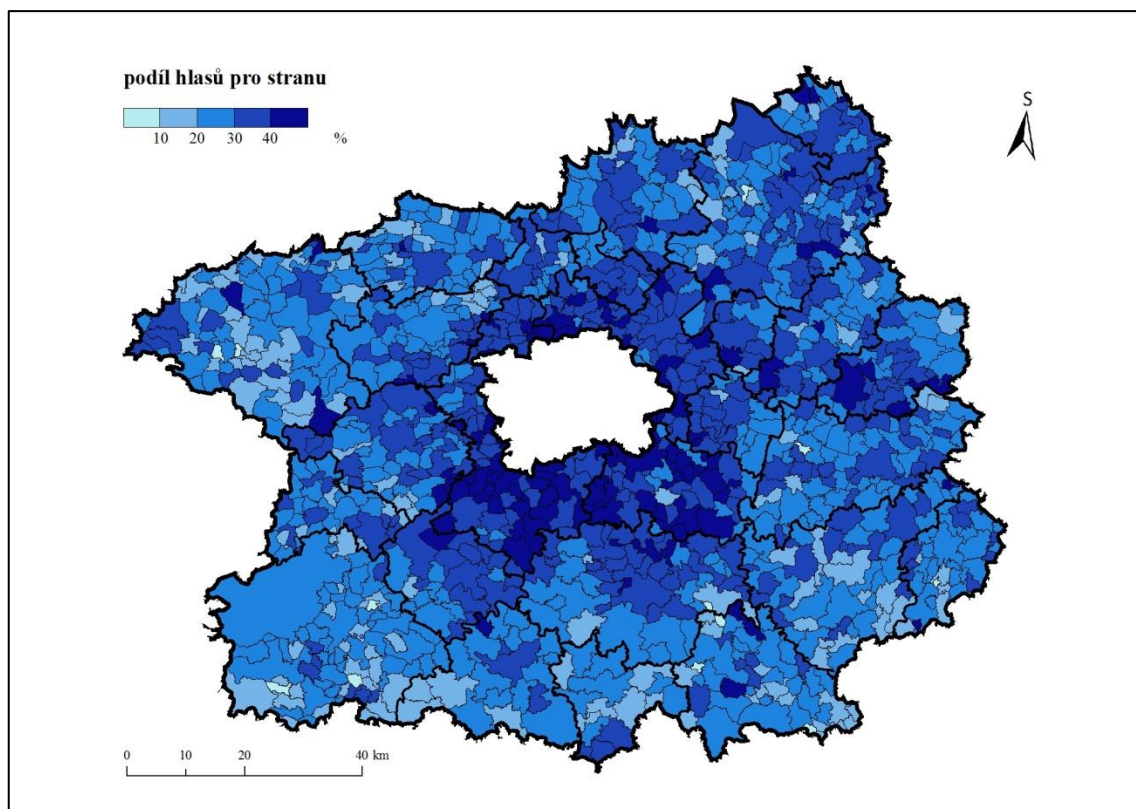
Volby v roce 1992 a 1996 (viz Obrázek 36 a 37) byly pro ODS velmi úspěšné, což vidíme i v případě Středočeského kraje. V obcích na většině území představoval zisk této strany více než 20 procent platných hlasů. Ve většině obcí v okolí hl. m. Prahy

byl zisk dokonce větší než 30 procent. Stejný úspěch zaznamenala strana také v okolí středně velkých měst Středočeského kraje a jejich okolí. Mezi SO ORP, kde ODS získala největší podíl platných hlasů, patřily například Čelákovice, Říčany, Brandýs nad Labem; dále pak Dobříš, Neratovice, Poděbrady, Nymburk nebo Mladá Boleslav. Naopak nejmenší podíl hlasů získala strana v regionech tradičně podporující KSČM a KDU-ČSL, tedy na severozápadě a jihu Středočeského kraje.

Obrázek 36: Volební zisk ODS ve volbách do České národní rady v roce 1992

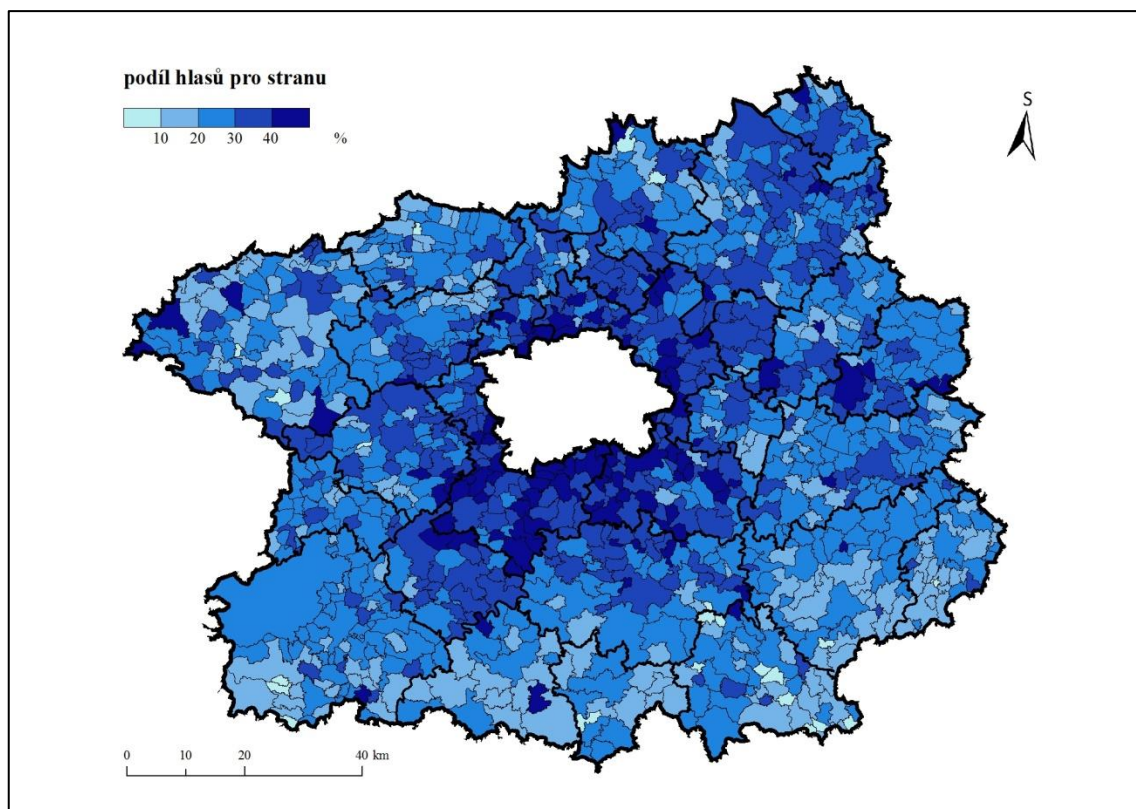
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 37: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996

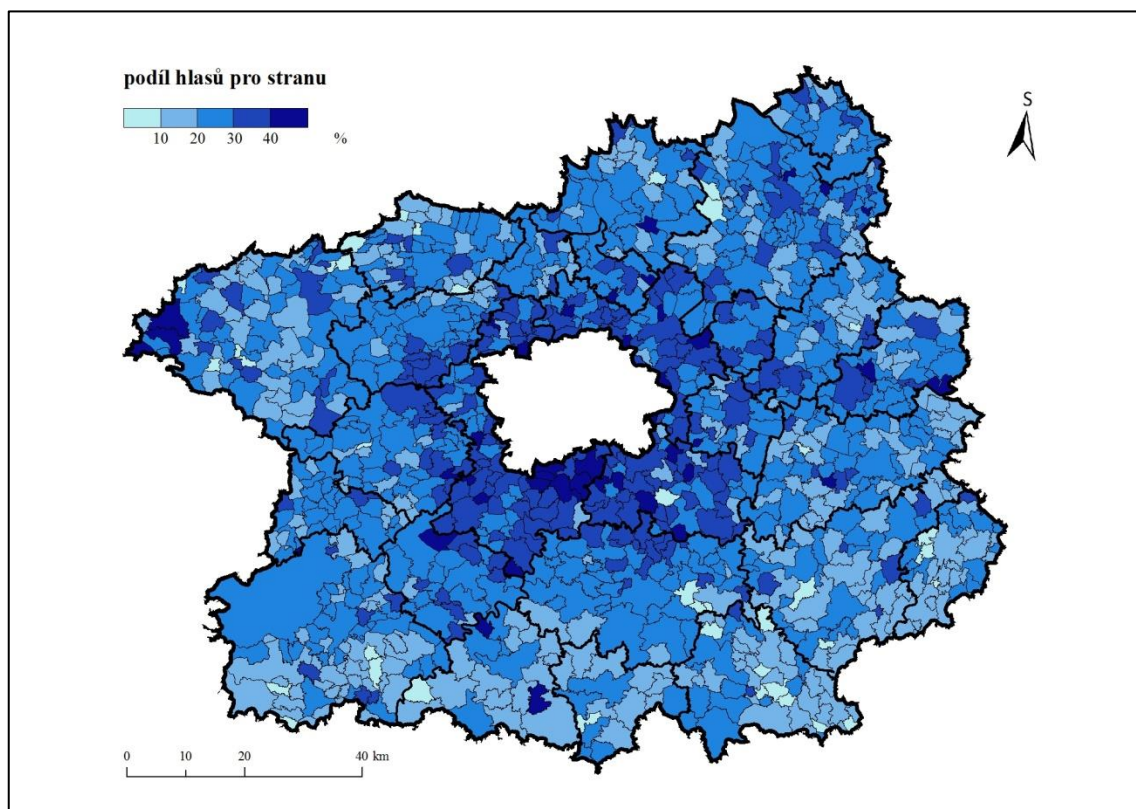
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Volby v roce 1998 a 2002 (viz Obrázek 38 a 39) byly pro stranu stejně úspěšné jako předcházející. Došlo však k větší diferenciaci podpory z prostorového hlediska. Zatímco v okolí hl. m. Prahy a na severovýchodě (volby 1998) Středočeského kraje dosahoval volební zisk více než 30 procent platných hlasů, v ostatních částech kraje získala ODS výrazně menší podíl hlasů. Ve značné části obcí ležících na jihu Středočeského kraje nezískala strana ani 20 procent platných hlasů, což se projevilo na celokrajském výsledku ODS.

Obrázek 38: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998

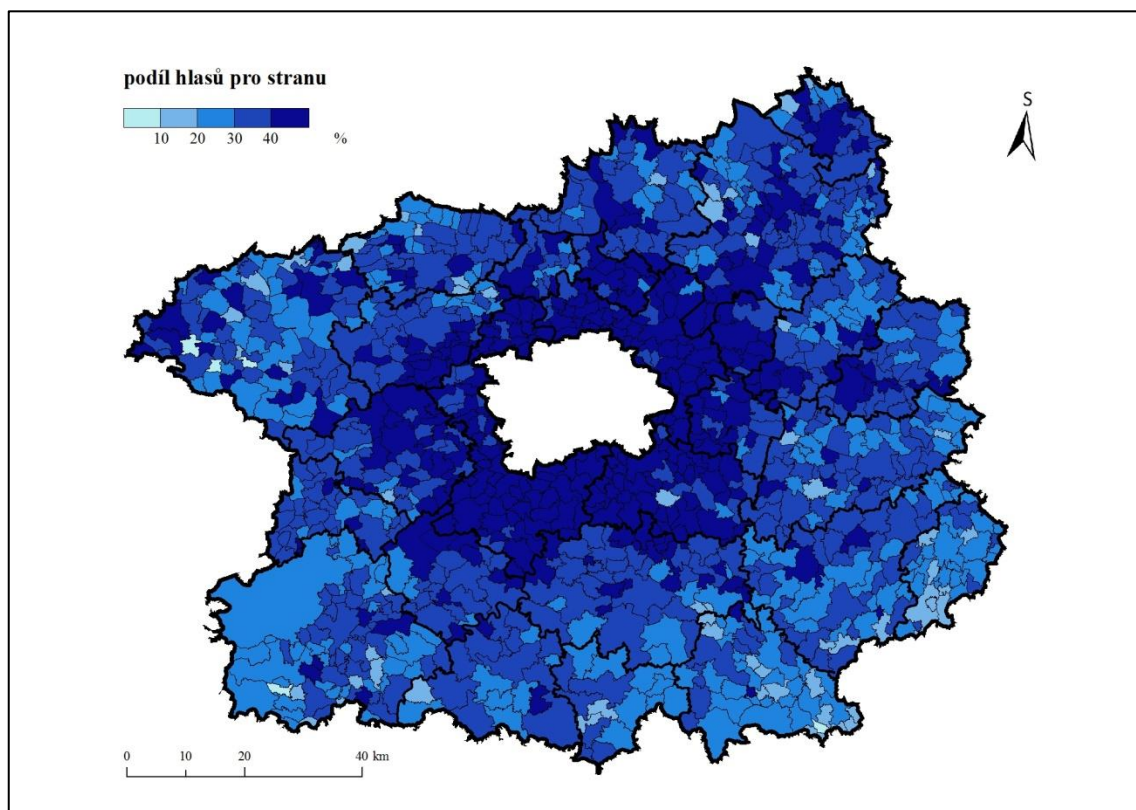
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 39: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

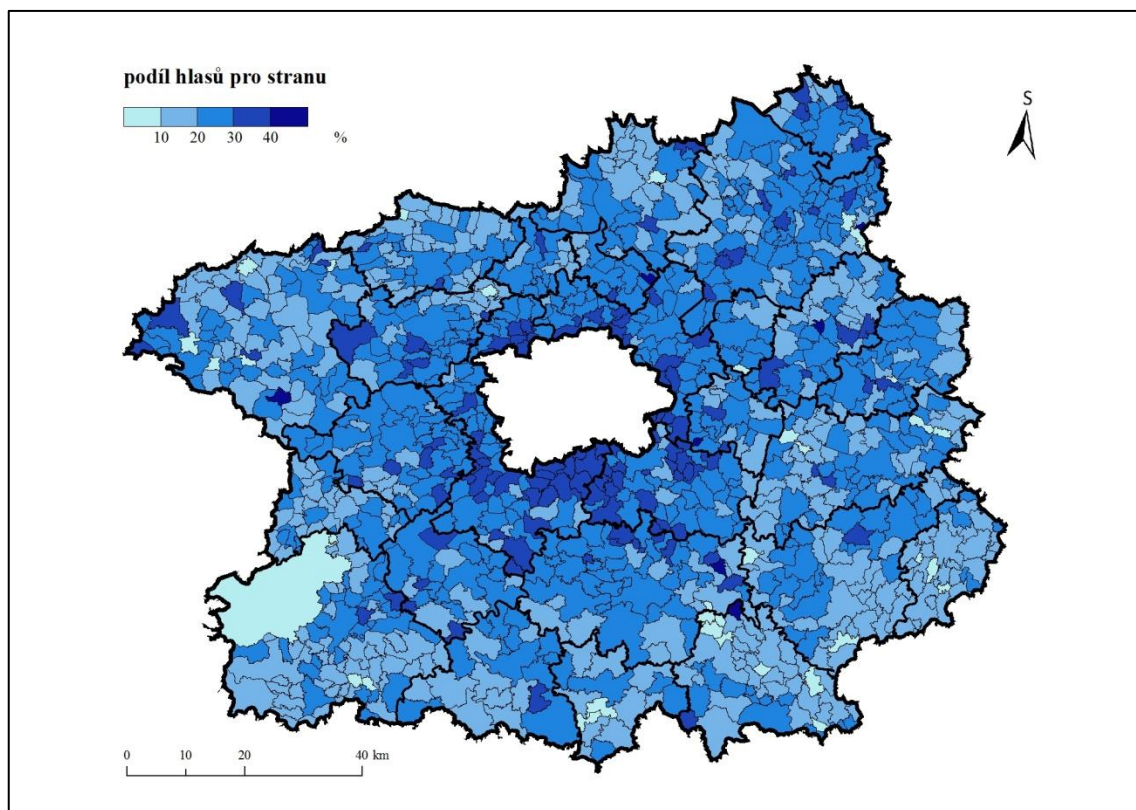
Nejvíce úspěšné volby pro ODS proběhly v roce 2006 (viz Obrázek 40), což je patrné i v případě Středočeského kraje. V obcích v širokém okolí hl. m. Prahy strana získala (až na výjimky) přes 40 procent platných hlasů. V SO ORP Černošice, Říčany, Neratovice a Brandýs nad Labem - Stará Boleslav se jednalo o téměř všechny obce. Podobné oblibě se ODS těšila také v SO ORP Mladá Boleslav, Kladno, Beroun, Poděbrady nebo Benešov, kde strana získala v průměru více než 30 procent. Naopak nejméně procent získala strana v SO ORP Čáslav, Vlašim a Votice.

Obrázek 40: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

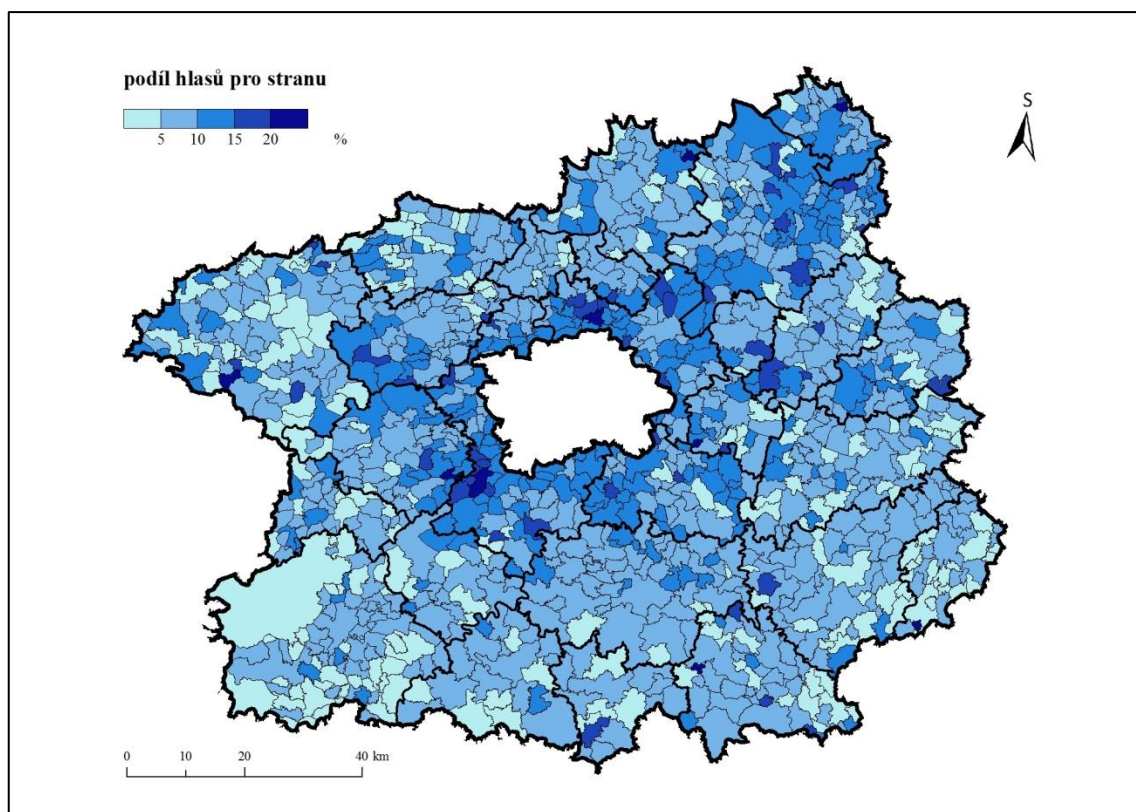
Volby v roce 2010 znamenaly pro ODS značný propad ve volebním zisku (viz Obrázek 41). Můžeme vidět, že největší oblibě se strana těšila opět v okolí hl. m. Prahy a ve středně velkých městech, na východě a severovýchodě Středočeského kraje, a nejbližším okolí. Naopak nejmenší úspěch zaznamenala strana na jihu Středočeského kraje a v SO ORP Rakovník.

Obrázek 41: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

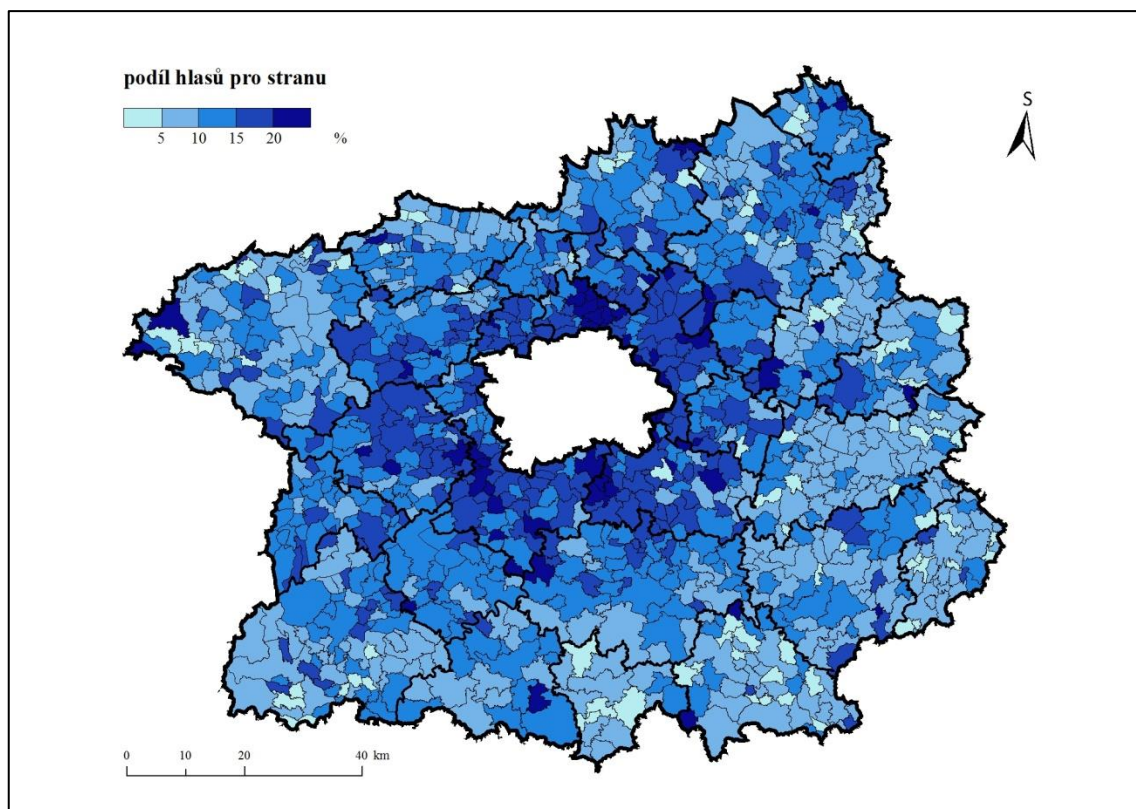
K největšímu propadu volebních výsledků ODS došlo ve volbách v roce 2013 (viz Obrázek 42). Ve většině obcí Středočeského kraje nezískala strana ani 10 procent platných hlasů. V mnoha obcích v regionech, které tradičně podporují jiné politické subjekty, tedy v na jihu a severozápadě Středočeského kraje, nezískala strana ani 5 procent platných hlasů. Naopak na severovýchodě Středočeského kraje a v zázemí hl. m. Prahy dosahoval zisk strany více než 10 procent platných hlasů.

Obrázek 42: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

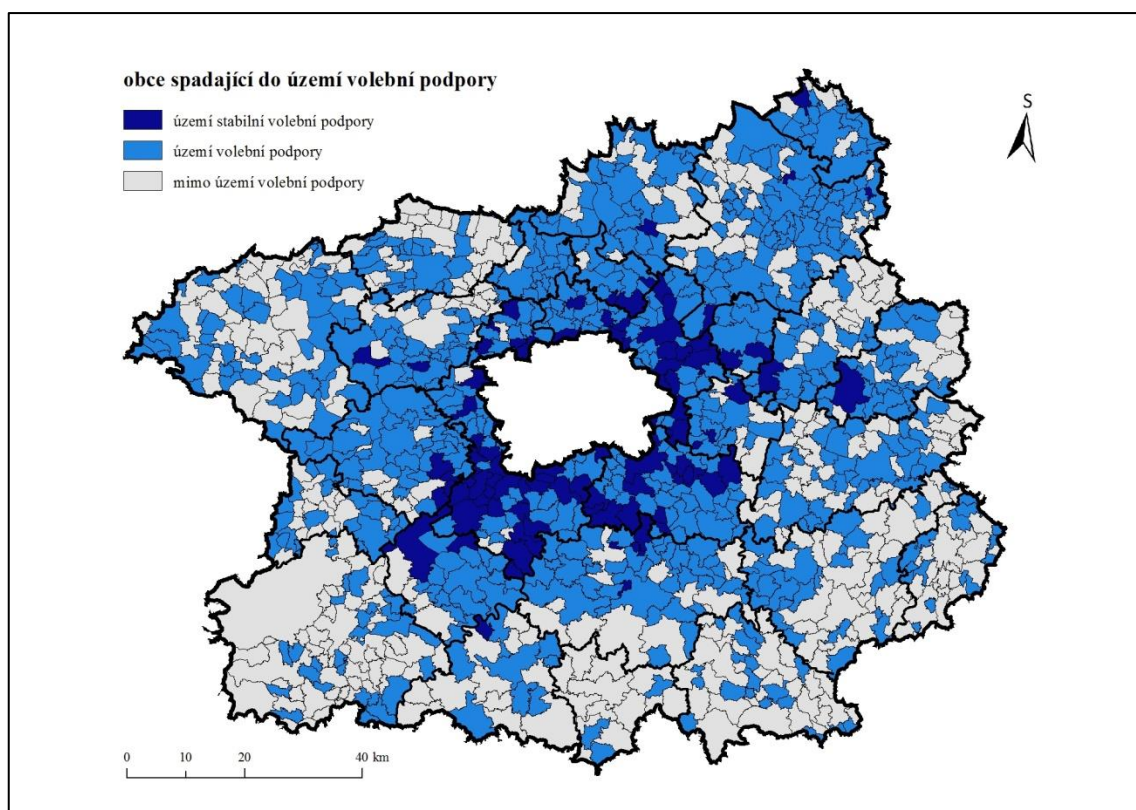
Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Volby v roce 2017 znamenaly pro ODS mírné zlepšení (viz Obrázek 43). V regionech, které stranu dlouhodobě podporují, dosáhla ODS zisku více než 15 procent. Jednalo se o SO ORP Černošice, Říčany, Brandýs nad Labem - Stará Boleslav a Beroun. Nadprůměrný podíl hlasů získala strana také v SO ORP Mladá Boleslav, Mělník a Lysá nad Labem. V ostatních částech Středočeského kraje dosahoval volební zisk spíše nižších výsledků, především v SO ORP Kolín, Vlašim, Votice, Kutná Hora, Příbram nebo Rakovník.

Obrázek 43: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 44: Území volební podpory ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

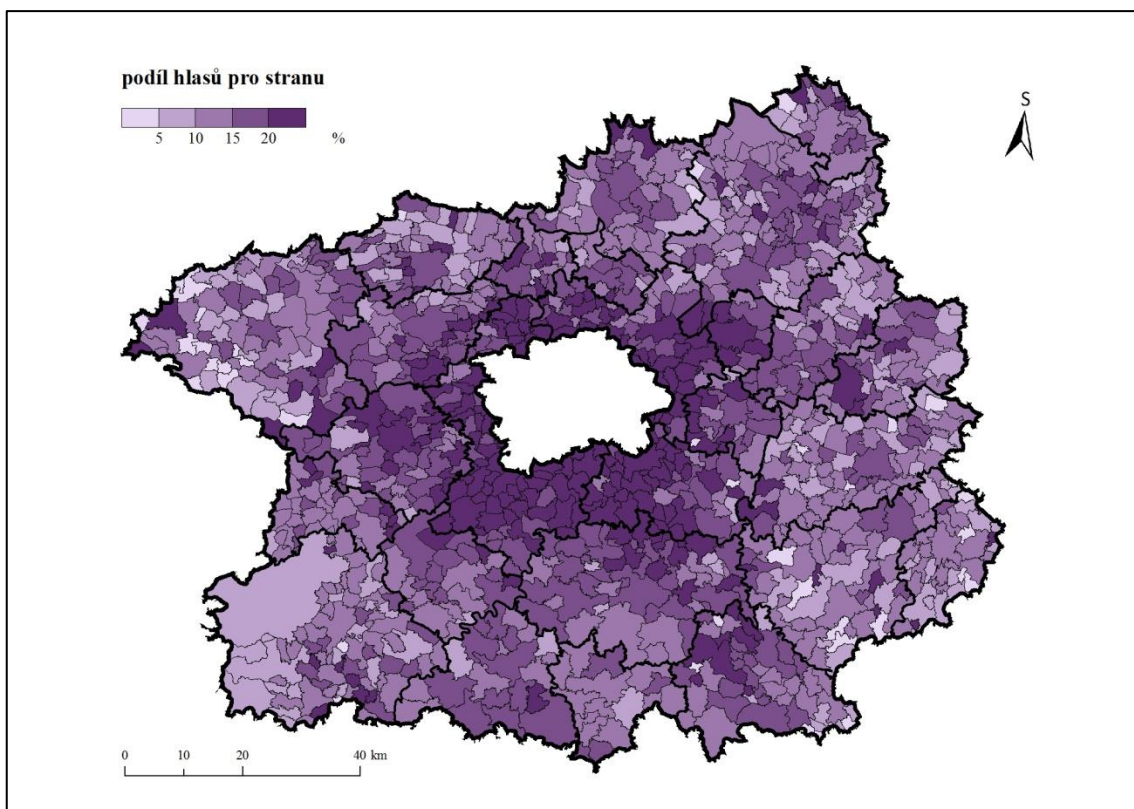
Podíváme-li se na prostorové rozložení volební podpory ODS (viz Obrázek 44), pak zjistíme, že je značně diferenciované. Téměř polovina obcí Středočeského kraje spadala alespoň v jednom volebním období do území volební podpory. Největší oblibě se strana těší v širším okolí hl. m. Prahy a na severozápadě Středočeského kraje. Největší počet obcí, které patřily ve všech volbách do území volební podpory, leží v SO ORP Černošice, Říčany a Brandýs nad Labem - Stará Boleslav. Naopak nejvíce obcí, které ani jednou nespádaly do území volební podpory ODS, se nachází na jižní a severozápadní periferii Středočeského kraje.

7.5 *VOLEBNÍ PODPORA OSTATNÍCH POLITICKÝCH SUBJEKTŮ*

7.5.1 Volební podpora TOP 09

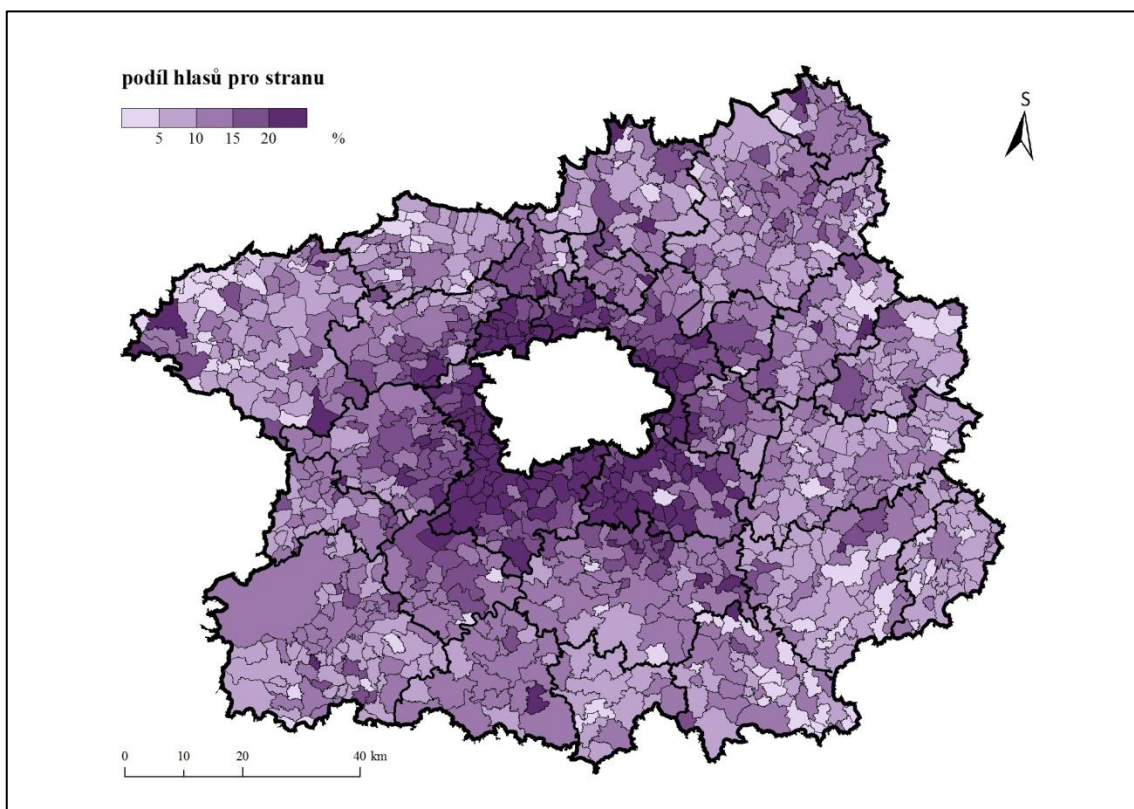
Politická strana TOP 09 se opírá o voličstvo vyznávající liberálně-konzervativní hodnoty, tedy a stejné lidi jako ODS, což je patrné i na prostorovém rozložení volebních výsledků z roku 2010, 2013 a 2017. Ve volbách v roce 2010 a 2013 (viz Obrázek 45 a 46) strana získala ve většině obcí Středočeského kraje více než 10 procent platných hlasů. V obcích v zázemí hl. m. Prahy dokonce získala více než 20 procent. Nejmenší podíl platných hlasů pak strana získala v periferních částech Středočeského kraje.

Výrazný propad ve volebních preferencích znamenaly volby v roce 2017 (viz Obrázek 47), což je patrné i v případě Středočeského kraje. Ve většině obcí totiž strana nezískala ani 5 procent platných hlasů. Výjimkou jsou obce v okolí hl. m. Prahy, kde strana zaznamenala okolo 10 procent.

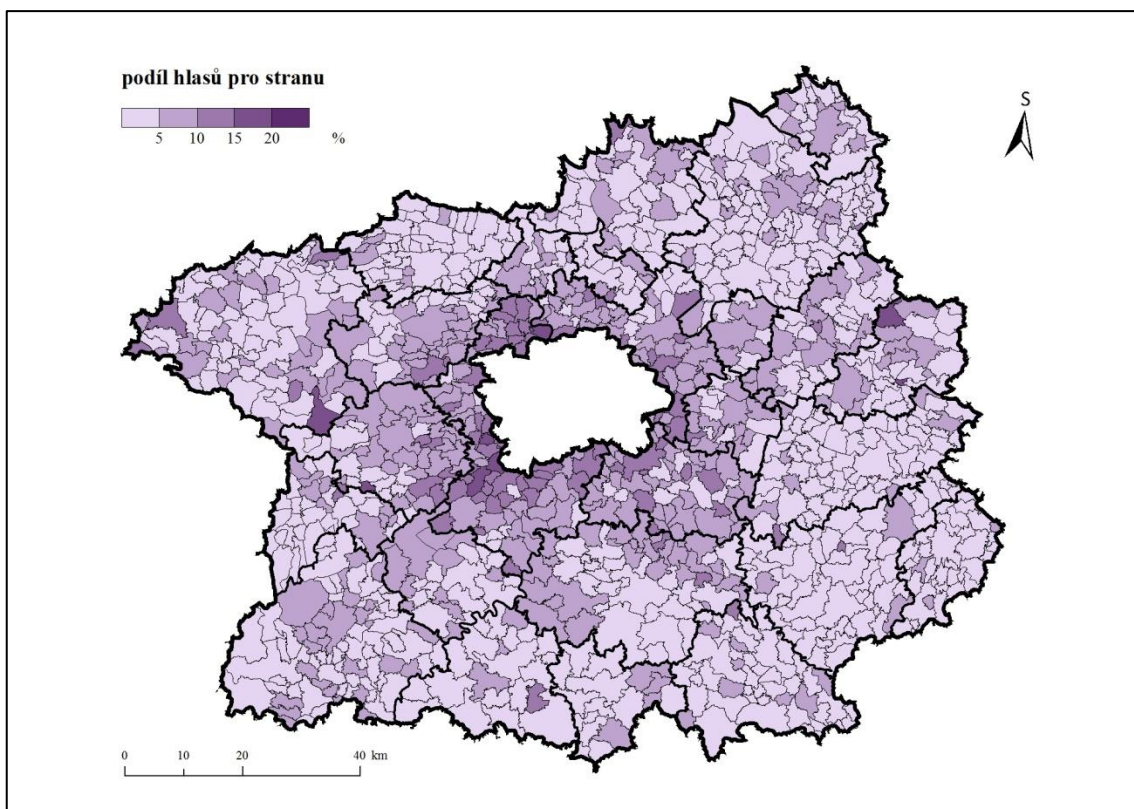
Obrázek 45: Volební zisk TOP 09 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

Obrázek 46: Volební zisk TOP 09 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

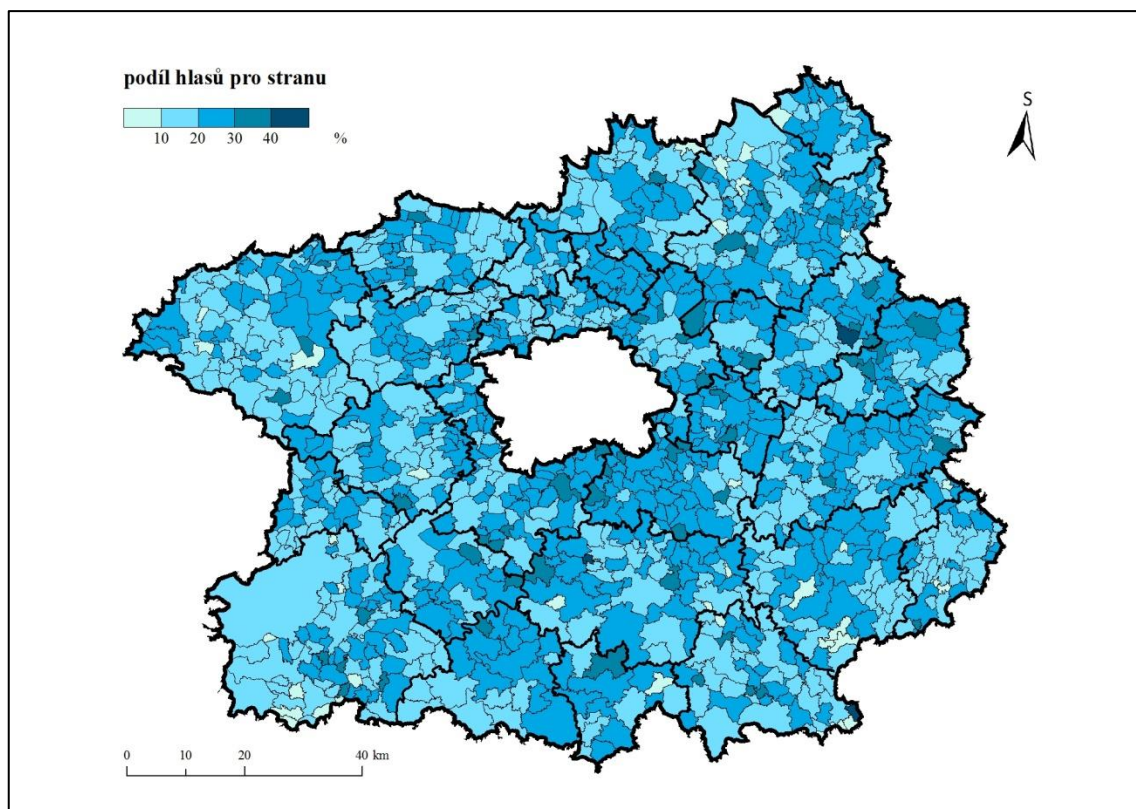

Obrázek 47: Volební zisk TOP 09 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

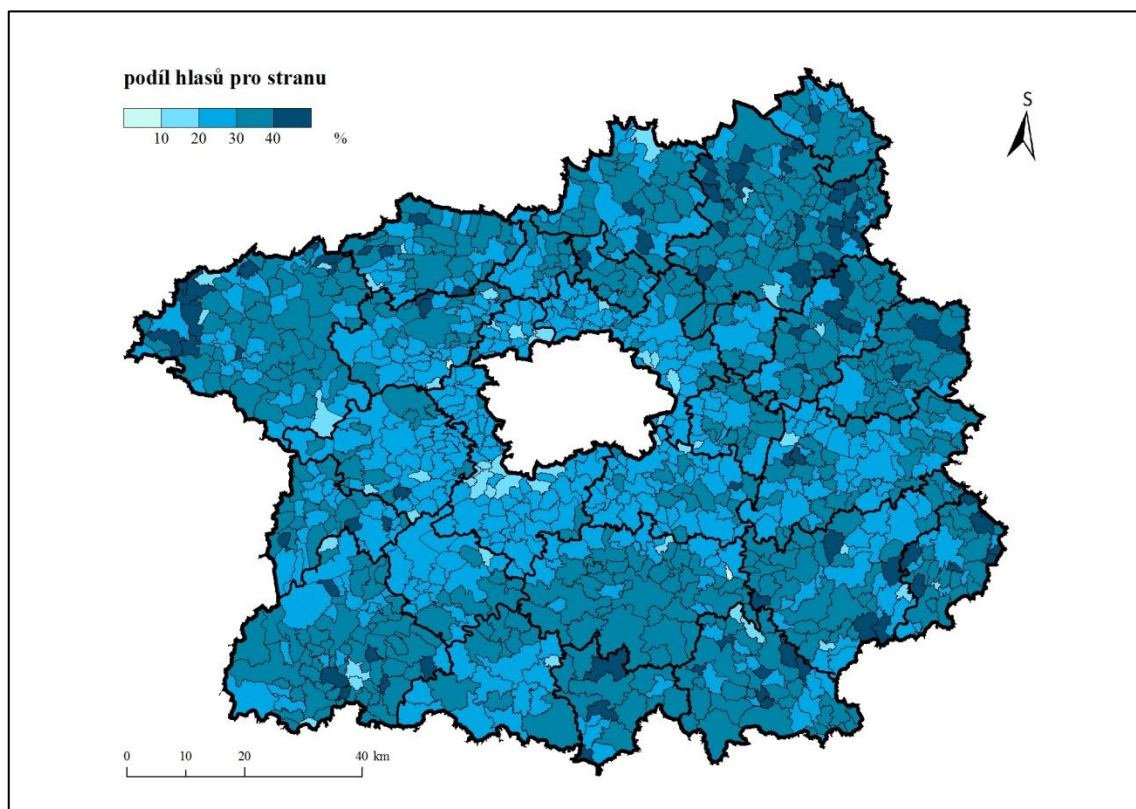
7.5.2 Volební podpora ANO 2011

Politické hnutí ANO je považováno za centristické hnutí, což je patrné i z volebních výsledků v letech 2013 a 2017. Zatímco ve volbách v roce 2013 (viz Obrázek 48) získalo největší podíl hlasů v obcích v okolí hl. m. Prahy a ve středně velkých městech, tedy v regionech, které tradičně podporují spíše pravicové strany; tak ve volbách v roce 2017 (viz Obrázek 49) získalo největší podíl hlasů v periferiích Středočeského kraje, tedy v regionech tradičně podporující spíše levicové strany.

Obrázek 48: Volební zisk ANO 2011 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

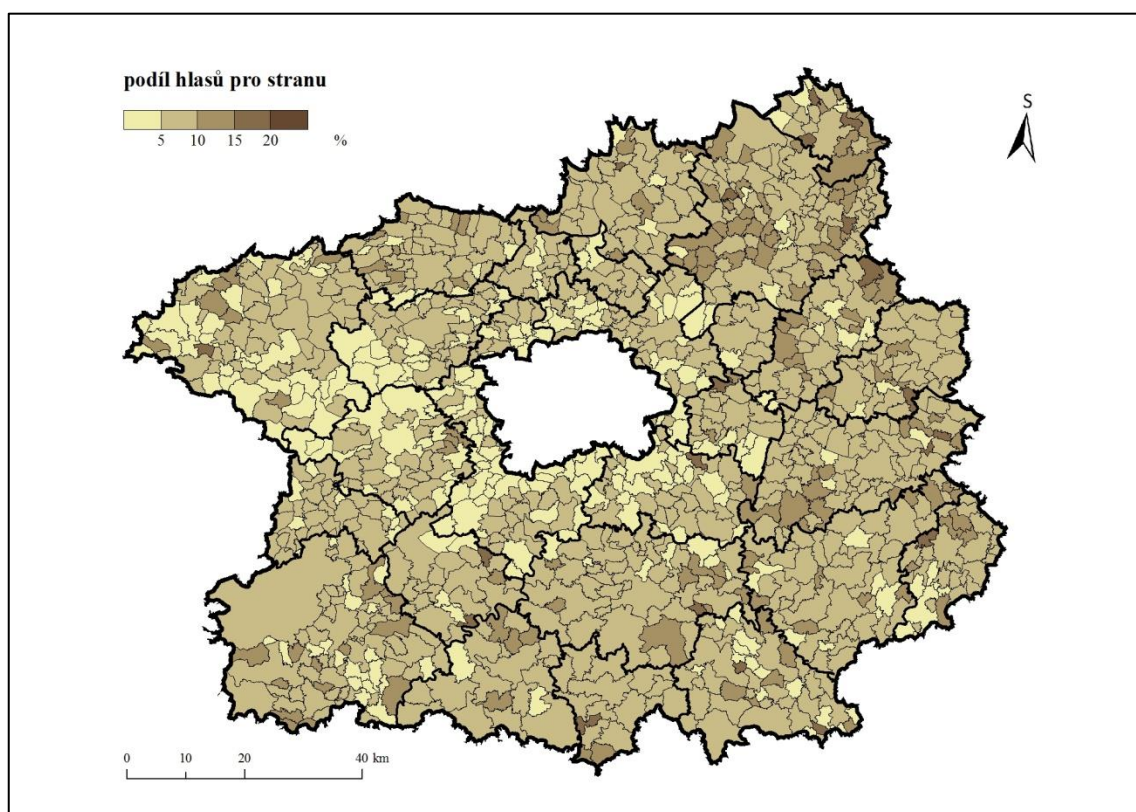

Obrázek 49: Volební zisk ANO 2011 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

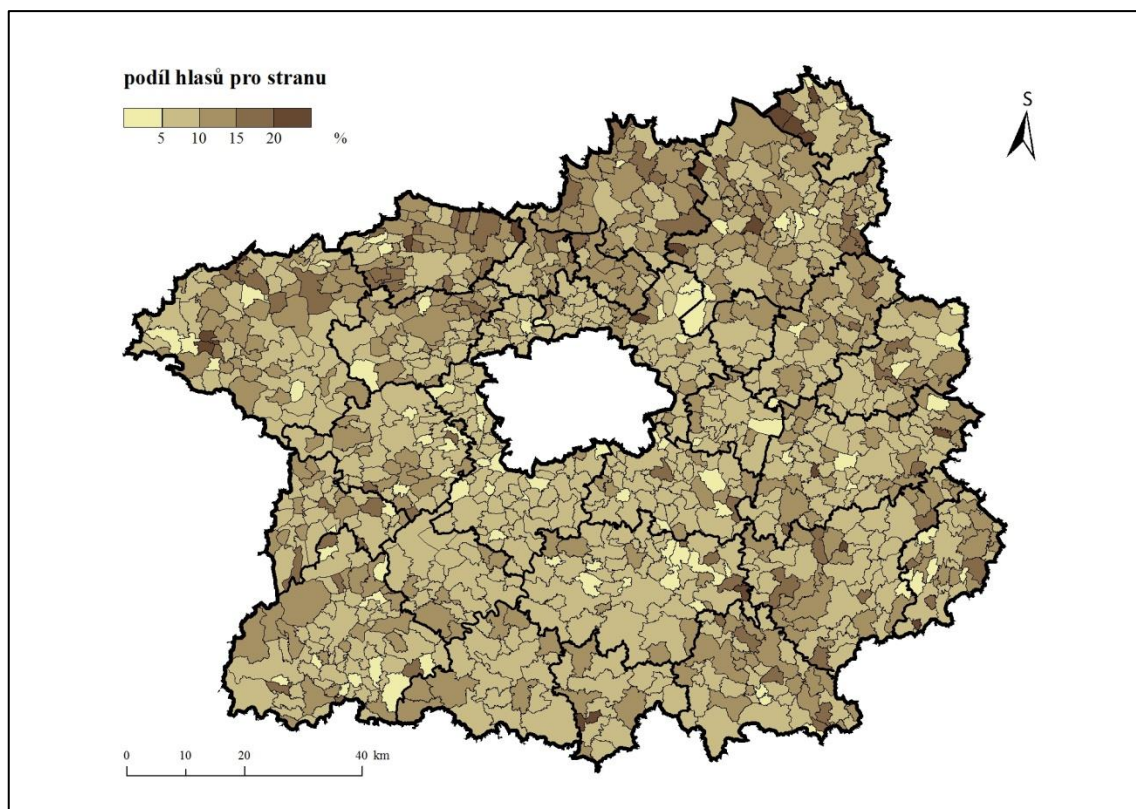
7.5.3 Volební podpora Úsvitu/SPD

Politická hnutí Úsvit a SPD, tedy hnutí spojená s osobou Tomia Okamury, se opírají především o venkovské oblasti Středočeského kraje, což je patrné z voleb v roce 2013 a 2017 (viz Obrázek 50 a 51). Největší podíl platných hlasů získala hnutí především v okrajových částech Středočeského kraje, a to v SO ORP Mnichovo Hradiště, Mělník, Čáslav nebo Slaný. Ve většině obcí Středočeského kraje se pohyboval volební zisk hnutí okolo 10 procent platných hlasů. Nejmenší podíl platných hlasů získala strana v okolí hl. m. Prahy.

Obrázek 50: Volební zisk Úsvitu ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

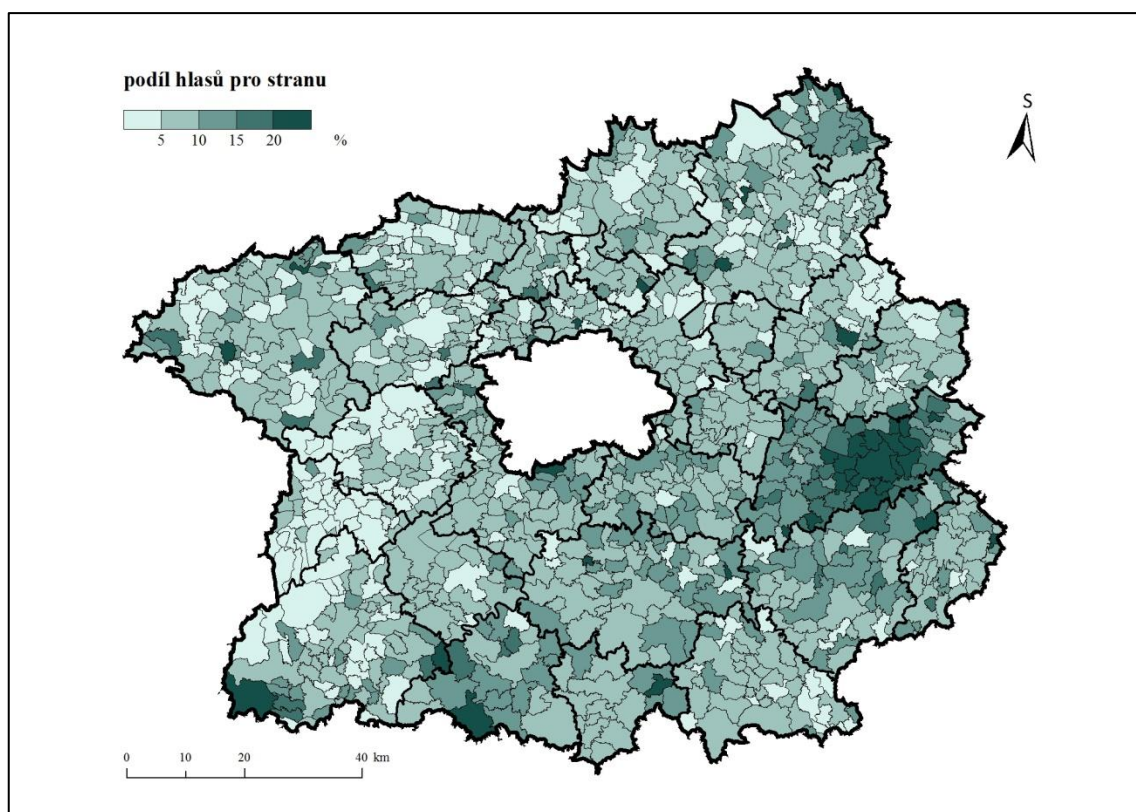

Obrázek 51: Volební zisk SPD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

7.5.4 Volební podpora STAN

Politické hnutí STAN kandidovalo do Poslanecké sněmovny poprvé samostatně ve volbách v roce 2017 (viz Obrázek 52). V rámci Středočeského kraje získalo toto hnutí nadprůměrný podíl (více než 8 %) platných hlasů oproti celostátnímu výsledku. V SO ORP Kolín získalo hnutí více než 20 procent platných hlasů a v samotném Kolíně získalo hnutí dokonce 27,07 procent platných hlasů, tedy jen o dvě setiny platných hlasů méně než vítězné hnutí ANO. Tento výsledek je pravděpodobně spojen s tzv. efektem kandidáta. Tímto kandidátem byl ve volbách v roce 2017 kolínský starosta Vít Rakušan, první místopředseda hnutí STAN. Naopak nejmenší podíl platných hlasů získalo hnutí v SO ORP Beroun a Hořovice.

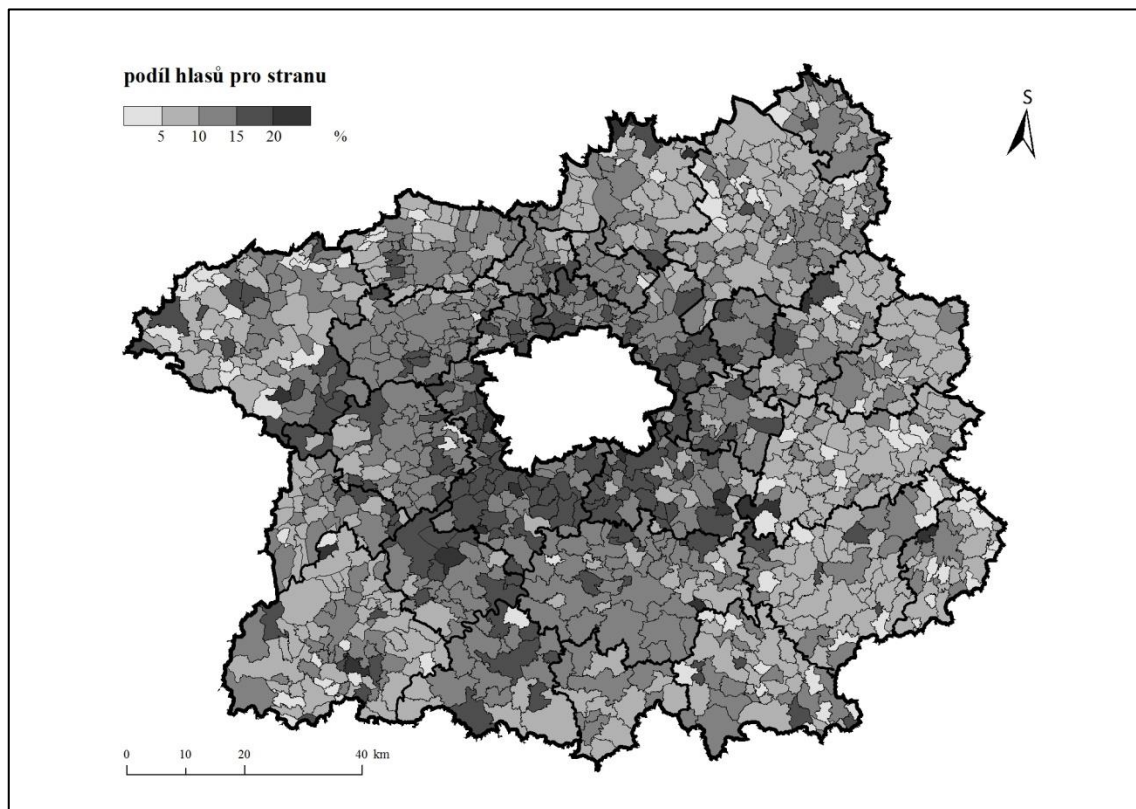

Obrázek 52: Volební zisk STAN ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

7.5.5 Volební podpora Pirátů

Česká pirátská strana ve volbách 2017 poprvé překročila uzavírací klauzuli a to o více než 5 procent, což je patrné i v případě Středočeského kraje (viz Obrázek 53). Ve většině obcí totiž strana získala více než 10 procent platných hlasů. V obcích ležících v okolí hl. m. Prahy získala strana dokonce více než 15 procent platných hlasů. Nejmenší podporu strana zaznamenala především na východě Středočeského kraje, konkrétně pak v SO ORP Kolín, Kutná Hora a Poděbrady, kde získala do 10 procent hlasů.

Obrázek 53: Volební zisk Pirátů ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017

Zdroj dat: Český statistický úřad, ArcČR 500

8 PODMÍNĚNOST VOLEBNÍHO CHOVÁNÍ

V předchozí kapitole jsme si ukázali, ve kterých částech Středočeského kraje lidé volí daný politický subjekt. V této kapitole se zaměříme na podmíněnost volebního chování, tedy na vztah volebních výsledků politických subjektů a strukturálně-kontextovou charakteristikou obyvatelstva Středočeského kraje. Asociaci volebních výsledků a nezávisle proměnných, které jsme si zvolili v kapitole 4, si znázorníme u čtyř námi zvolených stran.

8.1 VOLEBNÍ POTENCIÁL ČSSD

Podíváme-li se na Obrázek 54, zjistíme, že všechny zvolené nezávisle proměnné jsou statisticky významné (* u hodnoty koeficientu).

Středně silnou pozitivní korelaci vidíme u nezávisle proměnných *podíl lidí se základním vzděláním* (0,36) a *index stáří* (0,35). Slabou pozitivní korelaci pak vidíme u nezávisle proměnných *primér* (0,25), *sekundér* (0,22) a *podíl nezaměstnaných* (0,19). To znamená, že v obcích, kde žijí lidé staršího věku nebo lidé se základním vzděláním, je větší pravděpodobnost, že ČSSD získá značný podíl platných hlasů. Podobně je tomu i u dalších tří nezávisle proměnných. Lidé žijící ve venkovských oblastech nebo lidé zaměstnaní v sekundárním sektoru našeho hospodářství inklinují k volbě ČSSD. Významnou oporou ČSSD jsou také nezaměstnaní. Poslední nezávisle proměnnou strukturálního charakteru, která má pozitivní vliv na volební výsledek ČSSD je *podíl katolíků* (0,06) Tato proměnná je však u volby ČSSD upozaděna již zmíněnými ukazateli.

Jedinou nezávisle proměnnou kontextového charakteru, která pozitivně koreluje s volebním výsledkem ČSSD, je pak *angažovanost obyvatelstva* (0,12). Můžeme tedy říct, že v obcích, kde se lidé více zapojují do společenského a politického života, je větší inklinace k volbě ČSSD.

Pět z nezávisle proměnných, které jsme zahrnuli do naší analýzy, pak mají na volební úspěch ČSSD negativní vliv, resp. tyto proměnné negativně korelují s volebními výsledky ČSSD. Tři z proměnných, konkrétně *velikost obce* (-0,18), *tradičnost* (-0,23) a *rozvinutost obce* (-0,31) jsou kontextového charakteru. To znamená, že úspěch ČSSD je pravděpodobnější v menších a méně rozvinutých obcích. Podobně je

tomu u obcí, ze kterých se obyvatelé stěhují, tj. v obcích kde je negativní migrační saldo.

Poslední dvě nezávisle proměnné, které negativně korelují s volebními výsledky ČSSD, jsou strukturálního charakteru. Středně silnou negativní korelaci můžeme spatřit u *podílu lidí s vysokoškolským vzděláním* (-0,43) a *podílu podnikatelů* (-0,46) žijících v obci. To znamená, že v obcích, kde je obyvatelstvo více vzdělané a podnikavější, je potenciál volebního úspěchu ČSSD menší.

	CSSD_p~1
CSSD_podil	1.0000
podlnezame~h	0.1897*
podlpodnik~C	-0.4648*
podlsekundru	0.2224*
podlprimru	0.2513*
podlkatolku	0.0654*
podlZ	0.3646*
podlV	-0.4332*
INDEXSTR	0.3524*
log_obyvat~e	-0.1808*
volebnecast~1	0.1197*
bytyna1000~v	-0.3063*
saldoobyva~1	-0.2273*

Obrázek 54: Korelační matice podílu hlasů ČSSD a vysvětlujících proměnných

Zdroj: Vytvořeno autorem, zpracováno v programu STATA

Shrňme-li volební potenciál ČSSD, pak tato strana má větší podporu v obyvatelstvu žijícím v menších obcích, s nižším vzděláním a zaměstnaných v primárním a sekundárním sektoru národního hospodářství.

8.2 *VOLEBNÍ POTENCIÁL KDU-ČSL*

Podíváme-li se na Obrázek 55, zjistíme, že pouze pět ze zvolených nezávisle proměnných jsou statisticky významné.

Silný pozitivní korelační vztah můžeme vidět u *podílu katolíků* (0,73). To znamená, že v obcích, kde žijí lidé římskokatolického vyznání, je volební potenciál KDU-ČSL značný. Slabou pozitivní korelaci pak můžeme spatřit u dvou proměnných strukturálního charakteru, konkrétně pak *primér* (0,29) a *index stáří* (0,15). To znamená, že v zemědělských oblastech a obcích, kde žijí starší lidé, je větší pravděpodobnost volebního úspěchu KDU-ČSL.

Jedinou nezávisle proměnnou kontextového charakteru, která pozitivně koreluje s volebním úspěchem KDU-ČSL je *angažovanost obyvatelstva* (0,20). To znamená, že existuje slabá asociace mezi volebním úspěchem KDU-ČSL a obcemi, kde žijí lidé, kteří se častěji zapojují do společenského a politického života.

Další nezávisle proměnnou kontextového charakteru, která koreluje s volebním úspěchem KDU-ČSL je *velikost obce* (-0,10). U této proměnné je však negativní korelační vztah; to znamená, že volební potenciál KDU-ČSL je spíše v menších obcích.

Zbylé proměnné nejsou statistické významné na 5% hladině významnosti. To však neznamena, že u nich nemůžeme vidět určitou tendenci volebního potenciálu KDU-ČSL. Např. u proměnných strukturálního charakteru *podíl lidí se základním vzděláním* (0,04) a *podíl lidí s vysokoškolským vzděláním* (0,03) můžeme vidět slabý pozitivní vztah. Stejně tomu je u nezávisle proměnné *podíl podnikatelů* (0,05). Můžeme tedy říct, že mírný volební potenciál KDU-ČSL je také v obcích, kde žijí obyvatelé z podnikatelských kruhů, lidé se základním nebo naopak vysokoškolským vzděláním.

Slabý negativní vztah můžeme vidět u proměnných *podíl nezaměstnaných* (-0,02) a *rozvinutost obce* (-0,03). Zajímavým ukazatelem je pak *tradičnost* (0,01) obce. Tradičnost nám v tomto případě naznačuje, že v obcích, kde se udržují tradiční hodnoty a migrační saldo je téměř nulové, je silný volební potenciál KDU-ČSL.

	KDU_po~1
KDU_podil	1.0000
podlnezame~h	-0.0230
podlpodnik~C	0.0549
podlsekundru	-0.0060
podlprimru	0.2954*
podlkatolku	0.7256*
podlZ	0.0440
podlV	0.0297
INDEXSTR	0.1506*
log_obyvat~e	-0.1033*
volebnecast~1	0.2049*
bytyna1000~v	-0.0261
saldoobyva~1	0.0087

Obrázek 55: Korelační matice podílu hlasů KDU-ČSL a vysvětlujících proměnných

Zdroj: Vytvořeno autorem, zpracováno v programu STATA

Shrneme-li volební potenciál KDU-ČSL, pak tato strana má největší podporu v obyvatelstvu římskokatolického vyznání. Značnou podporu má tato strana také v

obyvatelstvu žijícím na venkově, zaměstnaném v primárním sektoru hospodářství a v obyvatelstvu staršího věku.

8.3 *VOLEBNÍ POTENCIÁL KSČM*

Podíváme-li se na Obrázek 56, zjistíme, že všechny zvolené nezávisle proměnné jsou statisticky významné.

U poloviny nezávisle proměnných můžeme spatřit pozitivní korelační vztah s volebním úspěchem KSČM. Středně silná pozitivní asociace existuje u strukturální proměnné *podíl lidí se základním vzděláním* (0,43). Slabý pozitivní korelační vztah můžeme spatřit hned u čtyř proměnných *podíl nezaměstnaných* (0,27), *index stáří* (0,15), *sekundér* (0,15) a *primér* (0,15). To znamená, že volební potenciál KSČM je vyšší v obcích, kde žijí lidé ekonomicky neaktivní nebo lidé zaměstnaní v primárním a sekundárním sektoru národního hospodářství.

Jedinou proměnnou kontextového charakteru, která pozitivně koreluje s volebním úspěchem KSČM, je *angažovanost obyvatelstva* (0,06). V obcích, kde žijí lidé, kteří se více zajímají o společenský a politický život, je tedy volební potenciál KSČM mírně pozitivní.

Další polovina nezávisle proměnných negativně koreluje s volebním úspěchem KSČM, přičemž tři z proměnných jsou strukturálního charakteru a další tři jsou charakteru kontextového. Středně silný negativní korelační vztah můžeme vidět u proměnných *podíl lidí s vysokoškolským vzděláním* (-0,50) a *podíl podnikatelů* (-0,44). Můžeme tedy říct, že v obcích, kde žijí lidé vzdělaní a podnikaví, je volební potenciál KSČM nepatrný. Slabý volební potenciál KSČM je také v obcích, kde žijí lidé římskokatolického vyznání, což nám ukazuje proměnná *podíl katolíků* (-0,11). Tento negativní vztah však není tak silný, jako u předchozích dvou ukazatelů.

Slabý negativní korelační vztah existuje také u třech proměnných kontextového charakteru. Konkrétně se jedná o proměnné *rozvinutost obce* (-0,26), *velikost obce* (-0,22) a *tradičnost* (-0,19). To znamená, volební potenciál KSČM je větší v menších obcích, méně rozvinutých obcích a v obcích, ze kterých se obyvatelstvo stěhuje pryč.

	KSCM_p~1
KSCM_podil	1.0000
podlnezame~h	0.2713*
podlpodnik~C	-0.4380*
podlsekundru	0.1507*
podlprimru	0.1218*
podlkatolku	-0.1112*
podlZ	0.4319*
podlV	-0.5030*
INDEXSTR	0.1502*
log_obyvat~e	-0.2180*
volebnecast~l	0.0617*
bytyna1000~v	-0.2607*
saldoobyva~l	-0.1955*

Obrázek 56: Korelační matice podílu hlasů KSČM a vysvětlujících proměnných

Zdroj: Vytvořeno autorem, zpracováno v programu STATA

Shrňme-li volební potenciál KSČM, pak tato strana má větší podporu v obyvatelstvu se základním vzděláním, zaměstnaných v primárním a sekundárním sektoru národního hospodářství a ve venkovských, méně rozvinutých obcích.

8.4 VOLEBNÍ POTENCIÁL ODS

Podíváme-li se na Obrázek 57, zjistíme, že všechny zvolené nezávisle proměnné jsou statisticky významné.

Pouze u pěti nezávisle proměnných můžeme vidět pozitivní asociaci s volebním úspěchem ODS. Středně silný korelační vztah vidíme u proměnné *podíl lidí s vysokoškolským vzděláním* (0,36). To znamená, že v obcích, kde žijí vzdělaní lidé, existuje větší inklinace k volbě ODS. Téměř stejných hodnot pak nabývá proměnná *podíl podnikatelů* (0,30). To naznačuje, že v obcích, kde žijí zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné, je větší pravděpodobnost volby ODS.

Další tři proměnné se slabým pozitivním korelačním vztahem k volebnímu potenciálu ODS jsou kontextového charakteru. Konkrétně se jedná o *rozvinutost obce* (0,18), *velikost obce* (0,14) a *tradičnost* (0,13). To znamená, že volební potenciál je větší v lidnatějších a rozvinutějších obcích. Stejně tak tomu je v obcích, které se vyznačují kladným migračním saldem, tedy v obcích, do kterých se obyvatelstvo spíše stěhuje.

Zbýlých sedm proměnných pak s volebním úspěchem ODS koreluje negativně, přičemž šest je strukturálního charakteru. Středně silnou negativní korelaci můžeme vidět u proměnné *podíl lidí se základním vzděláním* (-0,30). Slabá negativní korelace existuje u proměnných *podíl nezaměstnaných* (-0,22), *primér* (-0,17), *index stáří* (-0,12), *sekundér* (-0,11) a *podíl katolíků* (-0,10). To znamená, že volební potenciál ODS je menší u lidí nezaměstnaných a lidí pracujících v primárním a sekundárním sektoru národního hospodářství. Podobně je tomu u obcí, kde žijí starší obyvatelé a lidé římskokatolického vyznání.

Jedinou proměnnou kontextového charakteru, která negativně koreluje s volebním úspěchem ODS je *angažovanost obyvatelstva* (-0,07). To znamená, že v obcích, kde není tak rozvinutý společenský a politický život, je vyšší pravděpodobnost volby ODS.

	ODS_po~1
ODS_podil	1.0000
podlnezame~h	-0.2205*
podlpodnik~C	0.2966*
podlsekundru	-0.1108*
podlprimru	-0.1689*
podlkatolku	-0.0974*
podlZ	-0.3003*
podlV	0.3633*
INDEXSTR	-0.1216*
log_obyvat~e	0.1395*
volebnecast~1	-0.0736*
bytyna1000~v	0.1780*
saldoobyva~1	0.1250*

Obrázek 57: Korelační matice podílu hlasů ODS a vysvětlujících proměnných

Zdroj: Vytvořeno autorem, zpracováno v programu STATA

Shrneme-li volební potenciál ODS, pak tato strana má největší podporu v obyvatelstvu s vysokoškolským vzděláním a u podnikatelů. Dále má OD volební podporu také ve větších obcích, které se rozvíjí ekonomicky a v obcích, kam si lidé stěhují.

9 ZÁVĚR

V této práci jsme se věnovali volební podpoře při volbách do dolní komory zákonodárného shromáždění Parlamentu České republiky. Ke splnění cílů této práce jsme si určili několik výzkumných otázek. Při analýze volebních výsledků jsme zjistili, že existují regionální rozdíly ve volební podpoře jednotlivých politických subjektů. K tomuto výsledku jsme dospěli v kapitole 7. V této kapitole jsme také zjistili, v jakých částech Středočeského kraje se politické subjekty těší nadprůměrné podpoře a naopak.

Podíváme-li se na volební podporu ČSSD, pak zjistíme, že tuto stranu volí obyvatelstvo napříč celým Středočeským krajem. Do jádra volební podpory ČSSD patří především obce sousedící s Krajem Vysočina, Ústeckým krajem a Karlovarským krajem. Naopak v okolí hlavního města Prahy, leží většina obcí, které ani v jednom volebním roce nespádaly do území volební podpory. Obce v této části regionu totiž inklinují k volbě ODS. Téměř všechny obce spadaly alespoň v jednom volebním roce do území volební podpory této strany. Většina z nich pak tvoří její jádro volební podpory. Z těchto poznatků můžeme potvrdit, že politické strany ČSSD a ODS jsou v opozici. Podíváme-li se na volební podporu KSČM, pak zjistíme, že velké podpoře se těší v okrajových částech Středočeského kraje. Největší volební podporu KSČM vyjadřují obce v severozápadní části regionu, tedy v části, která sousedí s Karlovarským krajem a především s Ústeckým krajem. Do jádra volební podpory této strany patří obce ze zmíněné části zájmového území a několik obcí na východě regionu. Naopak nejmenší úspěch ve všech volbách zaznamenala strana v obcích v okolí hlavního města Prahy a na jihu Středočeského kraje. V jižní části regionu se totiž velké oblibě těší KDU-ČSL. V každém volebním roce spadaly obce na jihu regionu do území volební podpory. Většina z nich pak tvoří jádro územní podpory. Naopak v ostatních částech Středočeského kraje zaznamenává strana podprůměrnou podporu. Výjimkou byly volby v roce 2002, kdy KDU-ČSL kandidovala v koalici s US-DEU. V těchto volbách totiž získala koalice značnou část hlasů napříč Středočeským krajem, včetně obcí v okolí hlavního města Prahy.

Dále jsme zjistili, že volební podpora jednotlivých politických subjektů se v průběhu sledovaného období mění. Podíváme-li se na změnu volební podpory u ČSSD, pak zjistíme, že oblíbenost této strany byla v roce 1992 nejnižší. Od roku 1992 do roku 2002 stoupala k více než třiceti procentům. Od roku 2006 pak volební podpora této

strany klesá až k současnému stavu, kdy ve Středočeském kraji získala necelých osm procent. Obdobný trend můžeme sledovat u KDU-ČSL, která zaznamenala největší úspěch v roce 2002, kdy kandidovala v koalici s US-DEU. Volební podpora této strany stoupala podobně jako u ČSSD od roku 1992 až k již zmíněným volbám v roce 2002. Naopak v roce 2010 zaznamenala strana nejhorší výsledek za celé sledované období, a to pouhá dvě procenta platných hlasů. V posledních dvou volbách pak podpora KDU-ČSL mírně stoupla, ale zdaleka nedosahuje úspěchu v roce 1998 nebo 2002. Podíváme-li se na vývoj volební podpory u ODS, pak zjistíme, že tato strana se dlouhodobě ve Středočeském kraji těší nadprůměrné podpoře. V prvních čtyřech volbách námi sledovaného období vždy získala ODS okolo třiceti procent platných hlasů. Největším úspěchem byly pro tuto stranu volby v roce 2006, kdy získala necelých čtyřicet procent. O sedm let později pak získala ODS necelých devět procent, což byl nejhorší výsledek vůbec. V posledních volbách, tedy v roce 2017 se volební podpora ODS mírně zvýšila, a to na více než dvanáct procent. U strany KSČM volební podpora výrazně kolísá. Lepšího volebního výsledku vždy dosáhla jednou za tři volební období, konkrétně pak v letech 1992, 2002 a 2013. V těchto volbách získala strana od čtrnácti do devatenácti procent platných hlasů. Naopak ve zbývajících volbách nedosahoval volební výsledek KSČM ani dvanácti procent. Zcela největší neúspěch zaznamenala strana v posledních volbách v roce 2017, kdy získala pouhých sedm procent platných hlasů.

Podíváme-li se na vývoj volební podpory jednotlivých politických stran v prostoru, pak zjistíme, že se téměř nemění. Ve Středočeském kraji existují skupiny obcí, které tradičně podporují určitou stranu více a jinou méně. Jedinou výjimkou byla volební podpora KDU-ČSL v roce 2002. V těchto volbách totiž získala značný podíl hlasů nejen na jihu regionu, ale také v obcích v okolí hlavního města Prahy a ve středně velkých okresních městech Středočeského kraje. Tento fakt můžeme přisoudit existenci koalice s US-DEU, kterou volilo liberálně orientované obyvatelstvo. Jiné významné prostorové změny jsme ve sledovaném období nezaznamenali.

V kapitole 5 a 6 jsme pak pracovali s volebními výsledky za celou Českou republiku a za Středočeský kraj. Zjistili jsme tak, že ODS se ve Středočeském kraji těší nadprůměrné podpoře až o několik procentních bodů ve všech volbách. ČSSD také získává v námi sledovaném regionu nadprůměrný podíl platných hlasů. Jedná se však o menší rozdíl oproti ODS. Naopak podprůměrný podíl platných hlasů získává KSČM.

Největší rozdíl však můžeme sledovat u KDU-ČSL, která ve Středočeském kraji vždy získává až o tři procentní body méně, než v případě celostátních výsledků.

Dále jsme také zkoumali, zda existuje souvislost mezi volebním chováním a sociodemografickou strukturou obyvatelstva, resp. prostředním, ve kterém voliči žijí. K tomu jsme využili korelační analýzu, která zkoumá vztah mezi dvěma ukazateli. Zjistili jsme tak, že větší či menší vztah mezi volebním chováním a sociodemografickou strukturou obyvatelstva existuje. V obcích, kde žije větší podíl nezaměstnaných lidí, je volební podpora KSČM a ČSSD větší. Naopak v těchto obcích je volební potenciál ODS značně nižší. Přesným opakem jsou pak obce, kde žijí zaměstnavatelé a osoby samostatně výdělečně činné. V těchto obcích se velké oblibě těší ODS a voliči KSČM a ČSSD tam téměř absentují. Dále jsme zjistili, že v obcích, které se vyznačují vysokou zaměstnaností v sekundě, inklinuje obyvatelstvo k volbě ČSSD, potažmo KSČM. Obce, kde žijí lidé zaměstnaní v priměru, pak nejvíce inklinují k volbě KDU-ČSL nebo ČSSD. Naopak volební potenciál ODS v těchto obcích je podstatně nižší. Obce s obyvateli vyznávajícími římské katolictví nejvíce podporují KDU-ČSL. Mírně pozitivní vztah mají tyto obce k volbě ČSSD. Naopak mírně negativní vztah mají tyto obce k volbě ODS a především KSČM. Významným ukazatelem při volební podpoře je také vzdělání obyvatelstva. V obcích, kde žije obyvatelstvo převážně se základním vzděláním, existuje vysoká volební podpora ČSSD a především KSČM. Naopak nejméně v těchto obcích inklinuje obyvatelstvo k volbě ODS. Přesným opakem jsou obce, kde žije obyvatelstvo s vysokoškolským vzděláním. V těchto obcích se nejvíce volí ODS nebo KDU-ČSL. Podíváme-li se na ukazatel věku, pak zjistíme, že obce s převážně starším obyvatelstvem nejvíce volí ČSSD; o něco méně pak KDU-ČSL a KSČM. V těchto obcích je volební podpora ODS výrazně menší.

Zjistili jsme také, že existuje vztah i mezi volebním chováním a prostředním, ve kterém voliči žijí. Obyvatelstvo žijící ve větších obcích inklinuje k volbě ODS. Naopak v menších obcích pak obyvatelstvo volí více KDU-ČSL, ČSSD a především KSČM. Podobný trend můžeme vidět v obcích, které jsou ekonomicky rozvinuté. Tyto obce inklinují nejvíce k volbě ODS. Naopak obyvatelstvo v nejméně rozvinutých obcích volí KSČM a ČSSD. Dále jsme zjistili, že v obcích se společensky a politicky angažovaným obyvatelstvem se nejvíce volí KDU-ČSL nebo ČSSD. Naopak nejmenší volební potenciál v těchto obcích zaznamenává ODS. Posledním ukazatelem je pak tradičnost obcí. Obce, kam se lidé spíše stěhují, inklinují k volbě ODS. Naopak obce, odkud se

lidé stěhují, inklinují k volbě KSČM a ČSSD. Obce vyznačující se tradičností pak nejvíce volí KDU-ČSL.

Shrneme-li výše uvedené poznatky, pak můžeme říct, že struktura obyvatelstva a prostředí, ve kterém žije, hraje významnou roli při volbě politického subjektu.

10 SUMMARY

The diploma thesis deals with the results of elections to the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic from 1992 to 2017. The theoretical part describes the elections, the electoral system, electoral behavior and electoral geography. The work is based on theoretical knowledge of Czech and foreign authors.

The practical part of the thesis describes the results of elections in the Czech Republic and Central Bohemian region. These results are compared with each other. Diploma thesis deals with the development of the electoral support of the largest political parties in the Czech Republic, namely ČSSD, KDU-ČSL, KSČM and ODS. There are maps in this work that show in which parts of the Central Bohemian region a certain political party is voted. Space and time change of election support is shown by map views.

The thesis deals with the relationship between population structure and electoral behavior. It also deals with the relationship between electoral behavior and the environment in which voters live. This relationship is described by correlation analysis.

SEZNAM ZKRATEK

ZKRATKY POLITICKÝCH SUBJEKTŮ

ANO	ANO 2011
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
HSD-SMS	Hnutí za samosprávnou demokracii – Společnost pro Moravu a Slezsko
KDS	Křesťanskodemokratická strana
KDU-ČSL	Křesťanská demokratická unie – Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LSU	Liberálně sociální unie
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
Piráti	Česká pirátská strana
SPD	Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura
SPR-RSČ	Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa
STAN	Starostové a nezávislí
SZ	Strana zelených
TOP 09	Tradice, Odpovědnost, Prosperita 2009
US	Unie svobody
US-DEU	Unie svobody – Demokratická unie
Úsvit	Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury
VV	Věci veřejné

OSTATNÍ ZKRATKY

ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
hl. m.	hlavní město
kol.	kolektiv
mil.	milion
např.	například
obyv.	obyvatel
ORP	obec s rozšířenou působností
PČR	Parlament České republiky
PS PCŘ	Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky
resp.	respektive
SO	správní obvod
tj.	to jest
tzv.	takzvaně

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Podíl hlasů pro politické subjekty ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017	34
Obrázek 2: Administrativní členění Středočeského kraje k 1. 1. 2017	36
Obrázek 3: Podíl hlasů pro politické subjekty ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj	39
Obrázek 4: Přidělené mandáty politickým subjektům ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj	40
Obrázek 5: Vývoj volebních výsledků ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj	41
Obrázek 6: Volební zisk ČSSD ve volbách do České národní rady v roce 1992	42
Obrázek 7: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996	43
Obrázek 8: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998	44
Obrázek 9: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002	45
Obrázek 10: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006	45
Obrázek 11: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010	46
Obrázek 12: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	47
Obrázek 13: Volební zisk ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	48
Obrázek 14: Území volební podpory ČSSD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017	48
Obrázek 15: Vývoj volebních výsledků KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj	49
Obrázek 16: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do České národní rady v roce 1992	50
Obrázek 17: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996	51
Obrázek 18: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998	51
Obrázek 19: Volební zisk koalice KDU-ČSL a US-DEU ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002	52
Obrázek 20: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006	53
Obrázek 21: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010	54
Obrázek 22: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	55
Obrázek 23: Volební zisk KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	55
Obrázek 24: Území volební podpory KDU-ČSL ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017	56
Obrázek 25: Vývoj volebních výsledků KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj	57
Obrázek 26: Volební zisk KSČM ve volbách do České národní rady v roce 1992	58
Obrázek 27: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996	59
Obrázek 28: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998	59
Obrázek 29: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002	60
Obrázek 30: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006	61
Obrázek 31: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010	61
Obrázek 32: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	62
Obrázek 33: Volební zisk KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	63
Obrázek 34: Území volební podpory KSČM ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017	63
Obrázek 35: Vývoj volebních výsledků ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v letech 1992, 1996, 1998, 2002, 2006, 2010, 2013 a 2017 za Středočeský kraj	64
Obrázek 36: Volební zisk ODS ve volbách do České národní rady v roce 1992	65
Obrázek 37: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1996	66
Obrázek 38: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 1998	67
Obrázek 39: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2002	67
Obrázek 40: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2006	68

Obrázek 41: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010	69
Obrázek 42: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	70
Obrázek 43: Volební zisk ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	71
Obrázek 44: Území volební podpory ODS ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v letech 1992 až 2017	71
Obrázek 45: Volební zisk TOP 09 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2010	73
Obrázek 46: Volební zisk TOP 09 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	73
Obrázek 47: Volební zisk TOP 09 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	74
Obrázek 48: Volební zisk ANO 2011 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	75
Obrázek 49: Volební zisk ANO 2011 ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	75
Obrázek 50: Volební zisk Úsvitu ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2013	76
Obrázek 51: Volební zisk SPD ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017.....	77
Obrázek 52: Volební zisk STAN ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017.....	78
Obrázek 53: Volební zisk Pirátů ve volbách do Poslanecké sněmovny PČR v roce 2017	79
Obrázek 54: Korelační matice podílu hlasů ČSSD a vysvětlujících proměnných	81
Obrázek 55: Korelační matice podílu hlasů KDU-ČSL a vysvětlujících proměnných	82
Obrázek 56: Korelační matice podílu hlasů KSČM a vysvětlujících proměnných	84
Obrázek 57: Korelační matice podílu hlasů ODS a vysvětlujících proměnných	85

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Základní údaje o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR od roku 1992	33
Tabulka 2: Vybraná statistická „nej“ v roce 2016	37
Tabulka 3: Základní údaje o volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR od roku 1992 za Středočeský kraj.....	38

LITERATURA

1. ADAMS, Paul (2007): *Atlantic Reverberations : French Representations of an American Presidential Election*. Aldershot: Ashgate publishing. 240 s.
2. ANDERSON, Christopher, J. (2007): *The End of Economic Voting? Contingency Dilemmas and the Limits of Democratic Accountability*. Annual Review of Political Science, č. 10, s. 271–296.
3. ANTOSZEWSKI, Andrzej – HERBUT, Ryszard (1997): *Demokracje zachodnioeuropejskie : Analiza porównawcza*. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego. 348 s.
4. BLAŽEK, Jiří – KOSTELECKÝ, Tomáš (1991): *Geografická analýza výsledků parlamentních voleb v roce 1990*. Sborník České geografické společnosti, č. 1/96. s. 1-14
5. BERNARD, Josef – KOSTELECKÝ, Tomáš – ŠIMON, Martin (2014): *Existují prostorové kontextové vlivy na volební chování i v relativně nacionalizovaném stranickém systému? Příklad Česka*. Geografie č. 3/119. s. 240-258.
6. CABADA, Ladislav – KUBÁT, Michal a kol. (2002): *Úvod do studia politické vědy*. Praha: Eurolex Bohemia. 449 s.
7. CAMPBELL, Angus – CONVERSE, Philip, E. – MILLER, Warren, E. – STOKES, Donald (1960): *The American Voter*. New York: Wiley. 573 s.
8. CARMINES, Edward – STIMSON, James (1980): *The Two Faces of Issue Voting*. The American Political Science Review, č. 1/74. s. 78-91
9. CLARKE, Harold, D. a kol. (2009): *Performance Politics and the British Voter*. Cambridge: Cambridge University Press. 372 s.
10. COX, Gary, W. (1997): *Making Votes Count : Strategic Coordination in the World's Electoral Systems*. Cambridge: Cambridge University Press. 340 s.
11. COX, Kevin – LOW, Murray – ROBINSON, Jennifer (eds) (2008): *The SAGE Handbook of Political Geography*. London: SAGE Publications
12. DALTON, Russell, J. (2006): *Citizen Politics : Public Opinion and Political Parties in Advanced Industrial Democracies*. 4. vyd. Washington, DC: CQ Press. 349 s.
13. DENVER, David (2007): *Elections and voters in Britain*. 2. vyd. London: Palgrave Macmillan. 226 s.
14. DUCH, Raymond, M. – STEVENSON, Randy (2010): *The Global Economy, Competency, and the Economic Vote*. The Journal of Politics, č. 1/72. s. 105-123
15. DUVERGER, Maurice (1981): *Les partis politiques*. 10. vyd. Paris: A. Colin. 565 s.
16. EIJK, Cees van der – FRANKLIN Mark (2009): *Elections and Voters*. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 256 s.
17. EVANS, Jocelyn, A., J. (2004): *Voters and Voting : An Introduction*. London: Sage Publications. 219 s.
18. FŇUKAL, Miloš (2013): *Politická geografie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 80 s.
19. GENT, Wouter van – JANSEN, Elmar – SMITS, Joost (2014): *Right-wing Radical Populism in City and Suburbs : An Electoral Geography of the Partij Voor de Vrijheid in the Netherlands*. Urban Studies, č. 9/51. s. 1775-1794
20. HARMÁČEK, Jaromír (2015): *Základy aplikované statistiky*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. 141 s.
21. HECHTER, Michael (2004): *From Class to Culture*. The American Journal of Sociology, č. 2/110. s. 440-445
22. HEYWOOD, Andrew (2002): *Politics*. 2. vyd. London: Palgrave. 453 s.
23. HIGHTON, Benjamin (2010): *The Contextual Causes of Issue and Party Voting in American Presidential Elections*. Political Behavior, č. 4/32. s. 453-471
24. HLOUŠEK, Vít (2000): *Konfliktní linie v „postkomunistických“ systémech politických stran*. Politologický časopis, č. 4/7. s. 373-395
25. CHEN, Jowei – RODDEN, Jonathan (2013): *Unintentional Gerrymandering : Political Geography and Electoral Bias in Legislatures*. Quarterly Journal of Political Science, č. 3/8. s. 239-269
26. CHYTILEK, Roman – ŠEDO, Jakub – LEBEDA, Tomáš – ČALOUD, Dalibor (2009): *Volební systémy*. 4. vyd. Praha: Portál. 376 s.
27. JEHLÍČKA, Petr – SÝKORA, Luděk (1991): *Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920 – 1990)*. Sborník České geografické společnosti, č. 2/96. s. 81–95
28. JOHNSTON, Ron (1987): *Dealignment, volatility, and electoral geography*. Studies In Comparative International Development, č. 3/22. s. 3-25

29. JOHNSTON, Ron – GREGORY, Derek – PRATT, Gerladine – WATTS, Michael, J. – WHATMORE, Sarah (2009): *The Dictionary of Human Geography*. 5. vyd. Hoboken: Wiley. 1072 s.
30. JOHNSTON, Ron – PATTIE, Charles. – JOHNSTON, L. (1988): *The Role of Ecological Analysis in Electoral Geography : The Changing Pattern of Labour Voting in Great Britain 1983–1987*. Geografiska Annaler, č. 3/70. s. 307–324.
31. JOHNSTON, Ron – PATTIE, Charles (2006): *Putting Voters in Their Place : Geography and Elections in Great Britain*. New York: Oxford University Press. 336 s.
32. JOHNSTON, Ron – PATTIE, Charles (2008): *Place and Vote*. In: COX, Kevin – LOW, Murray – ROBINSON, Jeniffer (eds): *The SAGE Handbook of Political Geography*. London: SAGE Publications. s. 357–374
33. KLÍMA, Michal (1998): *Volby a politické strany v moderních demokraciích*. Praha: Radix. 275 s.
34. KNUTSEN, Oddbjorn (2001): *Social Class, Sector Employment, and Gender as Party Cleavages in the Scandinavian Countries : A Comparative Longitudinal Study, 1970–95*. Scandinavian Political Studies, č. 4/24. s. 311–350
35. KOSTELECKÝ, Tomáš (1992): *Volby '92 v České republice očima geografa : žádná velká překvapení*. Geografické rozhledy, č. 1/2. s. 4–6
36. KOSTELECKÝ, Tomáš (1993): *Volby očima geografa*. In: SÝKORA, Luděk (ed): *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy. s. 167–186
37. KOSTELECKÝ, Tomáš (2009): *Regionální rozdíly ve volebních výsledcích v České republice – parlamentní volby 1996–2006*. European Electoral Studies č. 2/4. s. 124–134.
38. KOSTELECKÝ, Tomáš – ČERMÁK, Daniel (2004): *Vliv teritoriálně specifických faktorů na formování politických orientací voličů*. Sociologický časopis, č. 4/40. s. 469–487
39. KOSTELECKÝ, Tomáš – MIKEŠOVÁ, Renáta – POLÁKOVÁ, Markéta – ČERMÁK, Daniel – BERNARD, Josef – ŠIMON, Martin (eds) (2015): *Geografie výsledků parlamentních voleb: prostorové vzorce volebního chování v Česku 1992–2013*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR
40. KOSTELECKÝ, Tomáš – STACHOVÁ, Jana – ČERMÁK, Daniel (2002): *Region a politika*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. 76 s.
41. KOSTELECKÝ, Tomáš a kol. (2014): *Koho volí Vaši sousedé? Prostorové vzorce volebního chování na území Česka od roku 1920 do roku 2006, jejich změny a možné příčiny*. Praha: Sociologické nakladatelství. 173 s.
42. KOUBA, Karel (2007): *Prostorová analýza českého stranického systému : Institucionalizace a prostorové režimy*. Sociologický časopis, č. 5/43, s. 1017–1037
43. KREJČÍ, Oskar (2006): *Nová kniha o volbách*. Praha: Professional Publishing. 481 s.
44. LEBEDA, Tomáš (2001): *Hlavní proměnné proporčních volebních systémů*. Sociologický časopis, č. 4/37. s. 425–448
45. LEBEDA, Tomáš (2003): *Vybrané dopady volební reformy*. In: LINEK, Lukáš – MRKLAS, Ladislav – SEIDLOVÁ, Adéla – SOKOL, Petr a kol. (eds): *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 149–159
46. LEBEDA, Tomáš (2004a): *Konečná podoba volebního systému pro Poslaneckou sněmovnu : Otazníky nad vynucenou úpravou z roku 2002*. In: NOVÁK, Miroslav – LEBEDA, Tomáš a kol. (eds): *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda u Pelhřimova: A. Čeněk. s. 231–249
47. LEBEDA, Tomáš (2004b): *Stručný přehled volebních systémů*. In: NOVÁK, Miroslav – LEBEDA, Tomáš a kol. (eds): *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání*. Dobrá Voda u Pelhřimova: A. Čeněk. s. 19–43
48. LEBEDA, Tomáš (2007): *Volební systém a voličské rozhodování*. In: LEBEDA, Tomáš – LINEK, Lukáš – LYONS, Pat – VLACHOVÁ, Klára a kol. (eds): *Volby a voliči 2006*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 15–35
49. LEBEDA, Tomáš – LINEK, Lukáš – LYONS, Pat – VLACHOVÁ, Klára a kol. (eds) (2007): *Volby a voliči 2006*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR
50. LIJPHART, Arend (1994): *Electoral Systems and Party Systems : A Study of Twenty-seven Democracies, 1945–1990*. New York: Oxford University Press. 209 s.
51. LIJPHART, Arend (2012): *Patterns of Democracy : Government Forms and Performance in Thirty-Six Countries*. 2. vyd. New Haven: Yale University Press. 368 s.

52. LINEK, Lukáš (2009): *Jak měřit stranickou identifikaci?* Data a výzkum - SDA Info, č. 2/3 s. 187-210
53. LINEK, Lukáš (2010a): *Zhodnocení valenční teorie volebního chování na základě otevřených otázek ohledně důvodů volební neúčasti.* Naše společnost. č. 2/8. s. 11-20
54. LINEK, Lukáš. (2010b): *Zrazení snu? Struktura a dynamika postojů k politickému režimu a jeho institucím a jejich důsledky.* Praha: Sociologické nakladatelství. 260 s.
55. LINEK, Lukáš (2013): *Dočasná stabilita? Volební podpora politických stran v České republice v letech 1990–2010.* Praha: Sociologické nakladatelství. 222 s.
56. LINEK, Lukáš – MRKLAS, Ladislav – SEIDLOVÁ, Adéla – SOKOL, Petr a kol. (eds) (2003): *Volby do Poslanecké sněmovny 2002.* Sociologický ústav Akademie věd ČR
57. LIPSET, Seymour, M. – ROKKAN, Stein (1967): *Cleavage Structures, Party Systems and Voter Alignments : An Introduction.* In: LIPSET, Seymour, M. – ROKKAN, Stein (eds): *Party Systems and Voter Alignments : Cross-National Perspectives.* New York: Free Press. s. 1-64
58. LIPSET, Seymour, M. – ROKKAN, Stein (eds) (1967): *Party Systems and Voter Alignments : Cross-National Perspectives.* New York: Free Press.
59. LYONS, Pat – LINEK, Lukáš (2007a): *Povaha a zdroje stranické identifikace.* In: LEBEDA, Tomáš – LINEK, Lukáš – LYONS, Pat – VLACHOVÁ, Klára a kol. (eds): *Volby a voliči 2006.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 147-175
60. LYONS, Pat – LINEK, Lukáš (2007b): *Tematické hlasování, vliv lídrů a stranictví ve volbách.* In LEBEDA, Tomáš – LINEK, Lukáš – LYONS, Pat – VLACHOVÁ, Klára a kol. (eds): *Volby a voliči 2006.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 177-202
61. MADLEŇÁK, Tibor (2010): *Hlavné trendy výskumu v súčasnej volebnej geografii.* Geografický časopis, č. 2/62. s. 127-145
62. MADLEŇÁK, Tibor (2012): *Regionálna diferenciácia volebného správania na Slovensku (1998 - 2010).* Bratislava: Veda. 232 s.
63. MCGOWIN, Daniel (2011): *Place, Identity, and Taiwan's Presidential Elections, 1996–2008.* In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography.* Farnham: Ashgate Publishing. s. 97-116
64. MIKEŠOVÁ, Renáta – ŠIMON, Martin (2015): *Teorie ekonomického hlasování a její souvislosti s prostorovými vzorci volebního chování.* In: KOSTELECKÝ, Tomáš – MIKEŠOVÁ, Renáta – POLÁKOVÁ, Markéta – ČERMÁK, Daniel – BERNARD, Josef – ŠIMON, Martin (eds): *Geografie výsledků parlamentních voleb: prostorové vzorce volebního chování v Česku 1992-2013.* Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 117-130
65. NICLEY, Erinn (2011): *Elections and Cultural Political Economy: The Political Geography of the Bloque Nacionalista Galego in the Galicia Autonomous Community.* In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography.* Farnham: Ashgate Publishing. s. 75-96
66. NORRIS, Pippa (2004): *Electoral Engineering: Voting Rules and Political Behaviour.* New York: Cambridge University Press. 375 s.
67. NOVÁK, Jakub – NETRDOVÁ, Pavlína (2011): *Prostorové vzorce sociálně-ekonomické diferenciace obcí v České republice.* Sociologický časopis, č. 4/47. s. 717–744.
68. NOVÁK, Miroslav (1997): *Systémy politických stran.* Praha: Sociologické nakladatelství. 275 s.
69. NOVÁK, Miroslav – LEBEDA, Tomáš a kol. (eds) (2004): *Volební a stranické systémy ČR v mezinárodním srovnání.* Dobrá Voda u Pelhřimova: A. Čeněk
70. ROSE, Richard – MCALLISTER, Ian (1986): *Voters Begin to Choose : From Closed-Class to Open Elections in Europe.* London: Sage. 192s.
71. ŘEHÁKOVÁ, Blanka (1999): *Předčasné volby 1998: Volební chování různých skupin voličů.* Sociologický časopis, č. 3/35. s. 311-334
72. SÁNCHEZ-AYALA, Luis, D. (2011): *The Power of Definition: The Puerto Rican Diaspora and the Island's Status Referenda.* In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography.* Farnham: Ashgate Publishing. 117-130
73. SARTORI, Giovanni (1976): *Parties and Party Systems.* London: Cambridge University Press. 383 s.
74. SARTORI, Giovanni (1994): *Comparative Constitutional Engineering : An Inquiry Into Structures, Incentives, and Outcomes.* London: Macmillan press. 222 s.
75. SHELLEY, Fred, M. – HOLLEN, Heather (2011): *The 2008 US Presidential Primary Elections in Geographic Perspective.* In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography.* Farnham: Ashgate Publishing. s. 175-194
76. SHIN, Michael – AGNEW, John (2011): *Spatial Regression for Electoral Studies : The Case of the Italian Lega Nord.* In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography.* Farnham: Ashgate Publishing. s. 59-74

77. SIEGFRIED, André (1913): *Tableau politique de la France de l'Ouest sous la Troisième République*. Paris: A Colin. 536 s.
78. SMITH, Michael, L. – MATĚJŮ, Petr (2011): *Restratifikace české politiky. Vývoj třídně podmíněného volebního chování v České republice v letech 1992-2010*. Sociologický časopis, č. 1/47. s. 33-59
79. SOUKUP, Petr – RABUŠIC, Ladislav (2007): *Několik poznámek k jedné obsesi českých sociálních věd – statistické významnosti*. Sociologický časopis, č. 2/43. s. 379–395.
80. SÝKORA, Luděk (ed) (1993): *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Praha: Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.
81. TAAGEPERA, Rein – SHUGART, Matthew, S. (1989): *Seats and Votes : The Effects and Determinants of Electoral Systems*. New Haven: Yale University Press. 292 s.
82. TAYLOR, Peter, J. – JOHNSTON, Ron (1979): *Geography of Elections*. Harmondsworth: Penguin Books. 528 s.
83. THRIFT, Nigel (1983): *On the determination of social action in space and time*. Environment and Planning D: Society and Space, č. 1/1. s. 23-57
84. *Ústava České republiky*
85. VLACHOVÁ, Klára (2003): *Dynamika pozitivní a negativní stranické identifikace v České republice*. Sociologický časopis, č. 4/39. s. 487–508
86. VLACHOVÁ, Klára (2009): *Stratifikace, zaměstnanecký sektor a volební chování*. European Electoral Studies, č. 2/4. s. 135-141
87. VLACHOVÁ, Klára – ŘEHÁKOVÁ, Blanka (2007): *Sociální třída a její vliv na volební chování*. In: LEBEDA, Tomáš – LINEK, Lukáš – LYONS, Pat – VLACHOVÁ, Klára a kol. (eds): *Volby a voliči 2006*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR. s. 133-145
88. VODA, Petr – PINK, Michal (2009): *Kandidáti v poslaneckých volbách. Analýza preferenčního hlasování ve volbách do PS PČR v roce 2006*. Středoevropské politické studie, č. 2-3/11. s. 163-180
89. WARF, Barney (2011): *Class, Ethnicity, Religion and Place in the 2008 US Presidential Election*. In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography*. Farnham: Ashgate Publishing. s. 133-156.
90. WARF, Barney – LEIB, Jonathan (2011): *Introduction*. In: WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds): *Revitalizing Electoral Geography*. Farnham: Ashgate Publishing. s. 3-8
91. WARF, Barney – LEIB, Jonathan (eds) (2011): *Revitalizing Electoral Geography*. Farnham: Ashgate Publishing.
92. Zákon č. 47/1990 Sb. *Zákon o volbách do Federálního shromáždění*
93. Zákon č. 247/1995 Sb. *Zákon o volbách do Parlamentu České republiky a o změně a doplnění některých dalších zákonů*
94. ZARYCKI, Tomasz – NOWAK, Andrzej (2000): *Hidden dimensions: the stability and structure of regional political cleavages in Poland*. Communist and Post-Communist Studies, č. 3/33. s. 331-354